

■ ■ ■

**IMPACTUL VIITORULUI ACORD
DE LIBER SCHIMB ÎNTRE
REPUBLICA MOLDOVA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ
ASUPRA SECTORULUI
AGROALIMENTAR
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

**Ion Perju
Viorel Chivriga
Alexandru Fala**

www.viitorul.org

Septembrie 2010

**IMPACTUL VIITORULUI ACORD
DE LIBER SCHIMB ÎNTRE
REPUBLICA MOLDOVA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ
ASUPRA SECTORULUI
AGROALIMENTAR
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Ion Perju

Viorel Chivriga

Alexandru Fala

www.viitorul.org

Chișinău 2010

Realizat de către Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”. Studiul a fost elaborat la inițiativa și cu susținerea financiară a Fundației Soros – Moldova.

Viziunile și opiniile exprimate în acest studiu aparțin exclusiv autorilor și nu reflectă în mod obligatoriu poziția Fundației Soros-Moldova.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Perju, Ion

Impactul viitorului Acord de liber schimb între Republica Moldova și Uniunea Europeană asupra sectorului agroalimentar din Republica Moldova / Ion Perju, Viorel Chivriga, Alexandru Fala. – Ch. : IDIS “Viitorul”, 2010 (Tipogr. “MS Logo” SRL). – 64 p.

Bibliogr.: p. 5. – 250 ex.

ISBN 978-9975-9625-5-1.

339.92(478):061.1EU

P 52

CUPRINS

Acronime și abrevieri.....	6
Sumar executiv.....	7
Introducere.....	9
Metodologie.....	10
Capitolul I. Cadrul general de reglementare a comerțului exterior și repercusiunile acestuia asupra schimburilor comerciale dintre statele UE și R. Moldova.	12
1.1. Acordurile OMC de reglementare a exportului cu produse agroalimentare.....	13
1.2. Sistemul generalizat de preferințe al UE (GSP plus).....	14
1.3. Regimul comercial al Preferințelor Comerciale Autonome pentru R. Moldova.....	15
1.4. Acordul de Liber schimb Central European (CEFTA) în reglementarea exportului cu produse agroalimentare	18
Capitolul II. Schimburile comerciale în comerțul cu produse agroalimentare între R. Moldova și statele Uniunii Europene	21
2.1. Evoluția exporturilor de produse agroalimentare.....	21
2.2. Evoluția importurilor de produse agroalimentare.....	23
Capitolul III. Potențialul de export și import al produselor agroalimentare din Republica Moldova.	26
3.1. Potențialul de export și import cu produse de origine vegetală	24
3.2. Potențialul de export și import cu produse de origine animală	29
Capitolul IV. Evaluarea competitivității exporturilor agroalimentare moldovenești pe piața europeană.....	32
4.1. Analiza avantajelor competitive ale produselor agroalimentare moldovenești.....	32
4.2. Performanțe competitive ale bunurilor din principalele grupe de mărfuri tranzacționate în comerțul reciproc.....	34
Capitolul V. Cerințele sanitare și fitosanitare (normele sanitar - veterinare și reglementările tehnice)	39
5.1. Cerințele sanitare și fitosanitare în conformitate cu acordurile internaționale (OMC)	39
5.2. Evoluțiile calitative în reformarea sistemului sanitar și fitosanitar al Republicii Moldova în conformitate cu cerințele UE	41
Capitolul VI. Barierele netarifare în comerțul exterior cu produse agroalimentare	46
Capitolul VII. Estimarea pleneră în termeni financiari și politici/sociali a impactului ASL asupra sub-sectoarelor principale sensibile pe termen scurt și mediu	48
Constatări.....	52
Recomandări	54
Anexe	56
Bibliografie.....	63

ACRONIME ȘI ABREVIERI

ALS	Acord de Liber Schimb
ATP	Preferințele Comerciale Autonome
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BNS	Biroul Națională de Statistică
CAC	Comisia CODEX Alimentarius
CEFTA	Acordul de Liber Schimb Central European
CIPP	Convenția internațională privind protecția plantelor
CSI	Comunitatea Statelor Independente
CMP	Centrul de medicină preventivă
CODEX	Codul Alimentar (CODEX Alimentarius) - organ de stabilire a standardelor
CRDV	Centrul Republican pentru Diagnostica Veterinară domeniul securității alimentare)
DG SANCO	Direcției Generale Sănătatea Animală și Protecția Consumatorului
EUREPGAP	Grupul de lucru european al produselor cu amănuntul + bunele practici agricole
FAO	Organizația Națiunilor Unite pentru Agricultură și Alimentație
FAOSTAT	Baza de date statistice a FAO
ISD	Investiții străine directe
GAP	Bunele practici agricole
GATT	Acordul general al tarifelor și comerțului
GOST	Sistem de standarde utilizat în fosta Uniune Sovietică
GSP	Sistemul generalizat de preferințe al UE
HACCP	Analiza hazardului și a punctelor critice de control
ISO	Organizația Internațională pentru Standardizare
ISPM	Standardul internațional pentru măsuri fitosanitare
OEMPP	Organizația Europeană și Mediteraneană pentru Protecția Plantelor
PIB	Produs intern brut
MAIA	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MEC	Ministerul Economiei și Comerțului
MS	Ministerul Sănătății
ONG	Organizație nonguvernamentală
OECD	Organizația pentru dezvoltare și cooperare economică
OIE	Biroul Internațional pentru Epizootii sau Organizația Mondială a Sănătății Animale
OTC	Obstacolele Tehnice pentru Comerț
SANED	Serviciul sanitar-epidemiologic de stat
SITA	Sistemul de Identificare și Trasabilitate a Animalelor
SFS	Măsurile Sanitare și Fitosanitare
GSP	Sistemul generalizat de preferințe al UE
TBR	Trade Barriers Regulation
TVA	Taxa pe Valoarea Adăugată
UN	Națiunile Unite
UNCTD	Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare

SUMAR EXECUTIV

Pentru producătorii agricoli din Moldova, semnarea unui ALS aprofundat cu Uniunea Europeană va însemna deschiderea unei vaste piețe de produse agroalimentare, caracterizate printr-un potențial mare de absorbție, putere de cumpărare ridicată, și stabilitate relativă a prețurilor. Pe această piață, concurența este și va fi extrem de dură sub raportul prețului și calității ofertei, dar și a politicilor de promovare a produselor. Procesul de deschidere va face ca economia Moldovei să devină mai atractivă pentru investitorii străini, ducând la creșterea afluxului valoric anual de investiții străine directe și a stocului de investiții străine directe din cadrul economiei. Pe termen mediu și lung, se estimează creșterea afluxului ISD și a investițiilor locale în sectorul agroalimentar și modernizarea agriculturii și a unităților din industria prelucrătoare.

Extinderea facilităților de liber schimb (eliminarea contingentelor tarifare) asupra unor produse importante pentru economia Republicii Moldova exportate în Uniunea Europeană), cum ar fi băuturile alcoolice, zahărul, cerealele, o serie de produse animale, vor influența pozitiv creșterea schimburilor comerciale pe termen mediu și lung. În prezent, o bună parte din cotele oferite la export de UE nu sunt valorificate în totalitate. Produsele agroalimentare care și-au demonstrat potențialul pentru export de-a lungul anilor sunt cele cu valoare adăugată sporită, cum ar fi vinurile și băuturile alcoolice tari, fructele, legumele și nucile, dar și producțiile culturilor cerealiere și tehnice, cum ar fi semințele de floarea soarelui și ulei preparat din acestea, semințe de rapiță și nu în ultimul rând produsele agroalimentare ecologice, dezvoltarea cărora se află abia la început de cale.

Exporturile R. Moldova spre piețele din Uniunea Europeană și alte țări industriale sunt limitate nu doar din cauza dificultăților întâmpinate de către exportatori privind con-

formarea cu cerințele de calitate și securitate alimentară, dar și din cauza lipsei competitivității acestora. În prezent, randamentele în agricultura locală sunt cu mult sub media europeană, iar în comparație cu unele state membre ale UE, acestea sunt mai reduse de 2-3 ori. Față de concurenții din UE și statele vecine aflate într-o fază mai avansată de aderare la piața unică europeană, producătorii agricoli din Moldova sunt net dezavantajați în ceea ce privește starea și dinamica factorilor ce determină competitivitatea. Se are în vedere „handicapul” în ceea ce privește: starea factorilor fundamentali de producție (cu o posibilă excepție - calitatea resurselor funciare); potențialul economic și comportamentul (managerial, comercial, investițional, economico-financiar) al agenților economici; starea mediului concurențial; condițiile cererii (sortimentul și calitatea produselor solicitate preponderent, standarde de calitate); legăturile cu industriile de prelucrare (calitatea și prețul inputurilor). Costurile majore la inputuri pe unitate de produs și productivitatea joasă la hectar, suplinită în final cu calitatea joasă a unor produse agroalimentare sunt factorii determinanți în competiția slabă pentru piața UE a produselor moldovenești. Prețurile locale de care beneficiază producătorii agricoli sunt cu mult mai scăzute decât cele internaționale, iar acest fapt afectează rentabilitatea agriculturii, care în prezent este cea mai puțin preferabilă din toate sectoarele economiei naționale. Astfel, în rezultatul distorsiunilor politicilor, imperfecțiunilor și ineficiențelor piețelor, au loc transferuri importante de profit de la fermieri spre alți subiecți ai rețelei comerciale. Prin efect cumulativ, aceste distorsiuni reduc veniturile agricole, condiționând o insuficiență de capital circulant și lipsa noilor investiții, care la rândul lor cauzează reducerea productivității și o calitate proastă a produselor - necompetitive pe piețele de export, fapt ce limitează și mai mult veniturile.

Agricultura organică a fost identificată ca una din ramurile de bază ale sectorului cu valoare adăugată înaltă din Moldova cu un potențial înalt din punct de vedere economic și al exportului. Moldova are un șir de condiții favorabile pentru dezvoltarea agriculturii organice: apropierea de cel mai mare consumator de produse organice – UE, terenuri agricole cu un grad redus de chimizare, lipsa industriilor chimice dăunătoare, o industrie de prelucrare a producției agricole relativ bine dezvoltată, interesul mărit din afara țării și dezvoltarea cadrului legislativ.

Sistemul sanitar și fitosanitar este neajustat pe deplin la cerințele și standardele UE. Cu toate că eforturile depuse de autorități întru stabilirea unor sisteme sanitare și fitosanitare moderne la nivelul celor existente în UE se întesesc, acestea rămân cu mult în urma celor europene, ceea ce nu va permite beneficierea pe deplin de facilitățile pe care Moldova tinde să le obțină printr-un viitor ALS. De asemenea, este înregistrat un progres lent de tranziție de la sistemul de standarde bazat pe GOST-uri la cel bazat pe standardele internaționale. Infrastructura de producere și piață modernă este subdezvoltată în Moldova. Există o necesitate acută de capacități sporite de depozitare, puncte de colectare, echipamente de răcire în câmp, case de ambalare, logistică pentru pregătirea exporturilor. Exporturile agroalimentare cresc mult mai încet decât importurile agroalimentare, acesta fiind un semnal că industria alimentară autohtonă satisface tot mai puțin cerințele crescânde ale consumatorilor locali.

După semnarea ALS, prin canalul taxelor vamale, Acordul de Liber Schimb va contribui la creșterea importurilor de produse agro-alimentare din Uniunea Europeană cu 11,1-15,5%¹. Creșterea importurilor va fi neuniformă, ea variind între 0 – pentru produsele, care deja au o taxă vamală de 0% și 78 -140 % - pentru zaharuri². În mediu, ritmul de creștere al importurilor va fi de 20-36%, pentru pozițiile

1 Valoarea de 11,1% se obține pe baza estimărilor modelului. Valoarea de 15,5% - se obține luând în considerație erorile de previziune a modelului.

2 Aceste valori se obțin pe baza estimărilor modelului, fără a lua în calcul erorile modelului și cu luarea în considerație a acestor erori.

tarifare, care au taxe vamale diferite de 0%³. Autorii estimează o creștere spectaculoasă a importului unor produse agro-alimentare din UE, care au acum o pondere mică în importul din Uniunea Europeană. Un exemplu în acest sens ar putea fi băuturile alcoolice.

Proximitatea geografică - în condițiile absenței taxelor vamale în comerțul cu UE, o parte din importatorii moldoveni s-ar putea orienta dinspre piețele estice: Rusia și Ucraina, spre țări apropiate de Moldova, care fac parte din UE: România, Bulgaria, Polonia. Semnarea mai târzie a ALS va face ca impactul acestui acord asupra importurilor să scadă. În principiu, influența taxelor vamale asupra importurilor nu este extrem de puternică. Importurile din UE vor continua să crească, în pofida menținerii taxelor actuale. În Moldova creșterea importurilor de produse agro-alimentare este cauzată de situația grea și posibilitățile limitate a agricultorilor autohtoni. Astfel, odată cu avansarea în timp majorarea adițională a importurilor din UE provocată de reducerea taxelor vamale va fi din ce în ce mai mică. Pe termen mediu și lung, ALS ar putea aduce avantaje:

- Creșterea concurenței pe segmentul de produse agro-alimentare, care poate avea ca efect creșterea competitivității agenților economici și a produselor moldovenești.
- Diminuarea treptată a dependenței exporturilor moldovenești de piața estică.
- Diversificarea ofertei la export și a cererii la import.
- Creșterea influxurilor ISD în sectorul agroalimentar și modernizarea agriculturii și a unităților din industria prelucrătoare.
- Preluarea bunelor practici de gestiune a afacerilor de la partenerii europeni și implementarea acestora în Moldova.
- Modernizarea instituțiilor moldovenești cu funcții de monitorizare a fluxurilor comerciale externe de mărfuri.

3 Aceste valori se obțin pe baza estimărilor modelului, fără a lua în calcul erorile modelului și cu luarea în considerație a acestor erori.

INTRODUCERE

Acest studiu încearcă să ofere propuneri detaliate în ceea ce privește implicațiile pentru R. Moldova în domeniul comerțului exterior cu produse agroindustriale în procesul de negociere a Acordului de liber schimb (ALS) profundat cu Uniunea Europeană. Materialul este structurat în șapte capitole.

Capitolul I conține o analiză generală a Cadrelor general de reglementare a comerțului exterior și repercusiunile acestuia asupra schimburilor comerciale dintre statele ale R. Moldova. Sunt analizate Acordurile OMC de reglementare a exportului cu produse agroalimentare, Sistemul generalizat de preferințe al UE (GSP plus), Regimul comercial al Preferințelor Comerciale Autonome pentru R. Moldova, Acordul de Liber schimb Central European (CEFTA) în reglementarea exportului cu produse agroalimentare, Acordul GUAM și reglementările vamale în comerțul exterior cu produse agroalimentare.

Capitolul II conține o analiză a evoluțiilor operațiilor de import și export cu produse agroalimentare în perioada 2001-2008. Sunt prezentate informații cu privire la principalele mărfuri care domină în structura exporturilor și importurilor de produse agroalimentare, geografia exporturilor și importurilor.

Capitolul III conține o prezentare generală a sectoarelor vegetal și animalier, analize a structurii producției vegetale și animale și a politicilor agricole naționale și sectoriale. De asemenea, este analizat potențialul de export și import al R. Moldova.

Capitolul IV conține o evaluare a competitivității exporturilor agroalimentare moldovenești pe piața europeană. Sunt analizate avantajele competitive ale produselor agroalimentare moldovenești și performanțele competitive ale bunurilor din principalele grupe de mărfuri tranzacționate în comerțul reciproc al R. Moldova cu statele UE.

Capitolul V conține o prezentare a cerințelor sanitare și fitosanitare (normele sanitare - veterinar și reglementările tehnice). Sunt analizate și evoluțiile calitative în reformarea sistemului sanitar și fitosanitar al Republicii Moldova în conformitate cu cerințele UE.

Capitolul VI conține o analiză a principalelor bariere netarifare în comerțul exterior cu produse agroalimentare: restricțiile cantitative și limitările specifice similare, plățile netarifare și politicile relevante ce afectează importurile, participarea guvernului la comerț, practicile restrictive și politicile prea generale, procedurile vamale și administrative și barierele tehnice în calea comerțului.

Capitolul VII cuprinde o estimare plenară în termeni financiari și politici/sociali a impactului ALS asupra sub-sectoarelor principale sensibile pe termen scurt și mediu.

Datele statistice prezentate și analizate în studiu sunt preluate din mai multe surse: Biroul Național de Statistică al R. Moldova, Serviciul Vamal, MAIA și Eurostat.

METODOLOGIE

Studiul și recomandările reprezintă rezultatele:

1. Analizei celor mai relevante documente de politici publice, precum și rapoarte / studii efectuate anterior, inclusiv cercetările pe domeniu executate de instituții locale și de peste hotarele R. Moldova. La elaborarea cercetării sunt luate în considerație documentele de politici în vigoare, în special Strategia Națională de Dezvoltare (SND)⁴, Strategia Națională de Dezvoltare Durabilă a Complexului Agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015)⁵, Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015⁶, Programului de stabilizare și relansare economică a Republicii Moldova pe anii 2009-2011⁷. De asemenea, sunt analizate studiile recente efectuate la inițiativa comunității internaționale cum ar fi: “Moldova: Politici pentru Guvern”, realizat de Banca Mondială în mai 2009, „Aprecierea capacităților Guvernului RM de a face față cerințelor fitosanitare în susținerea produselor de valoare adăugată sporită” elaborat de Dr. Thomas Deeb, 2009, dar și studiile elaborate de experți naționali.

2. Analizei datelor statistice ale Biroului Național de Statistică, Serviciului Vamal, Eurostat, reglementărilor europene și cadrului legislativ și normativ de reglementare a comerțului exterior al R. Moldova, instrumentelor politicilor

4 Legea nr. 295-XVI din 21.12.2007 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011. Monitorul Oficial nr. 18-20/57 din 29.01.2008.

5 HG nr.282 din 11.03.2008 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015). Monitorul Oficial nr.57-60/362 din 21.03.2008.

6 HG nr. 1288 din 09.11.2006 cu privire la aprobarea Strategiei de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015. Monitorul Oficial nr.181-183/1391 din 24.11.2006.

7 HG nr. 790 din 01.12.2009 pentru aprobarea Programului de stabilizare și relansare economică a Republicii Moldova pe anii 2009-2011. Monitorul Oficial nr.174-176/874 din 04.12.2009.

de prețuri și de structurare a piețelor. La elaborarea studiului sunt utilizate datele oficiale ale BNS și ale Serviciului Vamal. O atenție deosebită în acest aspect se acordă analizei documentelor de politici comerciale, în particular a acordurilor de comerț și reglementărilor existente, inclusiv Acordurile OMC, Acordul de Liber Schimb Central-European (CEFTA), Regimurile comerciale ATP, GSP+, cât și reglementările vamale interne, examinându-se efectele acestora până în prezent și posibilele evoluții ale acestora în contextul viitorului Acord de liber schimb între Republica Moldova și Uniunea Europeană. Totodată, sunt efectuate simulări, în vederea estimării variației importurilor R. Moldova, datorate impactului viitorului Acord de liber schimb între Republica Moldova și Uniunea Europeană asupra sectorului agroalimentar din Republica Moldova.

3. Analizei contextului politic, economic, social, tehnologic (PEST) și impactului viitorului Acord de liber schimb între Republica Moldova și Uniunea Europeană asupra sectorului agroalimentar din Republica Moldova. În scopul analizei contextului politic și socio-economic sunt luate în calcul atât potențialul de producere în sectorul agroalimentar al Republicii Moldova, consumul intern și potențialul de export, cât și recente modificări legislative privind liberalizarea exportului și efectele acestuia în indicatori reali.

4. Analizei SWOT pentru a evidenția punctele tari, punctele slabe și nu în ultimul rând oportunitățile și amenințările Acordului de liber schimb între Republica Moldova și Uniunea Europeană asupra sectorului agroalimentar din Republica Moldova. Analiza SWOT se axează pe avantajele

competitive ale potențialului de export cu produse agroalimentare calitative de care dispune Republica Moldova și oportunităților ce vor apărea odată cu semnarea ALS RM-UE, accentuând totodată, părțile slabe și cerințele ce stau în fața producătorilor agricoli și exportatorilor în special de ordin sanitar și fitosanitar. De asemenea, este elaborat un set de indicatori, în baza cărora vor fi evidențiate sub-sectoarele agricole sensibile la liberalizarea importurilor. Indicatorii elaborați vor scoate în evidență sub-sectoarele agricole pentru care Moldova dispune de un potențial economic sporit dar încă necompetitiv în comparație cu produsele similare importante.

5. Identificării firmelor care au pondere mai mare la exportul mărfurilor în UE și studierii experienței lor. Din cadrul sectoarelor de producere și de comercializare a producției de origine vegetală și animală au fost selectați cei mai mari exportatori, examinându-se în paralel și experiența acestora de a face față cerințelor sanitare și fitosanitare înaintate de reglementările naționale și UE. De asemenea, au fost efectuate¹⁴ interviuri în profunzime cu diferiți actori relevanți. Grupul-țintă pentru interviuare a fost compus din reprezentanți ai Ministerului Economiei și Comerțului, Ministerului Finanțelor,

Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, Inspectoratului General de Supraveghere Fitosanitară și Control Semincer, Agenției Sanitare Veterinare și pentru Siguranța Produselor de Origine Animală, Serviciului Vamal, Institutului național pentru Standardizare și Metrologie, Centrului de Stat pentru Certificare și Atestare a Materialelor Fitosanitare, conducătorii companiilor ce dețin o pondere mai mare în exportul mărfurilor, etc. Interviurile au avut la bază un sistem de întrebări structurate, fiind aceleași pentru toate părțile interviuate.

În cadrul cercetării este elaborat și modelat un set de scenarii de adaptare a sub-sectoarelor sensibile și competitive în perspectivă, de durată medie, în vederea atenuării efectelor negative și maximizării beneficiilor anticipate, cu estimări de costuri de adaptare. Studiul realizat include suplimentar și un set de recomandări de politici pentru actorii relevanți: 1) recomandările pentru procesul de negocieri privind Acordul de Liber Schimb și prevederile relevante sectorului agroalimentar, care ar trebui promovate de Guvernul Republicii Moldova ca să fie incluse în acest Acord; și (2) recomandările pentru actori relevanți de adaptare a sub-sectoarelor sensibile și cele competitive la condițiile de liber schimb cu UE în perspectiva scurtă și medie.

CAPITOLUL I.

CADRUL GENERAL DE REGLEMENTARE A COMERȚULUI EXTERIOR ȘI REPERCUSIUNILE ACESTUIA ASUPRA SCHIMBURILOR COMERCIALE DINTRE STATELE UE ȘI R. MOLDOVA

Cadrul general de reglementare a comerțului exterior al Republicii Moldova este vast și dezvoltat. Republica Moldova este membră a Organizației Mondiale a Comerțului și a Organizației Mondiale a Vămirilor. De la 1 ianuarie 2006, Republica Moldova beneficiază de noul sistem generalizat de preferințe (GSP+) acordat de Uniunea Europeană (Regulamentul UE nr. 980/2005 din 27 iunie 2005 privind aplicarea sistemului preferințelor tarifare generalizate). În anul 2008, Republica Moldova a obținut un acces și mai sporit la piața UE în baza ATP (Preferințele Comerciale Autonome). Semnarea acordului ATP este un avantaj comercial de care beneficiază Republica Moldova în baza sistemului GSP plus cu extinderea facilităților de liber schimb asupra unor produse importante pentru economia Republicii Moldova, cum ar fi băuturile alcoolice, o serie de produse agricole, zahărul etc. De asemenea, în 2006, Republica Moldova, de rând cu alte nouă țări din Europa, a semnat un nou acord de comerț liber pentru Europa Centrală (CEFTA)⁸. Acordul CEFTA-2006 prevede un grad extins de liberalizare, în special a comerțului cu produse industriale, mecanisme transparente de aplicare a măsurilor de protecție comercială și instituirea unui mecanism propriu de soluționare a litigiilor comerciale sau utilizarea instrumentului OMC.

În anul 2007, Republica Moldova avea sem-

⁸ Legea nr. 120-XVI din 04.05.2007 pentru ratificarea Acordului de amendare și aderare la Acordul Central European de Comerț Liber (CEFTA). Monitorul Oficial nr. 70-73/330 din 25.05.2007.

nate 35 de acorduri bilaterale privind promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor⁹. Pe de alt parte, cadrul juridic special de reglementare și de promovare a comerțului exterior al Republicii Moldova include 38 de acorduri bilaterale privind colaborarea comercial-economică și 16 acorduri de comerț liber în cadrul CSI și Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud - Est¹⁰.

Însă, în pofida faptului că cadrul juridic extern al relațiilor economice externe a R. Moldova este unul avansat există și probleme, care diminuează avantajele, care pot fi obținute în urma exploatării grijului a facilităților oferite de acesta. În primul rând, ne referim la necunoașterea de către publicul larg (agenții economici, dar și de funcționarii publici) a existenței și conținutului tratatelor, acordurilor și altor înțelegeri internaționale la care Moldova este parte. În al doilea rând, există discrepanțe

⁹ Acorduri semnate cu Austria, Republica Albania, Azerbaidjan, Belgia, Belarus, Marea Britanie și Irlanda de Nord, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Cehia, China, Croația, Republica Elenă, Elveția, Republica Franceză, Federația Rusă, Finlanda, Georgia, Germania, Israel, Italia, Kuwait, Kirgistan, Letonia, Lituania, Olanda / Țările de Jos, Polonia, România, Spania, Slovenia, Serbia și Muntenegru, Statele Unite ale Americii, Tadjikistan, Turcia, Ucraina, Ungaria, Uzbekistan.

Acorduri semnate cu Republica Armenia, Republica Albania, Republica Azerbaidjan, Republica Belarus, Bosnia și Herțegovina, Republica Bulgaria, Republica Croația, Federația Rusă, Georgia, Republica Kazahstan, Republicii Kirgistan, Republica Macedonia, România, Serbia și Muntenegru, Ucraina și Uzbekistan

¹⁰ Acorduri semnate cu Republica Armenia, Republica Albania, Republica Azerbaidjan, Republica Belarus, Bosnia și Herțegovina, Republica Bulgaria, Republica Croația, Federația Rusă, Georgia, Republica Kazahstan, Republicii Kirgistan, Republica Macedonia, România, Serbia și Muntenegru, Ucraina și Uzbekistan.

mari între actele internaționale și cele interne. Și în final, pot fi remarcate deficiențe legate de procesul de negociere, dar și cel de aplicare a prevederilor actelor semnate de către R. Moldova. Asta demonstrează elocvent, că semnarea unui acord de liber schimb este în primul rând o oportunitate de a impulsiona relațiile comerciale între state, dar care trebuie ulterior valorificată. În cazul viitorului acord de liber schimb, care va fi negociat cu Uniunea Europeană, valabilitatea acestui deziderat este extrem de importantă.

1.1. Acordurile OMC de reglementare a exportului cu produse agroalimentare

Organizația Mondială a Comerțului (OMC), succesoarea Acordului General de Tarife și Comerț (GATT) din 1947, reprezintă astăzi cadrul instituțional comun pentru desfășurarea relațiilor comerciale între membrii săi în baza principiilor armonizate la nivel internațional prin intermediul mai multor acorduri multilaterale și plurilaterale. În momentul de față OMC cuprinde 153 țări, iar alte 30 țări au statut de observatori, inclusiv Federația Rusă și Belarus. Republica Moldova deține calitatea de stat membru oficial al Acordului General al Tarifelor și Comerțului din iulie 2001 Astfel politica comercială a Moldovei se bazează pe regimul comercial și normele stabilite de OMC. De altfel, și politica comercială a statelor UE derivă în mare măsură din acordurile încheiate în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului. Prin aderarea la OMC Moldova face primul și cel mai important pas în demararea procesului de negociere și semnare a unui Acord de Comerț Liber Asimetric dintre Republica Moldova și UE.

Pe lângă faptul că a fost necesară adoptarea conceptului de promovare a unui regim comercial în conformitate cu disciplinele multilaterale ale OMC, Moldovei, ca și oricărui stat aderent, i s-au solicitat concesiile privind accesul pe piața bunurilor și consolidarea tarifelor vamale și angajamente în domeniul sprijinului intern în agricultură. Trebuie de menționat și faptul că în perioada aderării noastre atitudi-

nea principalilor parteneri comerciali față de țările aderente a devenit mai dură în comparație cu perioada de aderare la GATT, au crescut considerabil „standardele” aderării. Unii membri ai OMC au promovat o poziție fermă cerând ca țările aderente să accepte un nivel de obligații mai înalt decât cel acceptat de către membrii inițiali, incorporând deja eventualele rezultate ale următoarelor runde de negocieri multilaterale.

Un bloc aparte în procesul de aderare l-a constituit atât ajustarea legislației existente la textele juridice ale Runderi Uruguay, cât și elaborarea unor legi noi în domeniile cu impact direct sau indirect asupra comerțului exterior cu produse agroalimentare. S-au purtat multiple negocieri bilaterale și plurilaterale privind accesul pe piața bunurilor și serviciilor, acordarea subvențiilor în agricultură și ajustarea legislației naționale la regulile OMC. La baza reglementării comerțului cu produse agroalimentare sunt două dintre principalele acorduri ale OMC: Acordul privind Agricultură și Acordul cu privire la măsurile sanitare și fitosanitare (Acordul SFS)

Obiectivul general al Acordului privind Agricultură reprezintă reformarea comerțului cu produse agroalimentare prin reorientarea politicilor spre piață. Acestea din urmă sunt chemate să îmbunătățească prognozarea și siguranța importurilor și exporturilor a produselor asemănătoare între țări. Noile reguli de joc în conformitate cu acordul menționat se referă la:

- Accesul la piață – prevede restricțiile cu care se confruntă importul și exportul între țările membre;
- Suportul intern pentru agricultură –prevede subvențiile și alte programe de susținere, prețuri și venituri garantate producătorilor agricoli;
- Subvențiile la export și alte metode utilizate în scopul de a spori artificial nivelul de competitivitate a produselor agroalimentare.

Acordul OMC privind Agricultură permite Guvernului să susțină financiar și nu numai dezvoltarea durabilă a agriculturii, dar prefe-

rabil prin astfel de politici ce cauzează mai puține distorsiuni pentru comerț. Totodată acordul acceptă și o oarecare flexibilitate în implementarea acestuia. Astfel, țările în curs de dezvoltare, precum Moldova, nu sunt obligate să diminueze subvențiile pentru agricultură, sau să micșoreze tarifele sale în aceeași măsură ca țările dezvoltate, oferindu-le totodată și o perioadă mai lungă pentru adaptare.

În urma aderării la Organizația Mondială a Comerțului, Moldova s-a implicat activ în respectarea tuturor obligațiilor sale din cadrul Acordului OMC privind aplicarea măsurilor Sanitare și Fitosanitare (SFS). Organizația Mondială a Comerțului a adoptat Acordul cu privire la măsurile sanitare și fitosanitare (Acordul SFS) în 1994. Scopul acestui acord este de a permite țărilor membre să ofere nivelul securității alimentare și sănătății agricole (sănătatea animală și a plantelor) pe care-l consideră adecvat și de a asigura ca măsurile SFS să nu prezinte obstacole inutile, arbitrare sau deghizate pentru comerț. Măsurile SFS tind să realizeze următoarele obiective:

- Protecția sănătății umane și animale care se impune prin prisma riscurilor provocate de aditivii, impuritățile, organismele care cauzează boli sau toxinele care se găsesc în produsele alimentare, băuturi sau hrană pentru animale.
- Protecția vieții sau sănătății umane provocată de riscurile bolilor transmise de la animale, plante, produse sau de introducerea, stabilirea sau răspândirea dăunătorilor.
- Protecția vieții animale sau a plantelor reieșind din riscurile provocate de introducerea, stabilirea sau răspândirea dăunătorilor, bolilor sau organismelor-purtători de infecții.
- Prevenirea sau limitarea daunelor cauzate de introducerea, stabilirea sau răspândirea dăunătorilor.
- Acordul impune ca măsurile SFS aplicate de către țările membre să fie transparente, cu fundament științific (prin intermediul aplicării standardelor internaționale sau prin conformarea acestor standarde la evaluarea riscurilor), non-discriminatorii și să evite întreruperi inutile ale comerțului.

1.2. Sistemul generalizat de preferințe al UE (GSP plus)

De la 1 ianuarie 2006, Republica Moldova a beneficiat de sistemul generalizat de preferințe (GSP+) acordat de Uniunea Europeană (Regulamentul UE nr. 980/2005 din 27 iunie 2005 privind aplicarea sistemului preferințelor tarifare generalizate). Sistemul GSP presupune 3 nivele de reducere a taxelor vamale:

- Sistemul standard GSP, care oferă preferințe comerciale combinate, acces liber și reducere de taxe vamale;
- GSP Plus care oferă un acces liber pe piața UE pentru toate produsele menționate în directivă (circa 7200 grupe de produse din 11 mii posibile);
- Inițiativa „Totul cu excepția armelor”, care presupune acces liber pe piața UE pentru toate produsele cu excepția munițiilor și unor produse sensibile la import. Aceasta inițiativă este destinată în exclusivitate țărilor slab dezvoltate (50 țări).

În baza informației obținute de la organizațiile internaționale, în particular ONU și Organizația Internațională a Muncii, UE a decis extinderea gradului de preferințe comerciale pentru produsele nominalizate, fiind denumite GSP Plus. Astfel, 7200 grupe de produse au obținut acces liber fără aplicarea taxelor vamale pe piața UE, ceea ce constituie circa 87,77 % din exporturile Republicii Moldova către UE. Din cadrul țărilor CSI, doar Republica Moldova și Georgia beneficiază de astfel de preferințe comerciale. UE a acordat GSP Plus doar pentru 15 țări. Pentru a beneficia de sistemul „SGP+” al Comunității Europene trebuie să fie îndeplinite trei condiții: mărfurile trebuie să fie originare dintr-o țară beneficiară, acestea trebuie să fie transportate direct din țara beneficiară în Comunitatea Europeană și să fie prezentată o dovadă a originii (certificatul de origine Forma A, eliberat de autoritățile competente din țările beneficiare sau o declarație de facturare). Totodată, „SGP+” este aplicat cu condiția ca volumul exportului în UE să nu depășească 15% în importurile europene, pe când în cazul produselor textile și a articolelor de îmbrăcăminte, limita fiind de 12,5 % în importurile europene¹¹.

11 <http://www.mec.gov.md/veptp.aspx>

1.3. Regimul comercial al Preferințelor Comerciale Autonome pentru R. Moldova

În anul 2008, Republica Moldova a obținut un acces și mai sporit la piața UE în baza ATP (Preferințele Comerciale Autonome). Semnarea acordului ATP este considerată un avantaj comercial de care beneficiază Republica Moldova în baza sistemului GSP+ cu extinderea facilităților de liber schimb asupra unor produse importante pentru economia Republicii Moldova, cum ar fi băuturile alcoolice, zahărul, grâu comun, orzul, porumbul, o serie de produse animale, etc. La 21 ianuarie 2008, Consiliul de Miniștri al UE a adoptat Regulamentul de introducere a unor preferințe comerciale autonome pentru Republica Moldova și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 980/2005 și a Deciziei 2005/924/CE a Comisiei. În regulamentul se menționează, „...că în 2006, Moldova și-a reformat legislația vamală și, la începutul anului 2007, a fost atins un nivel satisfăcător de punere în aplicare a noii legislații. Până la aderarea României la Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 2007, Moldova avea un regim de liber schimb cu România. În ansamblu, extinderea din 2007 a avut un efect neglijabil pentru Moldova, dar a avut un impact negativ asupra unor produse cheie de export din Moldova. Nivelul general al importurilor originare din Moldova nu reprezintă decât 0,03 % din totalul importurilor Comunității. Se preconizează că o deschidere mai mare a pieței comunitare ar sprijini dezvoltarea economiei Moldovei, prin creșterea performanței exporturilor, fără a genera efecte negative asupra Comunității.”

Potrivit Regulamentului, o serie de produse agricole și de origine agricolă (produse animale, grâu comun, porumb, orz, zahăr alb și vinuri din struguri proaspeți, cu titru alcoolic volumic existent de maximum 15 %, altele decât vinurile spumoase) pot fi exportate în Comunitate cu scutire de taxe vamale, în limitele contingentelor tarifare comunitare stabilite pentru Republica Moldova. Totodată, pentru o serie de produse obținute în sectorul vegetal este operată exonerarea de elementul ad valorem al taxei de import (struguri și o serie de produse din legumicultură și pomicultură.).

Sunt remarcabile contingentele tarifare obținute pentru produsele din sectoarele avicol, industria zahărului și cea a vinului. La zahărul alb (codul Nomenclatorului Combinat - 1701 99 10), cota de export pentru anul 2008 a constituit 15 mii tone și este aproximativ egală cu cea acordată Moldovei de către România până la aderarea la Uniunea Europeană. Până în anul 2012, aceasta va crește până la 34 mii tone. Totodată, întreprinderile avicole au obținut cote destul de semnificative la exportul produselor cu codul NC - 0407 00 și 0408, care în prezent constituie circa 40 la sută din volumul producției anuale obținute în țară¹². Întreprinderile vinicole au beneficiat de cote la exportul vinurilor (codul Nomenclatorului Combinat - 2204 21 și 2204 29) în mărime de 60 mii hl în 2008, și 70 mii hl în 2009. În 2010 beneficiază de o cotă de 80 mii hl, și 100 mii hl în 2011 și 120 mii în 2012. În anii 2005-2006, România și Bulgaria au beneficiat de cote mult mai mari. La început, statul vecin a beneficiat de o cotă de 300 de mii de hl, care în scurt timp a crescut până la 345 de mii de hectolitri, iar Bulgaria, respectiv, de 680 de mii hl.

Pe de altă parte, contingentele tarifare obținute pentru unele produse din sectorul vegetal sunt mici. De exemplu, pentru grâul comun (codul Nomenclatorului Combinat 1001 90 91), cota de export a constituit în anul 2008 - 25 mii tone, în 2009 - 30 mii tone, și în anul 2010 - 35 mii tone. În 2011 - aceasta va crește până la 40 mii tone, iar în anul 2012 - 50 mii tone. Pentru orz (codul Nomenclatorului Combinat - 1003 00 90), contingentele de export vor crește de la 20 mii tone (2008) până la 45 mii tone (2012), iar pentru porumb (codul Nomenclatorului Combinat - 1005 90) - de la 15 mii tone până la 40 mii tone. Cotele de export acordate pentru produsele menționate în anul 2008 au reprezentat circa 2,91% din recolta medie de grâu obținută în anii 2004 - 2006, și, respectiv, 8,81% din recolta de porumb.¹³

12 Ouă de pasăre, în coajă, și ouă de pasăre, fără coajă, și gălbenușuri de ouă, altele decât cele impropriei consumului alimentar.

13 Monitorul Economic: analize și prognoze trimestriale. Numărul 12 / Q1 2008. Centrul de Politici Economice al IDIS "Viitorul".

Tabelul 1.

Produse care fac obiectul contingentelor tarifare anuale scutite de taxe vamale în baza ATP

Nr. de ordine	Cod NC	Denumirea mărfurilor	2 0 0 8 (1)	2 0 0 9 (1)	2 0 1 0 (1)	2011 (1)	2012 (1)
09.0504	0201 la 0204	Carne proaspătă de animale din specia bovină,porcină, ovină și caprină, refrigerată sau congelată	3 000 (2)	3 000 (2)	4 000 (2)	4 000 (2)	4 000 (2)
09.0505	ex 0207	Carne și organe comestibile, proaspete, refrigerate sau congelate, de păsări de la poziția 0105 alta decât ficatul gras din subpoziția 0207.34	400 (2)	400 (2)	500 (2)	500 (2)	500 (2)
09.0506	ex 0210	Carne și organe comestibile din specia porcină și bovină sărate sau în saramură, uscate sau afumate; făină și pudră comestibile, de carne sau de organe interne comestibile, de carne din specia bovină sau porcină	400 (2)	400 (2)	500 (2)	500 (2)	500 (2)
09.4210	0401 la 0406	Produse lactate	1 000 (2)	1 000 (2)	1 500 (2)	1 500 (2)	1 500 (2)
09.0507	0407.00	Ouă de păsări, în coajă	90 (3)	95 (3)	100 (3)	110 (3)	120 (3)
09.0508	ex 0408	Ouă de pasăre, fără coajă, și gălbenușuri de ouă altele decât cele impropriei consumului alimentar	200 (2)	200 (2)	300 (2)	300 (2)	300 (2)
09.0509	1001.90.91	Grâu comun	25 000 (2)	30 000 (2)	35 000 (2)	40 000 (2)	50 000 (2)
09.0510	1003.00.90	Orz	20 000 (2)	25 000 (2)	30 000 (2)	35 000 (2)	45 000 (2)
09.0511	1005.90	Porumb	15 000 (2)	20 000 (2)	25 000 (2)	30 000 (2)	40 000 (2)
09.0512	1601 00 91 și 1601 00 99	Cârnați și cârnăciori din carne, din organe sau din sânge; preparate alimentare pe baza acestor produse	500 (2)	500 (2)	600 (2)	600 (2)	600 (2)
	ex 1602	Alte preparate și conserve din carne, din organe sau din sânge:- din păsări de curte din specia Gallus domesticus nefierte; - din animale domestice din specia porcină. - din animale din specia bovină, nefierte					
09.0513	1701.99.10	zahăr alb	15 000 (2)	18 000 (2)	22 000 (2)	26 000 (2)	34 000 (2)
09.0514	2204 21 și 2204 29	Vinuri din struguri proaspeți, cu titru alcoolic volumic existent de maximum 15%, altele decât vinurile spumoase	60 000 (4)	70 000 (4)	80 000 (4)	1 0 0 000 (4)	1 2 0 000 (4)

(1) De la 1 ianuarie până la 31 decembrie, cu excepția anului 2008, începând cu prima zi a aplicării Regulamentului până la 31 decembrie (2) tone (greutate netă). (3) milioane de unități, (4) hectolitri

Totodată, la o serie de produse vegetale, elementul ad valorem al taxei de import este scutit. Din această grupă de produse fac parte tomatele proaspete sau refrigerate, usturoiul proaspăt sau uscat, castraveți și cornișoni, proaspeți sau refrigerați, dovlecei proaspeți sau refrigerați, anghinare, struguri proaspeți sau uscați, merele proaspete, perele și gutui, caisele, cireșele, piersicii, inclusiv nectarine, prunele și porumbele.

Cu toate acestea, o bună parte din contingentele tarifare anuale scutite de taxe vamale în baza ATP nu sunt valorificate. În anul 2008,

Ministerul Economiei și Comerțului a eliberat 1572 de autorizații pentru exportul de vinuri, zahăr alb, orz și porumb. Pentru exportul de vinuri au fost eliberate 561 autorizații. Conform autorizațiilor eliberate agenților economici exportatori de vinuri, cota acordată de către Uniunea Europeană pentru această grupă de produse (60 000 hl) a fost distribuită în totalitate. În ceea ce privește cota acordată pentru exportul de zahăr alb în UE (15 000 t), aceasta a fost valorificată în proporție de 99,33 % (14900 t). Au fost eliberate 759 de autorizații. Începând cu luna iulie 2008, Ministerul Economiei și Comerțului a eliberat autorizații

Tabelul 2.**Produsele agricole pentru care elementul *ad valorem* al taxei de import este scutit**

Cod NC	Denumirea mărfurilor
0702	Tomate, proaspete sau refrigerate
0703 02	Usturoi, proaspeți sau uscați
0707	Castraveți și cornișoni, proaspeți sau refrigerați
0709 90 70	Dovlecei, proaspeți sau refrigerați
0709 90 80	Anghinare
0806	Struguri, proaspeți sau uscați
0808 10	Mere, proaspete
0808 20	Pere și gutui
0809 10	Caise
0809 20	Cireșe
0809 30	Piersici, inclusiv nectarine
0809 40	Prune și porumbe

de export pentru orz (143 autorizații). Astfel, cota de 20 000 t acordată de către UE pentru această categorie de produse, a fost valorificată în proporție de 40,71 % (8141,02 t). De la sfârșitul lunii octombrie până la finele anului 2008, au fost eliberate 109 de autorizații pentru poziția tarifară 1005 90 (porumb). Aceasta presupune valorificarea cotei acordate de 15 000 t în proporție de 45,72% (6858,28 t)¹⁴.

În anul 2009, Ministerul Economiei a eliberat 2939 de autorizații de export pentru produsele contingentate. Pentru exportul de vinuri au fost eliberate 751 autorizații. Conform autorizațiilor eliberate agenților economici exportatori de vinuri, cota acordată de către Uniunea Europeană pentru această grupă de produse a fost distribuită în proporție de 100% (70 000 hl). În ceea ce privește cota acordată pentru exportul de zahăr alb în UE, aceasta a fost valorificată în proporție de 88,77 % (15977,8 t). Au fost eliberate 726 de autorizații. Pentru exportul de orz, Ministerul Economiei și Comerțului a eliberat 442 de autorizații. Astfel, cota acordată de către UE pentru această categorie de produse, de la începutul anului 2009, a fost valorificată în proporție de 87,06 % (21764,53 t). Pentru poziția tarifară 1005 90 (porumb) au fost eliberate 1020 de autorizații. Aceasta presupune valorificarea cotei acordate în proporție de 99,42% (19884,257 t). În conformitate cu datele înregistrate de către autoritățile specializate ale UE, cota acordată pentru grâu a fost utilizată în proporție de 100

% (30 000 t). Totodată, reieșind din faptul că modificarea Hotărârii Guvernului nr.262 din 7 martie 2008, care reglementează repartizarea cotelor oferite precum și eliberarea autorizațiilor de export, a fost aprobată în Ședința Guvernului din 14.04.2009, Ministerul Economiei nu avea bază juridică pentru eliberarea autorizațiilor respective pentru această grupă de produse.¹⁵

În perioada 01.01.2010 – 03.09.2010, Ministerul Economiei a eliberat 1754 de autorizații de export pentru produsele contingentate. Pentru exportul de vinuri au fost eliberate 807 autorizații. Astfel, conform autorizațiilor eliberate agenților economici exportatori de vinuri, cota acordată de către Uniunea Europeană pentru această grupă de produse a fost distribuită în proporție de 100% (80 000 hl). Pentru exportul de orz, Ministerul Economiei și Comerțului a eliberat 178 de autorizații. Cota acordată de către UE pentru această categorie de produse, de la începutul anului 2010, a fost valorificată în proporție de 80,23 % (24068,63 t). Pentru poziția tarifară 1005 90 (porumb) au fost eliberate 262 de autorizații. Aceasta presupune valorificarea cotei acordate în proporție de 94,91% (23726,51 t). Pentru exportul de grâu în UE, au fost eliberate 507 de autorizații, ceea ce presupune valorificarea cotei oferite în proporție de 92,71 % (32447,04 t). În ceea ce privește exportul de zahăr alb în regim preferențial, ținem să menționăm că de la începutul anului 2010 nu au fost recepționate solicitări pentru elibera-

14 Notă informativă a MEC cu privire la valorificarea contingentelor tarifare acordate de UE pentru anul 2008.

15 Notă informativă a MEC cu privire la valorificarea contingentelor tarifare acordate de UE pentru perioada 01.01.2009 – 16.12.2009.

rea autorizației de export al acestei grupe de mărfuri. Aceasta se datorează faptului că în Republica Moldova, pentru 2010 a fost înregistrat un deficit de zahăr, capacitățile interne de producere fiind utilizate pentru acoperirea cererii de consum pe piața internă. Cotele acordate de UE pentru exportul de zahăr alb în 2010 nu vor fi valorificate, iar mărfurile de origine animalieră nu vor fi admise la import din cauza necorespunderii rigorilor de certificare ale instituțiilor europene¹⁶.

1.4. Acordul de Liber schimb Central European (CEFTA) în reglementarea exportului cu produse agroalimentare

În decembrie 1992, țările Europei Centrale au semnat acordul central – european de liber schimb (cunoscut și sub denumirea de CEFTA – Central Economic Free Trade Agreement). Acesta prevedea crearea unei zone de liber schimb la confluența anilor 2001-2002. UE a exercitat unele presiuni asupra partenerilor săi central-europeni pentru ca respectivul acord să intre în vigoare. Prin urmare, susținând crearea CEFTA, Uniunea Europeană a demonstrat în repetate rânduri colaborarea regională a asociațiilor ei. Chiar și în acordul de Parteneriat și Cooperare al Republicii Moldova cu Uniunea Europeană este menționat că „pentru viitoarea prosperitate și stabilitate a regiunii fostei Uniuni Sovietice, este esențial ca noile state independente, apărute în urma dezintegrării URSS să mențină și să dezvolte colaborarea între ele”, părțile declarând că vor depune toate eforturile pentru încurajarea acestui proces. Contrar așteptărilor, acordul CEFTA nu a antrenat la maximum creșterea rapidă a comerțului între țările semnatare. Ba mai mult, volumul comerțului extern între membrii lui chiar s-a redus în perioada anilor 1994 -1997. Totuși, CEFTA a avut o anumită importanță în vederea pregătirii la procesul de aderare europeană a membrilor săi.

Obiectivele prezentului Acord sunt:

- Consolidarea într-un singur acord a nivelului existent de liberalizare a comerțului realizat prin sistemul acordurilor bilaterale de comerț liber deja încheiate între Părți;
- Îmbunătățirea în continuare a condițiilor pentru promovarea investițiilor, inclusiv a investițiilor străine directe;
- Creșterea comerțului cu mărfuri și servicii și impulsivarea investițiilor prin reguli corecte, clare, stabile și predictibile;
- Eliminarea barierelor și a distorsiunilor din calea comerțului și facilitarea circulației mărfurilor în tranzit și a circulației transfrontaliere a mărfurilor și serviciilor între teritoriile Părților;
- Oferirea de condiții corecte de competiție pentru comerț exterior și investiții și deschiderea treptată a piețelor pentru achiziții publice ale Părților;
- Oferirea de protecție corespunzătoare a drepturilor de proprietate intelectuală în conformitate cu standardele internaționale;
- Asigurarea de proceduri eficiente pentru implementarea și aplicarea acestui Acord și contribuția prin acestea la dezvoltarea armonioasă și creșterea comerțului mondial.

La 19 decembrie 2006, Republica Moldova, de rând cu alte noua țări din Europa, a semnat acordul de comerț liber pentru Europa Centrală (CEFTA). Acest acord a fost ratificat de Parlamentul Republicii Moldova la 04.05.2007. Acordul de comerț liber pentru Europa Centrală (CEFTA-2006) a prevăzut un grad extins de liberalizare a comerțului, mecanisme transparente de aplicare a măsurilor de protecție comercială și instituirea unui mecanism propriu de soluționare a litigiilor comerciale sau utilizarea instrumentului

16 Notă informativă a ME cu privire la valorificarea contingentelor tarifare acordate de UE pentru perioada 01.01.2010 – 03.09.2010

OMC. Calitatea de membru al CEFTA, pe termen lung, îi deschide Republicii Moldova accesul la fondurile structurale ale UE. Mai mult, aderarea Republicii Moldova la CEFTA constituie un cadru excelent de pregătire pentru aderarea la UE și alinierea la valorile europene, anume prin deschiderea economiilor și dezvoltarea schimburilor regionale. În scopul implementării și dezvoltării continue a relațiilor în cadrul CEFTA, la 21.08.2007 Guvernul a aprobat Regulamentul privind importul în Republica Moldova al produselor originare din țările membre ale Acordului, abilitând Ministerul Economiei și Comerțului cu funcția de gestionare a contingentelor tarifare la importul produselor din țările membre. La 10.12.2007 Guvernul a aprobat componența nominală a părții moldovenești a Comisiei mixte în cadrul Acordului CEFTA¹⁷. Republica Moldova a deținut, începând cu 1 ianuarie 2008, Președinția deplină în cadrul Acordului CEFTA. În cadrul întrunirilor Subcomitetului pentru Agricultură, rolul căruia este extrem de important, odată ce acesta asigură platforma de bază pentru liberalizarea comerțului agricol, precum și armonizarea legislațiilor naționale în domeniul sanitar-veterinar și fitosanitar ale țărilor membre CEFTA cu cerințele UE, au fost conturate noi viziuni privind căile de creștere și diversificare a comerțului agricol în regiune. În acest context o atenție deosebită s-a oferit celor mai bune practici în contextul apropierei de standardele UE, examinării modalității de semnare a unui acord privind recunoașterea reciprocă a certificatelor sanitar-veterinare și fitosanitare și identificării domeniilor ce necesită asistență tehnică, în vederea elaborării și promovării unor proiecte regionale.

Măsurile sanitare și fitosanitare reprezintă câteva din provocările ce stau în fața statelor SEE în vederea liberalizării și eliminării barierelor netarifare. Aceste măsuri ar trebui să fie folosite în favoarea menținerii sănătății și vieții consumatorului, și nu ca măsuri protecționiste. În contextul crizei mondiale, prin abolirea tuturor barierelor tarifare și netarifare, Moldova și-ar putea spori atractivitatea pentru partenerii comerciali. Acordul CEFTA, supranumit și anticamera UE, prevede anularea către anul 2010 a tuturor taxelor vamale la import și export, a restricțiilor cantitative și a altor taxe cu efect echivalent în comerțul cu produse industriale și majoritatea produselor agroindustriale.

Actualmente, membrii CEFTA sunt: Albania, Bosnia și Herțegovina, Macedonia, Moldova, Muntenegru, Croația, Serbia, UNMIK Kosovo. Schimbul comercial cu produse agroalimentare al Moldovei cu țările CEFTA în 2009 a constituit 7182,24 mii dolari SUA, fiind în creștere cu 3030,9 mii dolari SUA sau cu 73 la sută față de anul 2008. Exportul de produse agroalimentare moldovenești în aceste țări a constituit 5973,9 mii dolari SUA, în creștere cu 2914,2 mii. dolari SUA. Totodată, importul produselor din CEFTA s-a majorat cu doar 116,7 mii. dolari SUA față de 2008 și a constituit 1208,27 mii. dolari SUA. În pofida faptului, ca anul 2009 a fost un an financiar dificil și în contextul crizei financiare globale, schimburile comerciale cu produse agroalimentare ale Moldovei cu țările CEFTA, conform datelor relatate, sunt în continuă creștere.

17 Hotărârea Guvernului nr. 1379/10.12.2007 cu privire la aprobarea componenței nominale a părții moldave a Comisiei mixte în cadrul Acordului Central European de Comerț Liber (CEFTA) //Monitorul Oficial nr. 198-202/1437, 21.12.2007.

Tabelul 3. Principalele destinații comerciale în cadrul CEFTA.

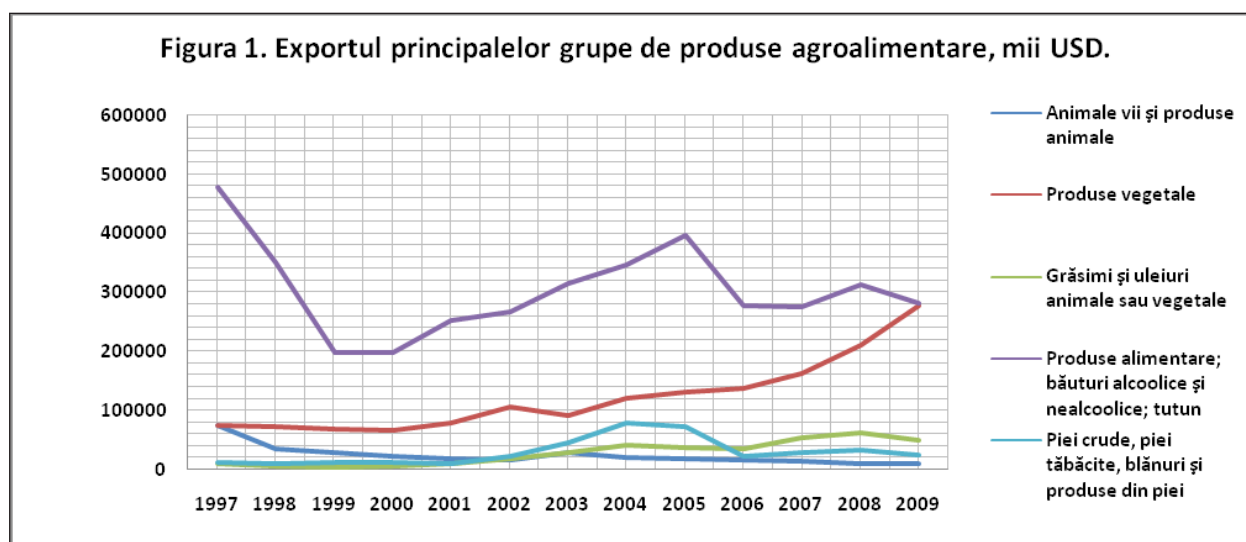
	Destinațiile principale ale exporturilor	Ponderea în totalul exporturilor de mărfuri.	Destinațiile principale ale importurilor	Ponderea în totalul importurilor de mărfuri.%,
Albania	UE Serbia FYR Macedonia	80 8 3	UE China Turcia	61 7 6
Armenia	EU Rusia Georgia	55 20 7	EU Rusia China	30 20 9
Azerbaidjan	EU US Israel	56 13 8	EU Rusia Turcia	28 19 11
Belarus	EU Rusia Ucraina	44 32 8	Rusia EU Ucraina	60 22 5
Bosnia și Herțegovina	EU Croația Serbia	55 17 15	EU Croația Serbia	48 17 11
Croația	EU Bosnia și Herțegovina Serbia	61 15 6	EU Rusia China	64 10 6
Georgia	EU Turcia Azerbaidjan	22 18 14	EU Turcia Ucraina	27 15 11
Kosovo	n/a		n/a	
Macedonia	EU Serbia Croația	65 19 5	EU Rusia Serbia	50 12 9
Moldova	EU Rusia Ucraina	52 20 9	EU Ucraina Rusia	43 17 14
Montenegro	n/a		n/a	
Serbia	EU Bosnia și Herțegovina Montenegro	54 12 12	EU Rusia China	53 15 8
Ucraina	EU Rusia Turcia	27 24 7	EU Rusia Turkmenistan	34 23 7

CAPITOLUL II. SCHIMBURILE COMERCIALE ÎN COMERȚUL CU PRODUSE AGROALIMENTARE ÎNTRE R. MOLDOVA ȘI STATELE UNIUNII EUROPENE

2.1. Evoluția exporturilor agricole

Schimburile comerciale în comerțul cu produse agroalimentare între R. Moldova și statele Uniunii Europene în ultimul deceniu au crescut constant. Exporturile moldovenești în perioada anilor 2001-2008 s-au majorat de circa 3 ori, înregistrând 218103,7 mii USD în anul 2008 (în anul 2001-71645,7 mii USD). La export au dominat tranzacțiile comerciale cu produse vegetale, grăsimi și uleiuri animale sau vegetale, produse alimentare și piei brute sau prelucrate.

principalelor culturi agricole. Din produsele vegetale, o pondere mai mare la export revine bunurilor din grupele de mărfuri: „fructe comestibile” și „semințe și fructe oleaginoase; plante industriale și medicinale, paie și furaje”. Exporturile de fructe comestibile au înregistrat creșteri în expresie valorică pe toata perioada anilor 2001-2007. Însă ponderea acestora în totalul exporturilor moldovenești s-a diminuat de la 9,1% în anul 2001 la 6,9% în anul 2007 și 4,4% în anul 2008. Este necesar de menționat, că în anul 2008, exporturile de fructe comestibile s-au redus cu 11 milioane USD comparativ cu anul 2007. Și asta, în po-

Exporturile de produse vegetale, cu excepția anului 2003, au înregistrat creșteri constante, dar nestabile. În anul 2003 este remarcată o diminuare a exporturilor cu circa 1/3, din cauza efectelor secetei severe înregistrate în acest an asupra randamentelor și producțiilor

fișa faptului, că la o serie de produse vegetale, elementul ad valorem al taxei de import în Uniunea Europeană este scutit în baza ATP.

Tabelul 4. Exporturile în țările Uniunii Europene, pe grupe de mărfuri, conform Sistemului Armonizat (SA), mii USD.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total exporturi	182435,3	231348,0	307450,6	400687,0	443366,8	537666,6	679256,4	820090,4
Exporturile de produse agroalimentare.	71645,7	108096,4	136575,5	170301,8	185417,0	189360,9	204840,2	218103,7
Animale vii și produse animale	10039,7	5817,5	3402,2	4531,6	5835,2	6599,9	584,6	407,1
Produse vegetale	32309,7	45043,7	35032,1	45220,0	65582,4	67344,1	70168,4	84873,5
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	2421,8	11463,7	18186,9	15473,3	9703,3	21898,6	31645,5	34032,3
Produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun	17654,2	23830,3	41483,6	33819,5	39694,8	72352,4	77535,2	68258,8
Piei brute, piei tăbăcite; blănuri și produse din acestea	9220,3	21941,2	38470,7	71257,4	64601,3	21165,9	24906,5	30532,0

Exporturile mărfurilor din grupa de mărfuri „semințe și fructe oleaginoase; plante industriale și medicinale, paie și furaje” au înregistrat o creștere esențială în ultimii ani. Exporturile cu astfel de produse în anul 2008 au crescut cu 73% față de anul 2007, și de 3 ori comparativ cu anul 2001. Ponderea exporturilor mărfurilor din această grupă în totalul exporturilor moldovenești a variat de la 1,4% în anul 2003 la 4,1% în anul 2008 și respectiv 5,8% în anul 2001.

Exporturile de cereale în UE au o pondere în structura exporturilor R. Moldova, care variază de la 0,3% în anul 2007 la 7,8% în anul 2002. Acestea nu sunt stabile și sunt influențate puternic de variația randamentelor și producțiile totale a culturile cerealiere, dar și de oferta regională.

Exporturile în statele UE a bunurilor din grupele „plante vii, produse floricole”, „legume, plante, rădăcini și tuberculi alimentari”, cafea, ceai, mate și condimente”, „produse de morărit; malț; amidon”, „lac; gume, rășini și alte seve și extracte vegetale”, și „materii pentru împletit și alte produse de origine vegetală” au o pondere sub 0,5 la sută în totalul exporturilor.

Exporturile de animale vii și produse animale au regresat enorm pe parcursul anilor 2001-2008. Dacă în anul 2001, ponderea acestora în tota-

lul exporturilor moldovenești constituia 5,5%, atunci în anii 2007-2008 a oscilat în jurul cifrei 0. În această perioadă s-au redus drastic exporturile de bunuri din grupa de produse „Lapte și produse lactate; ouă; miere naturală”, de la 9798,3 mii USD sau 5,4% în anul 2001 până la 123,5 mii USD în anul 2008. Exporturile de mărfuri din grupele „animale vii”, „carne și măruntaie comestibile”, „pește și crustacee, moluște și alte nevertebrate acvatice”, și „alte produse de origine animală” în această perioadă de timp au stagnat. Stagnarea exporturilor de produse animale datorează în mare măsură lipsei unei oferte consistente pentru export din partea sectorului animalier. Decapitalizarea sectorului și diminuarea efectivului de animale pe parcursul ultimului deceniu au influențat negativ randamentele și producțiile din ramură. În acest timp, sectorul zootehnic a fost supus unor schimbări traumatizate în cadrul procesului de reformare a agriculturii. În perioada sistemului agricol de tip socialist, în zootehnie erau concentrate capacități de producere impunătoare, care ulterior, în cadrul reformei agrare, au fost ignorate în totalitate. În prezent, acest sector se caracterizează prin structuri de producere neperformante și prin creșterea necalitativă a producției animale. Ritmul lent de dezvoltare a acestui sector este influențat de mai mulți factori dintre care i-am menționa pe următorii:

- peste 90 la sută din efectivul de anima-

le este concentrat în gospodăriile persoanelor fizice și gospodăriile țărănești (de fermier);

- culturile pentru nutreț au o pondere ne semnificativă în structura înființărilor agricole;
- statul adoptă în sectorul zootehnic politici de susținere slabe și necoerente.

Gospodăriile țărănești din zootehnie au devenit monopoliste, ceea ce implică anumite riscuri pe termen scurt și mediu. Exporturile slabe ale producției agricole din zootehnie înregistrate în ultimii ani este una din consecințele acestor schimbări structurale.

Exporturile de produse vegetale în statele UE din contra au crescut, datorită faptului, că există o cerere constantă la o serie de produse moldovenești – nucile, semințele de floarea soarelui și rapiță, tutunul, etc. Pe de altă parte, sunt sesizate repercusiunile timide a regiului comercial al Preferințelor Comerciale Autonome pentru R. Moldova.

În anul 2008, principalele destinații de export, a produselor agricole, care au o pondere mai mare la export au fost:

- Nuci comune decojite - Austria, Belgia, Bulgaria, Cehia, Cipru, Estonia, Franța, Germania, Grecia, Italia, Letonia, Lituania, Marea Britanie.
- Semințe de floarea soarelui - Bulgaria, Cehia, Estonia, Germania, Grecia, Italia, Letonia, Lituania, Marea Britanie, Olanda.
- Semințe de rapiță - Italia, Marea Britanie, Olanda, Polonia, Romania, Ungaria.
- Fructe uscate - Austria, Bulgaria, Cehia, Germania, Grecia, Italia, Letonia, Lituania, Polonia, Romania.
- Deșeuri de tutun - Bulgaria, Grecia.
- Zahăr alb de sfeclă de zahăr - Germania, Italia, Romania, Ungaria.
- Ulei de floarea soarelui - Bulgaria, Letonia, Lituania, Marea Britanie, Polonia, Romania.

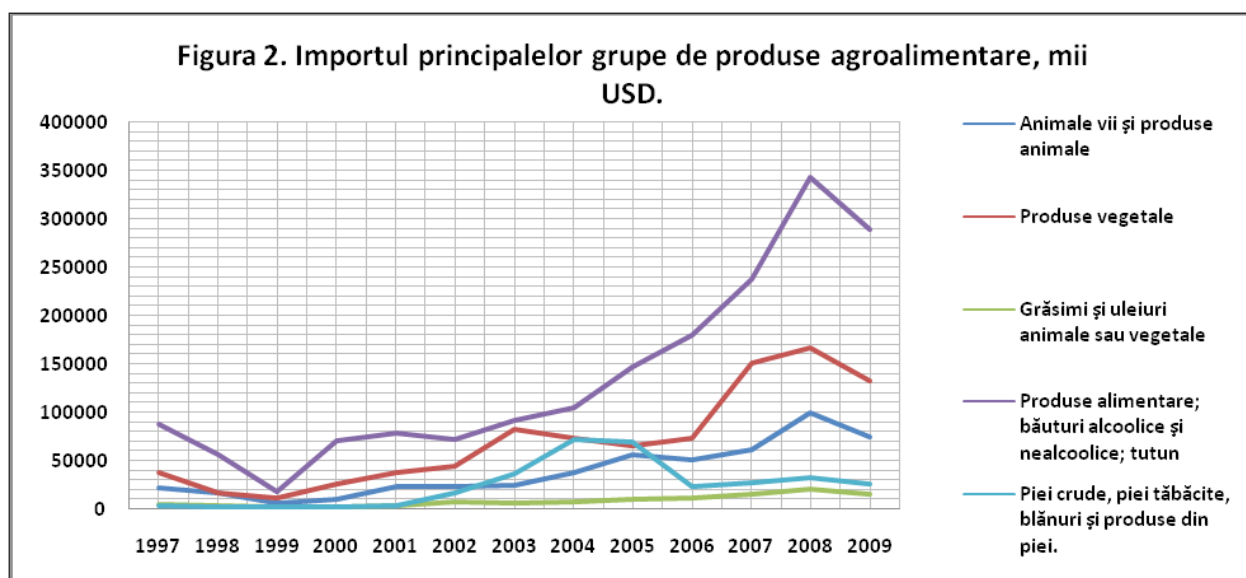
În anul 2009, geografia exporturilor principalelor produse agricole a suferit unele modificări și se prezintă astfel:

- Nuci comune decojite-Austria, Belgia, Cipru, Estonia, Franța, Germania, Grecia, Italia, Letonia, Lituania, Marea Britanie, Olanda, Slovenia.
- Semințe de floarea soarelui-Bulgaria, Cehia, Estonia, Germania, Grecia, Italia, Lituania, Marea Britanie, Olanda, Polonia, Romania, Slovacia, Spania.
- Semințe de rapiță-Bulgaria, Germania, Irlanda, Italia, Marea Britanie, Olanda, Polonia, Romania, Slovacia, Ungaria.
- Ulei de floarea soarelui-Bulgaria, Grecia, Italia, Letonia, Lituania, Polonia, Romania, Slovacia, Ungaria.
- Alte produse din tutun-Belgia, Bulgaria, Franța, Germania, Irlanda, Marea Britanie, Olanda, Romania.

2.2. Evoluția importurilor agricole

De asemenea, ca și în cazul exporturilor de produse agroalimentare în statele UE, importurile din Uniunea Europeană au crescut constant, dar cu ritmuri mai rapide. În structura importurilor de produse alimentare domină clar importurile de produse alimentare, băuturi alcoolice și produse vegetale.

Astfel, importurile de produse din secțiunea „produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun” au crescut de la 78.865,9 mii USD în anul 2001 până la 237866,2 mii USD în anul 2007. Importurile de produse din secțiunea „animale vii și produse animale” au avut evoluții aproape similare, încadrate într-un trend ascendent, începând cu o valoare a importurilor de 23.779,1 mii USD înregistrată în anul 2001 și continuând cu 61669,7 mii USD în anul 2007. Importurile de produse din secțiunea „produse vegetale” au crescut de la 37.642,3 mii USD în anul 2001 până la 150371,9 mii USD în anul 2007, iar cele de „grăsimi și uleiuri animale sau vegetale” de la 3.010,8 mii USD în anul 2001 până la 16012,9 mii USD în anul 2007. Importurile de mărfuri din secțiunea de produse „piei brute, piei tăbăcite; blănuri și produse din acestea” au avut o evoluție diferită. Acestea au crescut de la 3.818,9 mii USD în anul 2001 până la 72.516,1 mii USD în anul 2004, ca

apoi să cadă în beznă, până la 27497 mii USD în anul 2007. În anul 2008, importurile de produse agroalimentare din majoritatea grupelor de mărfuri s-au prăbușit înregistrând o reducere de circa 2,5 ori.

În anul 2008, statele de origine, a produselor agroalimentare, care au avut o pondere mai mare la import au fost:

- Ape minerale naturale-Bulgaria, Cehia, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Italia, România, Slovacia.
- Băuturi cu conținut de zahăr-Austria, Bulgaria, Cehia, Finlanda, Franța, Germania, Marea Britanie, Olanda, Polonia, România, Ungaria.

- Băuturi răcoritoare-Austria, Bulgaria, Cehia, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Italia, Marea Britanie, Olanda, Polonia, România, Slovacia, Ungaria.
- Butași de viță de vie altoiți-Franța, Germania, Italia, România.
- Butași de viță de vie nerădăcinați Germania, Italia, România.
- Cartofi în stare proaspătă-Germania, Grecia, Italia, Letonia, Olanda, Polonia, România.
- Malț neprăjit-Austria, Cehia, Italia, Lituania, Slovacia, Ungaria.
- Nervură expandată de tutun-Bulgaria.
- Nuci comune în coajă-Franța, Germania, Spania.

Tabelul 5. Importurile în țările Uniunii Europene, pe grupe de mărfuri, conform Sistemului Armonizat (SA), mii USD.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total importuri	431438,8	467825,2	633431,5	774847,1	1038777,0	1218506,8	1680982,6	2105264,0
Importurile de produse agroalimentare.	147117,0	163255,0	240898,3	297511,9	349164,6	338415,6	493417,7	204266,4
Animale vii și produse animale	23779,1	23857,4	24827,9	38771,4	57194,1	51930,6	61669,7	28402,1
Produse vegetale	37642,3	43466,9	82274,8	73532,9	65022,9	72756,9	150371,9	56193,8
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	3010,8	7065,7	5500,8	7427,1	9885,9	11130,6	16012,9	5810,0
Produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun	78865,9	72634,9	91986	105264,4	147472,1	179793,8	237866,2	88865,2
Piei crude, piei tăbăcite, blănuri și produse din piei.	3818,9	16230,1	36308,8	72516,1	69589,6	22803,7	27497	24991,3

- Pește congelat-Danemarca, Estonia, Germania, Letonia, Lituania, Marea Britanie, Olanda, Polonia, România, Spania.
- Pește congelat (Heringi)-Estonia, Lituania.
- Piersici în stare proaspătă-Germania, Grecia, Italia, Olanda, România.
- Plante de interior-Olanda.
- Pomi fructiferi altoiți -Belgia, Franța, Germania, Grecia, Italia, Olanda, Polonia.
- Scrumbii congelate-Germania, Lituania, Marea Britanie, Olanda, Polonia.
- Trandafiri proaspeți-Olanda.
- Tutunuri de tip Virginia uscate-Italia, Bulgaria, Grecia.
- Tutunuri desprinse de pe tulpină-Bulgaria, Grecia, Italia.
- Tutunuri fermentate de soiuri aromatice-Bulgaria.
-

În anul 2009, statele de origine a principalelor produse agricole importate a suferit unele modificări și se prezintă astfel:

- Brânzeturi proaspete - Danemarca, Franța, Germania, Italia, Polonia, România.
- Băuturi cu conținut de zahăr-Austria, Bulgaria, Cehia, Franța, Germania, Italia, Olanda, Polonia, România, Ungaria.
- Carne de porcine-Germania, Olanda, Ungaria.
- Băuturi răcoritoare-Austria, Bulgaria, Cehia, Danemarca, Franța, Germania, Italia, Olanda, Polonia, România, Ungaria.
- Ape minerale naturale-Bulgaria, Cehia, Franța, Germania, Italia, Olanda, România.
- Pește congelat-Bulgaria, Danemarca, Estonia, Germania, Letonia, Lituania, Marea Britanie, Olanda, România, Spania.
- Butași de viță de vie altoiți-Franța, Italia
- Pește congelat (Heringi)- Estonia, Letonia, Lituania, Olanda
- Tutunuri desprinse de pe tulpină-Bulgaria, Grecia, Italia
- Cartofi în stare proaspătă-Belgia, Cehia, Germania, Italia, Olanda, Polonia, România
- Nuci comune în coajă-Franța, Germania.
- Tutunuri fermentate de soiuri aromatice-Bulgaria.
- Pomi fructiferi altoiți -Franța, Germania, Grecia, Italia, Olanda, Polonia, România, Ungaria.
- Piersici în stare proaspătă-Grecia, Italia, Olanda, România, Spania.
- Scrumbii congelate-Danemarca, Germania, Letonia, Lituania, Marea Britanie, Olanda, România, Spania.
- Trandafiri altoiți-Olanda.
- Plante de interior. Germania, Olanda.
- Lapte special-Germania, Marea Britanie.
- Nervură expandată de tutun-Bulgaria.

CAPITOLUL III. POTENȚIALUL DE EXPORT ȘI IMPORT AL PRODUSELOR AGROALIMENTARE DIN REPUBLICA MOLDOVA

3.1. Potențialul de export și import cu produse de origine vegetală

Agricultura Moldovei este neomogenă din punct de vedere a structurilor de exploatare și instabilă sub raportul formării unor structuri de producție, care să răspundă cerințelor pieței și utilizării eficiente a resurselor naturale și umane din spațiul rural. Terenurile cu destinație agricolă, în Republica Moldova ocupau la 1 ianuarie 2009, suprafața de 2503.6 mii ha, inclusiv terenuri arabile – 1820.5 mii ha, livezi – 133.5 mii ha, vii – 155.7 mii ha, pășuni și fânețe – 357,1 și 23 ha de pârlăoagă. După suprafața arabilă ce-i revine unui locuitor, Moldova ocupă unul din primele locuri în Europa cu 0,41 ha/locuitor, fiind devansată numai de Ungaria (0,466 ha/locuitor), Finlanda (0,424 ha/locuitor), Danemarca (0,422 ha/locuitor), Bulgaria (0,422 ha/locuitor), și România (0,422 ha/locuitor). Totodată, ra-

portul dintre suprafața arabilă a R. Moldova la numărul de locuitori este aproape de 8 ori mai mare decât valorilor ce revin unor state, cunoscute ca țări cu performanțe în agricultură, ca Olanda și Elveția. Referitor la suprafața arabilă care îi revine unui locuitor, Moldova înregistrează o valoare aproape dublă față de media mondială, care constituie 0,26 ha/locuitor și dublă față de cea europeană – 0,236 ha/locuitor. Cu toate acestea, performanțele în producerea agricolă și ca rezultat și potențialul de export sunt sub așteptări.

Conform datelor BNS, structura suprafețelor însămânțate nu s-a modificat esențial pe parcursul ultimilor zece ani. Culturile cu valoare adăugată redusă predomină în producția agricolă. Astfel, culturilor cerealiere și leguminoaselor pentru boabe le revine 65,2 la sută din suprafața însămânțată, iar culturilor tehnice și legumelor doar 24,9 și respectiv 5,2%¹⁸.

18 Conform datelor din anul 2009.

Tabelul 6. Producerea culturilor agricole, mii tone

	2005	2006	2007	2008	2009	Media anuală în anii 2005-2008,	2009, % față de media anuală în anii 2005-2008.
Suprafața însămânțată pentru roadă - total	1540.3	1483.4	1499.2	1500.3	1464.1	1505.8	97.2
Cerealiere și leguminoase pentru boabe (după finisare), inclusiv:	2837.9	2290.2	901.9	3169.5	2176.5	2299.9	94.6
Grâu de toamnă (după finisare)	1047.1	677.9	402.1	1277.4	729.0	851.1	85.7
Porumb pentru boabe-total	1492.0	1322.2	362.7	1478.6	1141.1	1163.9	98.0
Sfeclă de zahăr (după finisare)	991.2	1177.3	612.3	960.7	337.4	935.4	36.1
Floarea-soarelui (după finisare)	331.1	379.9	156.0	371.9	284.3	309.7	91.8
Tutun	6.7	4.8	3.6	3.9	4.4	4.8	92.6
Legume - total	389.3	475.2	221.8	376.3	307.9	365.7	84.2
Cartofi	378.2	376.9	199.4	271.0	260.9	306.4	85.2
Fructe, pomușoare și nuci	386.2	329.2	277.2	370.5	308.0	340.8	90.4
Struguri	518.5	466.1	598.0	635.5	685.1	554.5	123.5

Situația în profil pe categorii de gospodărie indică, că în întreprinderile agricole continuă să fie concentrată cea mai mare parte a suprafețelor însămânțate cu grâu (68%), orz (69%), sfeclă de zahăr (87%), floarea soarelui (65%), tutun (82%), soia (78%), rapiță de toamnă (91%). În gospodăriile țărănești (de fermier) sunt concentrate 72% din semănăturile cu culturi bostănoase, 57% - cu culturi pentru nutreț, iar în gospodăriile auxiliare ale populației - 71% din suprafețele sădite cu cartofi și 67% - din suprafețele plantate cu legume de câmp.

După un deceniu de extindere a suprafețelor și obținerii unor producții variabile la hectar, **cerealele** (grâul, orzul, porumbul și floarea soarelui) ocupă anual o suprafață de 1 - 1,3 mil. hectare și în anii obișnuiți producțiile constituie 2,5 - 3,0 milioane tone. În mediu, doar a treia parte din producția de cereale este comercializată pe piață, restul fiind folosită în gospodăria pentru hrană, furaje și semințe.

Moldova este o țară exportatoare de cereale și de semințe oleaginoase, îndeosebi de grâu și porumb, precum și de semințe de floarea soarelui și ulei. O mare parte din producția de cereale a Moldovei este de calitate joasă - în mediu doar 40-45% din producția de grâu de toamnă face față cerințelor de calitate pentru grâu alimentar. Pentru asigurarea securității alimentare Moldova necesită aproximativ 350 mii tone grâu alimentar, inclusiv 75 mii tone destinate rezervei strategice de stat pentru reînnoirea căreia sunt necesare aproximativ 30-35 mii tone anual, iar 300-330 mii tone de grâu alimentar sunt realizate pe piața internă. De aceea, pe piața mondială cerealele sunt realizate în cea mai mare parte ca furaj. Deși din punct de vedere istoric, grâul și porumbul erau exportate către partenerii de comerciali tradiționali, cum ar fi Belarus, Rusia, Ucraina și România,, începând cu anul 2002, implicarea tot mai mare a companiilor comerciale internaționale a dus la diversificarea destinațiilor de export, care la moment includ Africa de Nord, Orientul Mijlociu și Statele Unite ale Americii. Pe viitor, exportul cerealelor de calitate, dar și creșterea acestuia, este posibil, în condițiile creșterii randamentelor și producțiilor, dar și calității ofertei interne.

Culturile tehnice, în anul 2009 au ocupat o cotă de 24,9 la sută în structura suprafețelor însămânțate. Acestea au avut un trend ascendent pe parcursul ultimilor 15 ani, de la 269,6 mii ha în 1997, la 362,7 mii ha în 2009, având o creștere de 34,5%. Evoluții mai semnificative în acest sens evidențiem la cultura de floarea soarelui, soia și în special la rapiță de toamnă, care în 2009 a înregistrat o pondere de 3,9% sau 56,5 mii ha, ceea ce permite producerea a peste 100 mii tone semințe. Conform opiniilor experților în domeniu, rapița nu trebuie să depășească cota de 5% în structura semănăturilor și este necesar să fie respectate cu strictețe asolamentele științifice argumentate, pentru a preveni degradarea solurilor. Interesul sporit față de culturile tehnice este determinat de cererea continuă pentru produsele menționate. În mediu, Moldova produce anual 310 mii tone de semințe de floarea-soarelui, dintre care 180-200 mii tone sunt utilizate pentru piața internă și industria de prelucrare a uleiului. Pentru export rămân aproximativ 100-110 mii tone de semințe de floarea soarelui plus 40-50 mii tone de ulei, fabricat de întreprinderile locale.

Suprafețele însemnate cu sfeclă de zahăr, dar și producția globală a fost neomogenă pe parcursul ultimei perioade, fiind influențată atât de condițiile pedoclimaterice, cât și de situația economico-financiară a companiilor producătoare de zahăr, care au operat pe piața Moldovei, în special Sudzucker - Moldova și Marr Sugar¹⁹. Cantitatea anuală de materie primă pentru producerea zahărului este de 935 mii tone de sfeclă de zahăr (media pentru 2005-2008) și poate asigura activitatea fabricilor de zahar de doar 40-60 la sută din capacitatea acestora, asigurând producerea în mediu a 125 mii tone zahăr tos. După utilizarea pe piața internă a 70-75 mii tone, la export pot fi direcționate circa 50-55 mii tone.

Suprafețele cu **legume, cartofi și bostănoase** s-au redus cu circa 33%, de la 114,2 mii ha în anul 2001 la 76,1 mii ha în anul 2009. Ca rezultat, producția globală de legume de câmp s-a diminuat semnificativ, de la 376 mii tone (media în anii 2001-2005) la 307,9 mii tone în 2009. În timp, ce necesitățile popu-

19

Marr Sugar a falimentat în 2009.

Tabelul 7. Producerea legumelor de câmp

Specificarea	UM	Media, 2001-2005	Media, 2006-2008	2008 ¹	2009 ²
1. Legume de câmp					
Suprafața	mii ha	46.30	40.0	39.8	28.2
Producția globală	mii tone	376.06	351.7	368.7	307.9
Valorificarea pe direcții:					
a) Export	mii tone	17.80	16.44	11.12	10,5
<i>inclusiv: în stare proaspătă</i>	mii tone	6.72	8.88	10.99	10,2
b) <i>Materie primă pentru procesare</i>	mii tone	29.76	37.60	42.81	43,35
c) <i>Piața internă</i>	mii tone	328.5	297.7	314.8	264,05
2. Cartofi					
Producția globală	mii tone	341.74	282.4	271.00	260.9
Valorificarea pe direcții:					
a) <i>Export</i>	mii tone	0.13	0.3	0.02	0.04
b) <i>Piața internă</i>	mii tone	341.61	282.2	271.0	260.0
3. Culturi de bostănărie	mii tone	48.72	67.7	69.8	70.0

lației au fost de 293 mii tone, iar a industriei alimentare de 40-43 mii tone anual. Producția de cartof s-a diminuat și mai mult (23,7) de la 341,74 mii tone ()2001-2005 la 261 mii tone în 2009, necesitățile populației conform normelor fiziologice fiind de 321 mii tone. În realitate se consumă mult mai mult - 350 mii tone, necesitățile de import fiind de 90-100 mii tone anual.

Din cele expuse și conform datelor oferite de BNS și MAIA, putem conchide că potențialul de export cu produse de legume și cartofi este neînsemnat. Acesta constituie aproximativ 10-12 mii tone de legume de câmp, importurile acoperind diferența de aproximativ 60-62 mii tone anual.

Legumele reprezintă aproximativ 10% din valoarea totală a exporturilor produselor proaspete, plasându-se pe locul al doilea și rămânând considerabil în urmă față de exporturile de fructe. Exportul de legume procesate repre-

zintă o grupă importantă de produse cu exporturi anuale cuprinse între 60.000 -90.000 tone.

Potențialul de export/import de fructe și struguri în stare proaspătă au un caracter sporadic, legate de condițiile vremii și depinde în principal pe producția internă a țării. Suprafața totală a livezilor la data de 01.01.2010 era de 133,5 mii ha dintre care 97 mii ha pe rod, fiind în diminuare față de anul 2001 cu aproape 20 mii ha. Dacă media anuală de producere a fructelor pentru perioada 2001-2005 a constituit 415,6 mii tone, apoi în perioada anilor 2006-2008 ea a ajuns la doar 325 mii tone. Pornind de la norma fiziologică de consum a populației, constatăm că necesitatea de 230-240 mii tone fructe anual este complet asigurată. Totodată, industria alimentară mai consumă anual aproximativ 140 mii tone fructe (volumul maxim de 183 mii tone a fost atins în perioada anilor 2001-2005). În rezultat putem conchide, că potențialul de export

Tabelul 8. Producerea fructelor

Specificarea	UM	Media, 2001-2005	Media, 2006-2008	2008 ³	2009 ⁴
Fructe					
Suprafața totală a livezilor	mii ha	115.50	111.80	114.10	116.00
Suprafața livezilor pe rod	mii ha	109.84	100.77	99.10	97.40
Producția globală	mii tone	415.60	325.62	370.50	308.0
Valorificarea pe direcții:					
a) Export (fructe-struguri)	mii tone	102.78	109.9	103.8	98,5
b) Materie primă pentru procesare	mii tone	182.90	137.70	138.78	142.00
c) Piața internă	mii tone	129.92	91.27	136.55	67,5

Tabelul 9. Efectivul de animale în perioada anilor 2002-2009, mii la finele anului

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Bovine, total	410	373	331	311	299	251	231,7	222,2
din care vaci	279	256	231	217	207	181	171,7	163,7
Porcine	508	446	398	461	532	406	271,3	378,9
Ovine și caprine	956	938	942	938	947	846	874,3	892,8
Păsări	14995	15756	17522	22235	22531	23457	2668,8	3293,1

al fructelor în prezent constituie 105-110 mii tone anual, însă, odată cu intrarea pe rod a noilor plantații fructifere aceasta poate spori până la 135-150 mii tone anual.

Producția de struguri de 685 mii tone de struguri colectată în anul 2009 a fost una dintre cele mai bune pe parcursul ultimilor 5 ani, media producției globale fiind de 580-600 mii tone anual. Cea mai mare parte din struguri este asimilată de către industria vinului, în timp ce o cantitate de aproximativ 30 mii tone anual de struguri se exportă. În anul 2007, exporturile de struguri au crescut brusc, ajungând la 40,4 mii tone. Spre regret, statistica nu diferențiază strugurii de masă de strugurii pentru vinificație. Anume strugurii de masă trebuie să fie producția destinată exportului și nu cei tehnici. Creșterea exportului de struguri în 2007 a rezultat din interdicția instituită de către Rusia la exporturilor vinurilor din Moldova.

Poziția strategică a complexului vitivinicol deținută în economia națională a țării până în prezent se va menține și în viitor. Trebuie să menționăm, că dificultățile pe care le întâmpină sectorul la moment sunt temporare. Exporturile de vin au atins cota maximă în anul 2004, cu 295 milioane litri, fiind în diminuare până la 121 milioane de litri în 2005. În 2006, exporturile au crescut la 200 de mil. de litri, dintre care - în Federația Rusă (28%), România (25%), Ucraina (21%) și Belarus (17%). În anul 2007, ca urmare a embargoului rus, volumul exporturilor a scăzut la jumătate, la 105 de mil. litri, exporturile fiind direcționate către Ucraina (43%), Belarus (33%) și Kazahstan (8%). Interdicția Rusiei a fost ridicată în 2008, și exporturile către Federația Rusă au început să crească treptat. Având în vedere noile condiții impuse de Rospotrebnadzor, în prezent exportul

de vinuri către Federația Rusă este mult mai dificil și mai limitat.

3.2. Potențialul de export și import cu produse de origine animală

Realizarea echilibrului dintre sectorul vegetal și animal reprezintă un deziderat al agriculturii moldovenești. Se urmărește creșterea efectivelor și îmbunătățirea raselor de animale pentru carne și lapte. Se dorește creșterea suprafețelor ocupate cu culturi furajere și proteice pentru îmbunătățirea producțiilor animaliere menite, care la rândul lor, necesită să încurajeze dezvoltarea de unități de procesare agroalimentară. În perioada tranziției la economia de piață, sectorul animalier al Republicii Moldova, a cunoscut fluctuații majore. Conform datelor statistice, șeptelul de bovine (fără raioanele din stânga Nistrului) s-a redus în comparație cu sfârșitul anului 1980 de 3,4 de ori, de porcine – de 5,1 de ori, de ovine și caprine - cu 42 la sută.

Fenomenul de diminuare a efectivului la unele categorii de animale continuă și până în prezent. În perioada anilor 2002-2009, efectivul de bovine s-a redus de la 410 mii unități până la 222,2 mii unități. Efectivul de porcine în această perioadă s-a redus de la 508 mii de capete până la 378,9 mii. Numărul ovinelor și caprinelor s-a redus ceva mai lent, de la 956 mii la 892,83 mii de animale. O stare de succes poate fi evidențiată în același timp, în sectorul avicol, în care efectivul de păsări, în pofida dificultăților datorate impactului factorilor interni și externi (psihoza generală legată de epidemia gripei aviare declanșate în statele vecine, acum câțiva ani în urmă, pierderea pozițiilor deținute anterior în comerțul exterior, lipsa nutrețurilor în anii 2003 și

Tabelul 10. Efectivul de animale la 1 ianuarie 2010.

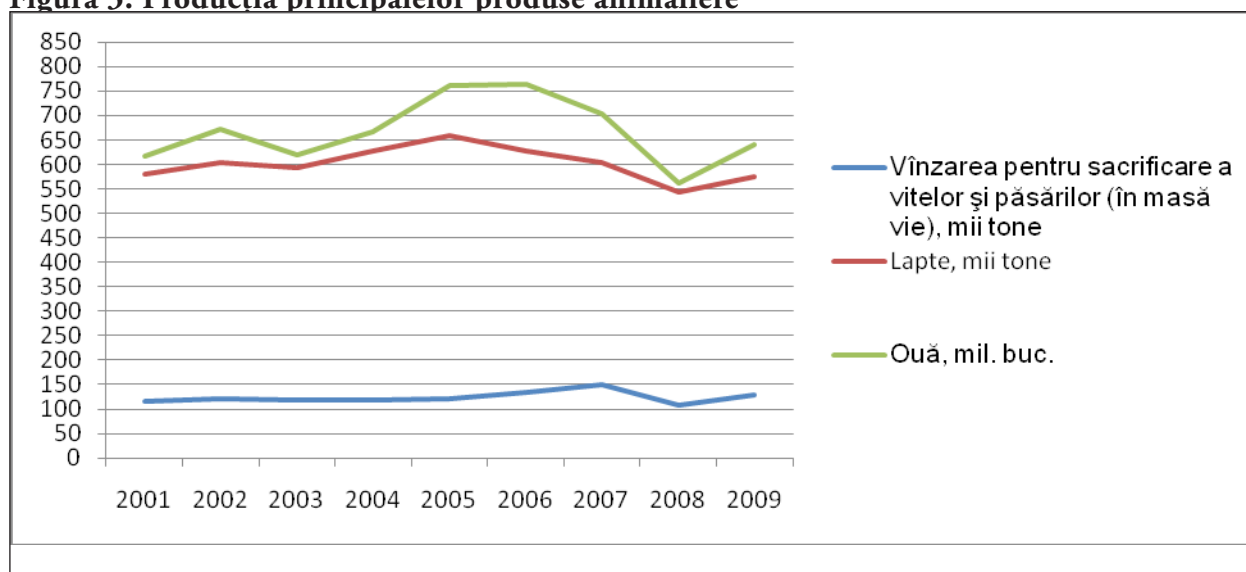
	Mii capete	În %, față de 01.01.2009	Pondere (în %, față de total)
Bovine; total	222,2	102,1	100,0
din care: întreprinderile agricole	13,0	98,7	5,8
gospodăriile persoanelor fizice și cele țărănești (de fermier)	209,2	102,3	94,2
din acestea, vaci - total	163,7	102,2	100,0
din care: întreprinderile agricole	4,6	89,8	2,8
gospodăriile persoanelor fizice și cele țărănești(de fermier)	159,1	102,6	97,2
Porcine - total	378,9	133,9	100,0
din care: întreprinderile agricole	93,3	142,3	24,6
gospodăriile persoanelor fizice și cele țărănești (de fermier)	285,6	131,3	75,4
Ovine și caprine; total	892,8	103,2	100,0
din care: întreprinderile agricole	22,9	91,3	2,6
gospodăriile persoanelor fizice și cele țărănești (de fermier)	869,9	103,5	97,4
Păsări (întreprinderile agricole)	3293,1	103,2	x

2007, concurența acerbă pe piața internă cu produsele de import și cu cele de contrabandă), a reușit să evolueze pozitiv. În acest sector, efectivul de păsări a crescut constant de la 14.995 mii păsări în anul 2002 la 3293,1 mii în anul 2009. Subsectoarele legate de creșterea albinelor, iepurilor, cabalinelor și a altor specii

nu sunt reflectate de statistica națională și, din acest motiv, sunt propulsate subit în economia tenebră.

La 1 ianuarie 2010 în sectorul individual era concentrat 94,2% din efectivul total de bovine (inclusiv 97,2% din vaci), 75,4% de por-

Figura 3. Producția principalelor produse animaliere

Tabelul 11. Producția principalelor produse de origine animală

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Carne (inclusiv de pasare), mii tone	6,5	10,1	14,2	9,0	5,9	9,0	14,3	11,5	11,2
Mezeluri, mii tone	10,2	12,2	12,5	13,0	14,2	14,6	17,0	18,9	20,6
Lapte și frișca cu conținut de grăsimi <6%, mii tone	35,2	43,1	16,9	16,0	20,8	50,3	55,3	66,6	67,1
Lapte și frișca în formă solidă, tone	5000	4186	3709	5059	4565	3806	2676	2693	2682
Unt, tone	3160	2617	2763	3640	3393	3321	3387	4338	4423
Cașcaval și brânză grasă, tone	1443	1852	1836	1904	2380	2008	2270	2494	2346
Înghețată și alte forme de gheață cu sau fără cacao, tone	5182	6321	8073	7287	8105	8609	8228	7492	7283

cine, 97,4% de ovine și de caprine. Întreprinderile agricole colective întrețineau un efectiv de bovine în număr de 13,0 mii capete (5,8% din totalul efectivului), porcine – 93,3 mii capete (24,6% din totalul efectivului), ovine și caprine – 22,9 mii capete (2,6% din totalul efectivului). Datele statistice demonstrează o evoluție pozitivă pentru întreprinderile agricole doar la categoria creșterii porcinilor, efectivul cărora a crescut pe parcursul unui an cu peste 42 la sută. În ultima perioadă de timp, în republică au fost create 7 ferme noi și renovate alte 6 structuri de acest gen. În prezent sunt înregistrate 484 ferme de bovine, cu un efectiv de 21320 animale, 69 abatoare și 39 puncte de sacrificare a animalelor. Alte 93 obiecte de profil, necesită a fi reconstruite și reutilitate conform cerințelor europene.

Industria cărnii

La începutul anului 2010, în industria de procesare a cărnii activau 14 întreprinderi mari și medii și peste 70 de unități mici. Ponderea sectorului în structura producției industriale produse în țară constituie 5,1%. În anii 2001-2009, valoarea producției de carne a crescut de la 355,2 mil. lei (2001) la 1104,5 mil. lei (2009). În anul 2009, aceasta s-a scăzut cu 24,8 la sută față de anul 2008. Printre principalele mărfuri produse în sector, în anul 2009 au fost carnea (inclusiv de pasăre) – 11,2 mii tone și mezelurile – 20,60 mii tone. Capacitatea totală de producție pe ramură constituie anual circa 190-200 mii tone de carne în carcase. Capacitățile de abatorizare se utilizează la un randament de doar 7,5 la sută, iar cele de fabricare a mezelurilor de - cca 35-50 la sută. O parte importantă din materia primă utilizată în procesul de producere în industria cărnii este de import. Sectorul de prelucrare a cărnii de porc se confruntă cu costuri interne ridicate, în ciuda producției de porumb relativ înalte și a forței de muncă ieftine. În plus, calitatea cărnii de porc furnizată industriei pro-

cesatoare constituie o problema care va trebui soluționată pe viitor. Majoritatea efectivelor de porcine se afla în gospodării private, furajarea și practicile zootehnice de care beneficiază fiind deficitare, iar materialul genetic este, în general, de slabă calitate, în pofida subvenționării acestuia pe parcursul ultimilor ani.

Industria laptelui

Industria laptelui deține 4,2% în structura producției industriale pe țară. În anul 2009, întreprinderile cu activitate principală de prelucrare a laptelui au produs producție industrială în valoare de 1085,2 mil. lei în prețuri curente ceea ce reprezintă o creștere de 2,5 ori față de anul 2001 și o scădere față de anul 2008 cu 9% când a fost atinsă valoarea maximă a producției de 1192,4 mil. lei. Printre principalele produse lactate produse în anul 2009 sunt producția de lapte și frișca cu conținut de grăsimi <6%, - 67,1 mii tone, untul - 4,4 mii tone, cașcavalul și brânză grasă - 2,3 mii tone și 7,3 mii tone de înghețată. Pe parcursul ultimului deceniu, întreprinderile de prelucrare și-au redus cu circa 75 la sută volumele de achiziție și de procesare a laptelui. Motivul principal este lichidarea marilor producători de materie primă, o dată cu privatizarea gospodăriilor agricole. Deși, în ansamblu pe țară se produc anual circa 570- 600 mii tone de lapte-marfă, cantitate ce poate fi industrializată totalmente de capacitățile existente, unitățile de procesare colectează și prelucrează doar 25-30 la sută din acest volum. Problema majoră existentă la achiziționarea materiei prime este valorificarea sub nivel a surselor (zonelor) de materie primă, precum și dotarea tehnică nesatisfăcătoare a oficiilor de colectare a laptelui. Alt motiv, nu mai puțin important, care a determinat falimentarea multor întreprinderi de profil, este pierderea piețelor tradiționale de desfacere, precum și înzestrarea sub nivel a unităților de procesare a laptelui, fapt ce nu permite fabricarea produselor competitive.

CAPITOLUL IV.

EVALUAREA COMPETITIVITĂȚII

EXPORTURILOR AGROALIMENTARE

MOLDOVENEȘTI PE PIAȚA EUROPEANĂ

4.1. Analiza avantajelor competitive ale produselor agroalimentare moldovenești

Semnarea unui ALS aprofundat cu Uniunea Europeană constituie o opțiune strategică împărțită de întregul spectru al forțelor politice din Moldova. Pentru producătorii agricoli din Moldova, realizarea acestui deziderat va însemna deschiderea unei vaste piețe de produse agroalimentare, caracterizate printr-un potențial mare de absorbție, putere de cumpărare ridicată și stabilitate relativă a prețurilor. În același timp se impune necesitatea considerării faptului ca pe această piață unică (a cărei parte integrantă va deveni și “piața internă” din Moldova) concurența este și va fi extrem de dură sub raportul prețului și calității ofertei, dar și a politicilor de promovare a produselor.

Moldova beneficiază de o fertilitate ridicată a terenurilor agricole, care alcătuiesc aproximativ 75% din teritoriul țării. Mai mult de jumătate din populație trăiește în zonele rurale, unde agricultura este principala sursă de ocupație și venit. Resursele naturale și capitalul uman constituie avantajele competitive principale ale țării. Reformele agrare desfășurate pe parcursul ultimilor 10-15 ani au avut ca rezultat o reajustare și o recuperare parțială a creșterii sectorului agroalimentar în Moldova, iar integrarea în economia internațională este tot mai pronunțată. Produsele agroalimentare care și-au demonstrat potențialul pentru export de-a lungul anilor sunt cele cu valoare adăugată sporită cum ar fi vinurile și băuturile alcoolice tari, fructele, legumele și nucile, dar și producțiile culturilor cerealiere și tehnice, cum ar fi semințele de floarea soarelui și

ulei preparat din acestea, semințe de rapiță și nu în ultimul rând produsele agroalimentare ecologice, dezvoltarea cărora se află abia la început de cale. Ar putea exista oportunități și pentru alte produse, cum ar fi produsele din carne și unele mezeluri, dar semnalele de pe piață despre potențialul acestor produse sunt neconcludente. Moldova a contat prea mult pe piețele Comunității Statelor Independente (CSI) în ceea ce privește exporturile. Exporturile spre piețele din Uniunea Europeană și alte țări industriale sunt limitate nu doar din cauza dificultăților întâmpinate de către exportatori privind conformarea cu cerințele de calitate și securitate alimentară, dar și din cauza lipsei competitivității acestora. Atunci când țările din Europa Centrală și de Est aderă la Uniunea Europeană și adoptă standarde UE avansate privind produsele alimentare, Moldova pierde accesul la piețele acestor țări (aderarea României și Bulgariei la UE în 2006).

În prezent, Moldova se află într-o situație unică, nu doar pentru sine, ci față de multe state vecine, datorită faptului ca exporturile moldovenești deja se bucură de o serie întregă de preferințe pentru majoritatea piețelor de export, dispunând astfel, de avantaje competitive esențiale. Gratie resurselor sale naturale și nivelului economic curent, și în ciuda crizei financiare globale, Moldova poate fi foarte competitivă în producerea și comercializarea anumitor produse agricole. Luând în considerare piața autohtonă relativ mică, acest lucru înseamnă ca agricultura poate continua să fie o sursă principală a exporturilor moldovenești în următorii 10-15 ani.

Competitivitatea potențială pe plan internațional, poate fi măsurată prin compararea cos-

turilor producției agricole cu costurile de pe piețele externe după calcularea costurilor pentru prelucrare, transport și alte costuri pentru distribuție. Măsura tehnică este Costul Resurselor Locale (CRL). O astfel de analiză a fost efectuată de către experții BM în anul 2005 și a demonstrat avantajele comparative a produselor de porumb, floarea soarelui, roșii, mere și struguri de masă²⁰. Studiul a demonstrat că, Moldova este înzestrată cu avantaje internaționale vizibile în producerea culturilor de valoare înaltă, cum ar fi fructele și legumele, care sunt consumatoare de forță de muncă, cu o probabilitate mare de a fi cultivate de gospodării individuale de mărimi mai mici. Totodată, sectorul are mai puține avantaje comparative în producerea unor culturi convenționale, precum floarea soarelui și grâul, care consumă mai puțină forță de muncă, însă solicită o suprafață de teren mai mare și echipament. Aceste culturi sunt cultivate de gospodării mai mari datorită unei marje joase de profit. Însă, în prezent, Moldova se confruntă cu impedimente semnificative în vederea realizării acestor avantaje în domeniul culturilor horticoale.

Față de concurenții din UE și statele vecine aflate într-o fază mai avansată de aderare la piața unică europeană, producătorii agricoli din Moldova sunt net dezavantajați în ceea ce privește starea și dinamica factorilor ce determină competitivitatea. Se are în vedere handicapul legat: de starea factorilor fundamentali de producție (cu o posibilă excepție - calitatea resurselor funciare); potențialul economic și comportamentul (managerial, comercial, investițional, economico-financiar) al agenților economici; starea mediului concurențial; condițiile cererii (gama sortimentală și calitatea produselor solicitate preponderent, standarde de calitate); legăturile cu industriile de prelucrare (calitatea și prețul inputurilor).

Costurile majore la inputuri pe unitate de produs și productivitatea joasă la hectar, suplinită în final cu calitatea joasă a unor produse agroalimentare, sunt factorii determinanți în competiția slabă pentru piața UE a produselor moldovenești. Prețurile locale de care beneficiază producătorii agricoli sunt cu mult mai

săzute decât cele internaționale, iar acest fapt afectează rentabilitatea agriculturii, care în prezent este cea mai puțin preferabilă din toate sectoarele economiei naționale. Astfel, în rezultatul distorsiunilor politicilor, imperfecțiunilor și ineficiențelor piețelor, au loc transferuri importante de profit de la fermieri spre alți subiecți ai rețelei comerciale. Prin efect cumulativ, aceste distorsiuni reduc veniturile agricole, condiționând o insuficiență de capital circulant și lipsa noilor investiții, care la rândul lor cauzează reducerea productivității și o calitate proastă a produselor - necompetitive pe piețele de export, fapt ce limitează și mai mult veniturile. Aceste carențe pot fi regăsite în performanța joasă a gospodăriilor agricole mari, însă pot fi extinse și asupra întregului sector.

Politica de subvenționare a producției agricole este chemată să diminueze decalajului curent între indicii actuali de performanță, proprii nivelului de dezvoltare a agriculturii din Republica Moldova, pe de o parte, și statele-membre ale Uniunii Europene, pe de altă parte. Cadru general actual de aplicare a diverselor măsuri de politică agricolă, realizate pentru susținerea producătorilor agricoli, este deseori diferențiat în funcție de conjunctură și, în foarte multe cazuri, este promovat fără a avea o argumentare temeinică în ceea ce privește necesitatea, eficiența aplicării măsurilor de politică agricolă și, în final, utilitatea acestora pentru sectorul agrar. Este notoriu faptul, că o bună parte din domeniile care au beneficiat de susținere din partea statului au fost selectate în funcție de conjunctură și în afara unui cadru strategic pe termen mediu și lung de dezvoltare și de modernizare a sectorului agrar și ca rezultat nu a avut efectul scontat în sporirea competitivității sectorului și produselor agroalimentare în parte în lupta pentru penetrarea piețelor UE.

Succesul produselor de valoare înaltă exportate pe piața UE va fi atins în cazul în care acestea vor fi oferite în "volumul solicitat", la "timpul solicitat", de "calitatea solicitată" și la "prețul real". Nici o investiție ulterioară nu va fi în stare să promoveze produsele agroalimentare dacă aceste principii nu vor fi puse din start în capul mesei. Consumatorii de astăzi,

²⁰ Moldova: gestionarea securității alimentare și a sănătății agricole: plan de acțiuni, BM 2005

mai cu seamă de pe piețele Uniunii Europene, nu numai că cer garanții ca produsele pe care le cumpără să fie de calitate, ci solicită confirmări suplimentare ale calității, precum și asigurări ca produsele pe care ei le consumă să corespundă standardelor ecologice și să nu fie modificate genetic, iar în cazul aplicării produselor de uz fitosanitar în procesul de producție, să se respecte strict standardele țării importatoare. Caracterul sezonier al agriculturii a impus producătorii să se orienteze nu doar la sistemul de producere dar și de achiziții și păstrare a producției agricole. Asta, stabilind baza unui sistem de case de ambalare obiectiv prevăzut în mod expres și de Strategia Națională de Dezvoltare Durabilă a Complexului Agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015). Conform datelor MAIA, la începutul anului 2010 în țară activau 187 frigidere cu capacitatea totală de 178740 tone convenționale. În prezent, frigiderele funcționale totalizează 75780 tone, ceea ce reprezintă 42% din totalul capacităților de depozitare.

Pe de altă parte, Moldova, deja, a preluat o parte importantă din experiența UE, aprobând o serie de legi și acte normative ajustate la reglementările europene. În prezent sectorul agroalimentar din Moldova implementează cu succes sistemele de management al calității HACCP, ISO, EuroGAP pentru a corespunde standardelor europene de calitate și de siguranță a produselor alimentare. La începutul anului curent, 67 întreprinderi din sectorul agroalimentar sunt certificate în diverse sisteme de calitate, inclusiv 14 sunt în proces de pregătire pentru avansare la alte standarde internaționale. Totodată, au fost create o serie de asociații care întrunesc participanții sectorului, cum ar fi Asociația Producătorilor și Exportatorilor de Fructe *Moldova Fruct*, Asociația Producătorilor și Exportatorilor de Struguri de Masă și Asociația Națională de Refrigerare.

O constatare indiscutabilă rezidă în faptul că, insuficiența resurselor financiare proprii a majorității producătorilor agricoli este determinată de competitivitatea redusă a producției acestora, atât pe piața internă, cât și pe piețele externe. Situația este agravată și de ritmurile lente de modernizare a întreprinderilor din in-

dustria de prelucrare. Majoritatea fabricilor de conserve sunt utilizate cu echipament învechit și produc o producție care, în cea mai mare parte, nu corespunde cerințelor pieței europene. Condițiile date creează un cerc vicios de subdezvoltare – calitatea joasă a produselor determină prețuri scăzute de vânzare și oportunități limitate pe piață. În același timp, veniturile joase din vânzări împiedică procesul de modernizare și eforturile de îmbunătățire a calității.

4.2. Performanțe competitive ale bunurilor din principalele grupe de mărfuri tranzacționate în comerțul reciproc

Prosperitatea sau eșecul diferiților producători agricoli pe piața Uniunii Europene, de fapt ca și poziția pe oricare piață, sunt determinate de nivelul competitivității, asigurat la rândul său prin performanțele economice ale “actorilor” implicați și ale mediului economic în care acționează aceștia²¹. Prin examinarea potențialului de export, a fluxurilor comerciale și a avantajelor competitive ale produselor agricole moldovenești putem evidenția cele mai importante produse, grupuri de produse, precum și performanțele competitive ale acestora. Astfel, în anul 2009 cele mai înalte valori ale exportului pe piața UE au fost atinse de următoarele mărfuri agroalimentare: zahărul alb tos din sfecla de zahar, semințele de floarea soarelui, uleiul din floarea soarelui, producția de grâu, băuturile alcoolice, miezul de nucă, sucurile, în special cele de mere, merele proaspete, dar și fructele uscate.

Producția de zahăr tos

Piața mondială a zahărului, la fel ca și alte piețe de materii prime, este în plin proces de creștere a prețurilor. Presiunea principală vine dinspre tendința de reorientare a producătorilor de combustibili, la nivel mondial, către

21 Sistemul de determinanți ai competitivității naționale, cunoscut sub denumirea de „diamantul lui Porter” cuprinde: starea factorilor, cererea internă, industriile pe orizontală, strategia și structura întreprinderilor, concurență, climatul internațional și acțiunea guvernamentală (Porter Michael „The Competitive Advantage of Nations”, The Free Press, A Division of Mac Millan Inc. New York, 1990).

carburanții-bio, ce sunt produși inclusiv din materii prime comune cu cele din industria zahărului. Moldova nu este expusă direct valului de scumpiri, având o piață protejată de ocamdată de importuri. Totuși, evoluțiile la nivel internațional ar putea să nu treacă total nesimțite, concurența fiind destul de mare. La nivel regional Moldova este "cuprinsă" de importanți producători de zahăr, în special UE, Ucraina și Federația Rusă

Prețurile pe piața mondială nu întotdeauna reflectă costurile de producere. Adesea producătorii exportă surplusurile la orice preț oferit de piața mondială, de regulă mult mai mic decât prețurile pe piața domestică, pentru a echilibra cererea și oferta pe piețele domestice. 70-80% din producerea globală se consumă în țările în care se produce. Subvenționarea directă și indirectă a producerii și exportului zahărului este o situație larg răspândită în țările producătoare de zahăr de pe toate continentele, ceea ce permite exportul zahărului la prețuri mai mici decât costurile reale de producere (Brazilia, UE, SUA, Rusia, Bielorusia, Ucraina). Cât privește producătorii de zahăr din trestie, concurenții de bază pe acest segment nu suportă costurile reale, legate de respectarea normelor ecologice, sociale și tehnologice. Toate țările producătoare de zahăr își protejează piețele. Astfel, Ucraina oferă 300 euro/t, Federația Rusă – \$220/t, iar Uniunea Europeană – peste 400 euro/t. În Moldova se aplică taxa specială de 38% (110 Euro) până în 2012, 70% taxă vamală începând cu 2009, măsură agreată în cadrul OMC. Reieșind din cele menționate putem conchide că, la nivel global piața zahărului nu este liberă, fiind aplicate măsuri protecționiste și acordate subvenții. În aceste condiții producerea și comercializarea zahărului în regim de comerț liber (fără protecția pieței interne) practic este imposibilă.

Miezul de nucă

Datele statistice privind comerțul internațional din 2007 indică, că Moldova a fost pe locul șase în lume după exportul de miez de nucă în expresie valorică și pe locul cinci în expresie fizică. Exporturile moldovenești au reprezentat 46,7 milioane USD și respectiv 9,077 tone metrice. Aceste cifre reprezintă

6.4% din exporturile de miez de nucă din lume și plasează Moldova pe primele locuri ale ierarhiei exportatorilor de miez din Europa. Calculele medii pentru ultimii ani indică că UE a atras peste 80% din exporturile de nuci din Moldova. Exportul nucilor cu coaja reprezintă doar 2.5% din valoarea totală a exporturilor de miez de nuca. Aceasta cifră indică că sectorul de export al nucilor din Moldova are un caracter cu valoare adăugată înaltă. Forța de munca necostisitoare, extragerea manuală de calitate a miezului, preferințele comerciale pentru exportul în UE au creat avantaje semnificative pentru Moldova în această regiune. Aceste avantaje competitive au determinat procesorii din Moldova să importe materie primă sub forma de nuci cu coajă inițial din Ucraina (din 2001) și mai recent, din Franța. Împreună, aceste două țări sunt țările de origine pentru 98% din importurile de nuci cu coaja²².

Printre constrângerile, care trebuie să fie soluționate pentru a asigura stabilizarea și dezvoltarea sectorului pe termen lung pot fi menționate:

- Lipsa organizării și comunicării între actorii din sector;
- Baza științifică slabă, oferta insuficientă de material săditor și tehnologiile
- Limitate de îngrijire a plantațiilor nucifere;
- Lipsa practicilor de întreținere a plantațiilor existente;
- Lipsa practicilor de control a calității în procesele de producere;
- Bariere birocratice la export;
- Forța de munca limitată;
- Dezvoltarea slabă a sistemului național de transport.

Merele

Merele proaspete reprezintă unele din cele mai importante produse exportate din Moldova în stare proaspătă. Piața principală de desfacere, ca și acum 15 ani o deține CSI. Cu toate acestea, merele moldovenești în tot acest timp nu

²² Sectorul de nuci din Moldova: Analiza constrângerilor – formarea unui sector competitiv și durabil Proiectul Dezvoltarea Businessului Agricol USAID/CNFA Mai 2009

și-au ajustat caracteristicile calitative și au rămas pe același segment inferior al pieței. Aderarea României la UE a influențat semnificativ situația pe piața merelor de import. Cel mai puternic a fost afectată poziția concurențială a Republicii Moldova: ca urmare a introducerii sistemului de „preț minim de import”. Ca consecință, ea nu mai este competitivă pe nișa tradițională a merelor ieftine. Ca rezultat, Moldova a dispărut practic de pe piață, deși deținea cota de 30% în anul 2006. Polonia de asemenea și-a redus exporturile (cota de piață a scăzut de la 54% la doar 22%), ca rezultat a apariției în nișa ei a merelor din Macedonia (în cadrul Procesului de Stabilizare și Asociere, produselor din Macedonia nu li se aplică sistemul de „preț minim de import”). În același timp, merele din Italia își sporesc în permanență cota pe piața română, ocupând în prezent circa 40%. Cu toate acestea, dezvoltarea accelerată a pieței moderne de comercializare cu amănuntul impune un șir de condiții noi față de sectorul agroalimentar pe piața UE, inclusiv a produselor în stare proaspătă. Faza incipientă de dezvoltare a cooperativelor și a asociațiilor de producători, de rând cu funcționarea deficicientă a piețelor en-gros împiedică marea majoritate a producătorilor să-și comercializeze produsele către rețele largi de desfacere. Din cauza sistemului „prețului minim de import”, merele din Republica Moldova nu pot concura în nișa lor tradițională, cea a merelor ieftine, de calitate medie și joasă. Cele mai bune oportunități, spre exemplu pe piața României, se deschid în fața producătorilor moldoveni ce pot concura cu exportatorii italieni pe segmentul merelor de calitate destinate pentru rețelele de supermarket.

Problemele legate de aprovizionare, calitatea joasă și concurența acută impusă de furnizorii din afara regiunii (capabili să ofere produse de calitate uniformă la prețuri redus) reprezintă bariere semnificative pentru exportatorii din Moldova, care depun eforturi pentru a penetra acest segment al pieței. Dezavantajele exportatorilor din Moldova frecvent menționate sunt calibrarea, sortarea și ambalarea inadecvată. Pentru captarea segmentului de vârf pe piața din UE, chir și în cadrul ALS, furnizorii urmează să îmbunătățească sortarea și calibrarea și să recurgă la tehnici moderne de ambalare. În

perspectiva de durată, se impune adoptarea unor strategii durabile. Având în vedere cerințele sporite de calitate, precum și sistemul prețului minim de intrare pe piață, accentul trebuie plasat pe satisfacerea standardelor de calitate înaltă prin furnizarea de produse calibrate uniform, fără neajunsuri și cu aspect și ambalaj atrăgător.

Reprezentanții asociațiilor producătorilor și exportatorilor de fructe afirmă, că merele din Moldova nu întotdeauna satisfac cerințele impuse de piețele de produse de calitate din UE și astfel nu ajung pe piețele mari. Pentru ca merele moldovenești să pătrundă pe segmentul de vârf al pieței, respondenții recomandă:

- asigurarea condițiilor adecvate de păstrare a merelor pentru a menține valoarea produsului și pentru a putea efectua livrări pentru o perioadă mai mare de timp.
- îmbunătățirea metodelor de sortare / calibrare pentru a evita amestecul merelor de diferite dimensiuni, forme și calitate în cadrul aceluiași lot,
- utilizarea ambalajului modern pentru a diminua pierderile în timpul manipulării și transportării merelor,
- schimbarea atitudinii față de relațiile de afaceri cu partenerii din România (deseori exportatorii din Moldova sunt considerați nu doar neserioși, dar și de neîncredere).

Fructele uscate

UE este un importator net de fructe uscate. Importurile totale de fructe a UE au crescut în mediu cu 8% anual în ceea ce privește valoarea între 2002 și 2006, însumând 1,2 mlrd €/762 mii tone 2006. Cele șase piețe majore ce cuprind circa 76% din importul UE de fructe uscate din 2006 sunt: Regatul Unit, Germania, Franța, Italia, Olanda și Spania. Diferența dintre importuri și exporturi este cea mai mică pentru Franța și cea mai mare pentru Regatul Unit. Fructele uscate sunt importate regulat într-o țară a UE amplasată central, deseori Olanda sau Germania, și de acolo sunt reexportate și distribuite către alte țări UE. Circa o treime (34%) din oferta de fructe uscate este produsă în țările UE, 53% provin din țări în curs de dezvoltare și restul 13% din țările

dezvoltate. Importurile din tarile dezvoltate au scăzut în mediu cu 2% anual între 2001 și 2005, primordial din cauza importurilor scăzute din SUA, al doilea cel mai mare furnizor de fructe uscate către UE. Importurile de la sursele din interiorul UE au crescut în mediu cu 14% anual, primordial din cauza furnizărilor sporite din Franța și Germania, respectiv al treilea și al patrulea furnizor și Olanda, Italia și Slovacia. Importurile din tarile în curs de dezvoltare au crescut în mediu cu 8% anual în perioada analizată, în special din cauza importurilor sporite din partea celui mai mare furnizor – Turcia; în mediu cu 6% anual. Prunele uscate reprezintă unul din produsele de bază din acest segment exportate de Moldova. Conform datelor statistice Moldova a ocupat locul 12 după cantitatea exportată și 13 după valoare în rândul exportatorilor a acestui produs în anul 2007. Prețul mediu la import per kg de prune uscate în UE pe parcursul anului 2007 a fost de 3264 USD/tonă, prețul mediu la export înregistrat de Moldova a fost de 1606 USD sau cu 50% mai puțin decât media europeană. Variațiile de preț depind de segmentele de piață, calitatea produsului și canalele de comerț. În afara acestora, țara de origine poate constitui alt factor în formarea prețului. Conform datelor pentru 2007, Germania este cel mai mare importator de prune uscate nu doar din UE dar și din lume, fiind urmată de Japonia, Regatul Unit și Italia, respectiv. Belgia, Polonia, Olanda și Franța sunt printre cei cincisprezece cei mai mari importatori ai lumii. Printre concurenții de bază ai producătorilor de fructe uscate din Moldova sunt cei din Franța, SUA, Chili, Argentina, Germania.

Strugurii de masă

Moldova este în topul celor mai mari 20 de state producătoare și exportatoare de struguri din lume. Însă, jumătate din producția de struguri de masă revine unui singur soi – „Moldova”, deși în Registrul soiurilor de plante al R. Moldova sunt înregistrate 73 de soiuri de struguri de masă. Producția anuală de struguri în R. Moldova, atât a soiurilor tehnice cât și a celor de masă, se cifrează la 600 mii tone, cu o scădere de aproape 2% în ultimii ani. În topul mondial, țara noastră este devansată de România (locul 18), unde producția anuală este de

800 mii tone de struguri, dar se plasează înaintea Uzbekistanului, cu o recoltă anuală sub 600 de mii de tone. Cel mai mare producător din lume este Italia – peste 8.5 milioane tone de struguri anual, urmată de Franța (6.5 mil) și China (6.3 mil). Organizația Internațională a Viei și Vinurilor estimează că circa 30% din producția mondială revine strugurilor de masă, în timp ce restul este destinată fabricării vinurilor și stafidelor. Datele statistice mai arată că ritmul de creștere anuală a producției strugurilor de masă este de circa 2.5%.

Potrivit datelor UN Comtrade, R. Moldova este pe locul 18 în rândul celor mai mari exportatori de struguri de masă. În 2008, agenții economici au livrat peste hotare numai 20 de mii de tone de struguri, în condițiile creșterii constante a producției de circa 25% anual. Suntem, însă net inferiori atunci când vine vorba de prețurile la export. Prețul mediu aplicat de producătorii moldoveni la livrările externe a fost în 2007, de 572 USD pe tonă, în timp ce vecinii din topul statelor exportatoare au practicat prețuri duble sau triple. De exemplu, Australia – aflată cu o poziție mai sus – exportă cu 1 860 USD pe tonă, iar Namibia – livrează strugurii cu 1 655 USD pe tonă.

Spre regret, politica de susținere a sectorului vitivinicol prin fondurile de subvenționare, din partea statului a avut o orientare mai cu seamă spre soiurile tehnice, și doar începând cu anul 2009 aceasta a fost reorientată spre soiurile de masă. În prezent, doar 30% din plantațiile viticole din R. Moldova, corespund standardelor europene, nemaivorbind de respectarea tehnologiilor. Mai mult ca atât, reprezentanții companiei „Sauron” afirmă, că în Moldova practic se utilizează tehnologiile arhaice, iar pentru implementarea celor noi nu sunt suficiente mijloace financiare²³. Anume din aceste motive, producătorii strugurilor de masă se confruntă cu o concurență dură nu doar la nivel de preț, ci și la cel de calitate. A doua parte a problemei nu mai puțin importantă ține de tehnologiile de păstrare, ambalare și transport care rămân mult în urmă față de cele utilizate de principalii concurenții menționați deja.

23 Companie producătoare de material săditor pentru plantațiile viticole pentru struguri de masă.

Moldova are un dezavantaj și atunci când este vorba de productivitatea plantațiilor viticole la hectar. Cele mai înalte randamente sunt înregistrate în raioanele de nord a republicii – 7.7 tone de struguri de masă la hectar, iar cea mai scăzută productivitate a plantațiilor viticole este remarcată la sud – 6.6 tone la hectar. În medie pe țară, este raportată o productivitate de 6.7 tone, în timp ce concurenții de pe același segment din Turcia sau Italia se bucură de o rată a productivității de 2 ori mai mare, de 12-15 tone la hectar. Producția globală de struguri de masă în Moldova este de circa 90 mii tone pe an. Pe piața locală fiind vândută 78% din producție și numai 23% este direcționată la export. Însă chiar și pe piața internă există o problemă – fiecare al cincilea strugure de masă este prelucrat în sectorul vinicol, deoarece nu întrunește condițiile de calitate necesare pentru a fi vândut în stare proaspătă. O altă statistică surprinzătoare vizează modul în care sunt comercializați strugurii de masă pe piața internă. Vânzările în supermarketuri dețin o cotă infimă – de numai 0.1% din total – balanța fiind înclinată net în favoarea comerțului angro, prin piețe agricole sau direct din câmp. Rețelele comerciale mari, care sunt tot mai des prezente în Moldova, preferă strugurii de import, cât de paradoxal nu ar părea acest lucru pentru țara noastră.

Agricultura organică

Agricultura organică a fost identificată ca una din ramurile de bază ale sectorului cu valoare

adăugată înaltă din Moldova cu un potențial înalt din punct de vedere economic și al exportului. Moldova are un șir de condiții favorabile pentru dezvoltarea agriculturii organice: apropierea de cel mai mare consumator de produse organice – UE, terenuri agricole cu un grad redus de chimizare, lipsa industriilor chimice dăunătoare, o industrie de prelucrare a producției agricole relativ bine dezvoltată, interesul mărit din afara țării și dezvoltarea cadrului legislativ. La 9 iunie 2005, Parlamentul Moldovei a aprobat Legea nr. 115 – XVI cu privire la producția agroalimentară ecologică, definind noțiunile generale, identificând autoritățile responsabile și stabilind un cadru normativ. De asemenea, la 10 februarie 2006, Guvernul Republicii Moldova a aprobat Programul Național (Hotărârea de Guvern nr. 149) cu privire la implementarea Legii cu privire la producția agroalimentară ecologică. Începând cu anul 2001, suprafața terenurilor agricole ce au trecut perioada de conversiune pentru producția organică a crescut de la 168 ha la 22,5 mii ha în 2009. În aceeași perioadă, volumul producției s-a majorat de la 395 tone la 33,6 mii tone în 2009. Peste 95 la sută din producția organică este exportată, preponderent pe piața UE, inclusiv ulei de floarea soarelui, fructe uscate, ulei de levănțică, vinul din struguri și mierea de albină. Mierea de albină a fost exportată până în aprilie 2008 (după vizita comisiei DG SANCO în martie 2008, exportul mierii de albine către UE a fost sistat ca urmare a depistării reziduurilor de antibiotice).

CAPITOLUL V. CERINȚELE SANITARE ȘI FITOSANITARE (NORMELE SANITAR - VETERINARE ȘI REGLEMENTĂRILE TEHNICE)

5.1. Cerințele sanitare și fitosanitare în conformitate cu acordurile internaționale (OMC).

Existența unui puternic sistem fitosanitar este crucială pentru evoluția pozitivă a relațiilor comerciale în sectorul agroalimentar al oricărei țări. Conformarea cerințelor sanitare și fitosanitare ale Republicii Moldova cu cele internaționale sunt prevăzute în acordul încheiat între RM și Organizația Mondială a Comerțului (OMC). Aceste norme au menirea de a îmbunătăți relațiile comerciale, a asigura siguranța produselor de origine vegetală și animală și, nu în ultimul rând, de a preveni răspândirea bolilor și dăunătorilor. Aceste norme sunt stabilite de către trei organizații internaționale: Convenția Internațională pentru protecția Plantelor (IPPC), Biroul Internațional pentru Epizootii (OIE) și Comitetul pentru Codul Alimentar (CAC sau Codex Alimentarius).

Acordul SFS este similar, dar ceva mai modest ca anvergură, decât Acordul privind Obstacolele Tehnice pentru Comerț (OTC). Acordul OTC se referă la regulamentele tehnice obligatorii, standardele voluntare și procedeele de evaluare a conformității. Moldova și-a asumat un angajament major în cadrul Acordului OTC de tranziție de la un sistem de standarde obligatorii, la un sistem cu regulamente tehnice obligatorii și standarde voluntare. Acordul SFS conține multe din aceleași principii ca și Acordul OTC, dar numai în ceea ce privește legătura lor cu măsurile sanitare și fitosanitare definite mai sus. Din moment ce acestea sunt cuprinse într-un acord

separat, măsurile SFS sunt special excluse din prevederile Acordului OTC²⁴.

Printre cele mai importante prevederi ale Acordului și implicațiile acestora pentru Moldova pot fi evidențiate:

Armonizarea legislației și standardelor. Normele internaționale, stabilite de Comitetul pentru Codul Alimentar, Biroul Internațional pentru Epizootii, precum și de Convenția Internațională pentru Protecția Plantelor reprezintă baza armonizării legislației în vigoare în domeniul sanitar și fitosanitar. Anterior aderării, instituțiile SFS din Moldova se bazau pe legislația și normativele utilizate în fosta Uniune Sovietică și care necesitau ajustări considerabile pentru a fi concordate cu exigențele OMC. Astfel, în primii ani de independență, Moldova a adoptat trei din principalele legi ale sale în materie de aspecte sanitare și fitosanitare:

- Legea cu privire la activitatea veterinară, nr. 1539-XII din 23.06.93, abrogată în rezultatul aprobării Legii nr. 221 din 19.10.2007 privind activitatea sanitar-veterinară;
- Legea cu privire la carantina fitosanitară, nr. 506-XIII din 22.06.95.
- Legea nr 1513-XII din 16.06.93 cu privi-

²⁴ Quality specifications covering such things as age, percentage of fat, color, species etc., come under the TBT Agreement. SPS measures refer to additives, pesticides etc., as noted in the text. Measures to protect the environment, consumer interests other than health, and animal welfare do not fall under the SPS Agreement. SPS measures may also apply to industrial products.

re la asigurarea sanitar-epidemiologică a populației.

Ulterior, legile menționate, care între timp au suferit modificări esențiale au fost suplimentate cu un șir de Hotărâri de Guvern care în mare parte, parafrazează formulările Acordului SFS al OMC și declară respectarea Acordului de către Moldova. De exemplu, articolul 11 al Rezoluției Guvernului Republicii Moldova nr. 423 afirmă vis-a-vis de principiul non-discriminării “Serviciul Sanitar-epidemiologic de Stat se va asigura că măsurile sanitare nu generează discriminare nejustificată între țările membre ale OMC în condiții similare sau identice, inclusiv Republica Moldova și alte state membre ale OMC”.

Ca parte componentă a acordului său de aderare, Moldova a convenit să treacă de la un sistem cu standarde obligatorii, la un sistem cu regulamente tehnice și standarde voluntare, plus armonizarea standardelor sale la normele internaționale. Funcționarii publici estimează, că 90% din aceste standarde sunt aferente produselor agroalimentare. În speță, tranziția la normele internaționale va implica elaborarea regulamentelor tehnice obligatorii și a standardelor voluntare pentru produsele agroalimentare.

- **Echivalență.** Moldova este obligată să recunoască măsurile SFS ale unei țări exportatoare, în cazul în care aceasta a realizat același nivel de protecție SFS, precum cel impus în Moldova. Astfel, membrii OMC trebuie să accepte măsurile sanitare sau fitosanitare ale altor Membri drept echivalente chiar dacă acestea diferă de propriile lor măsuri sau de cele utilizate de alți Membri care comercializează același produs. Asta dacă Membrul exportator demonstrează, în mod obiectiv, Membrului importator că prin măsurile sale se obține nivelul de protecție sanitară sau fitosanitară adecvat pentru Membrul importator. În acest scop, Membrului importator i se va permite, la cerere, accesul la inspecție, testare și alte proceduri corespunzătoare.
- **Evaluarea riscurilor.** În procesul armonizării și adoptării noilor standarde SPS este necesar de evaluat nu doar oportunități-

le, dar și riscurile pentru întregul sistem agroalimentar și în special pentru relațiile comerciale. Cu siguranță, legislația autohtonă ar putea să adopte standarde mai exigente decât cele impuse de normele internaționale, dar acestea trebuie să fie justificate prin dovezi științifice și să se bazeze pe o evaluare adecvată a riscurilor. În cazurile în care dovezile științifice relevante sunt insuficiente, autoritățile pot adopta în mod provizoriu, măsuri sanitare sau fitosanitare pe baza unor informații disponibile pertinente, inclusiv cele provenind de la organizații internaționale competente, precum și decurgând din măsuri sanitare și fitosanitare aplicate de către alți membri ai OMC. În astfel de situații, Membrii se vor strădui să obțină informații suplimentare necesare pentru o evaluare mai obiectivă a riscului și să analizeze măsura sanitară sau fitosanitară în mod corespunzător într-o perioadă de timp rezonabilă.

- **Non-discriminare.** Standardele, controlul, procedurile de inspecție și testare din partea Moldovei pentru rigorile SFS urmează să fie nu mai puțin favorabile pentru produsele de import decât pentru produsele domestice și nu pot discrimina exportatorii. Astfel, conform prevederilor acordului OMC, Moldova trebuie să asigure ca măsurile sanitare și fitosanitare să nu creeze discriminări arbitrare sau nejustificate pentru țările unde există condiții identice sau similare. Măsurile sanitare și fitosanitare nu trebuie să fie aplicate într-o manieră care să constituie o restricție deghizată asupra comerțului internațional.

Conform afirmațiilor persoanelor cu funcție de răspundere pentru segmentul dat în Republica Moldova procedurile de control, inspecție și aprobare pentru produsele de import sunt identice celor destinate produselor domestice. Totuși, Moldova se confruntă cu o potențială problemă din considerentul că standardele emise de GOST sunt, ca regulă, aplicate la nivel intern, în timp ce Acordul prevede utilizarea standardelor internaționale din CODEX, CIPP și OMSV (OIE). Dacă ar fi ca Moldova să blocheze importul unui anumit produs pe motiv că acesta nu co-

respunde standardelor sale interne, s-ar solicita evaluări adecvate ale riscurilor pentru justificarea acestei restricții. Funcționarii care activează în domeniu afirmă că sistemul legal din Moldova utilizează în prezent standarde internaționale drept bază pentru măsurile SFS, eliminând astfel problema din moment ce produsele care corespund acestor standarde pot fi importate conform procedurilor identice celor pentru alte produse. Totuși dacă ne amintim de situația anului 2008, când au fost blocate importurile produselor proaspete din Turcia în Rusia, invocându-se încălcarea normelor LMR (limitele maxime de reziduuri), roșiile din Turcia erau plasate pe piața din Moldova, la prețuri mai mici decât costurile de producție, ceea ce a dus la falimentarea a cel puțin unuia dintre producătorii majori de legume pe teren protejat. Situația creată ne face să afirmăm că, în țară nu întotdeauna se aplică măsurile interne de protejare. Totuși sunt evidențiate cazurile când Moldova a interzis importul de produse avicole din circa zece țări invocând gripa aviară, importul de porcine din unele țări, invocând holeră sau gripa porcină, importul cărnii de bovină din cauza apariției focarelor de Encefalopatia spongiformă bovină (boala vacii nebune).

- **Organizațiile internaționale.** Acordul SFS prevede ca țările membre ale OMC să participe “în limitele posibilităților lor” la organizațiile internaționale, în baza cărora Acordul dat este constituit. Începând cu anul 1993, Moldova a devenit membru al Biroului Internațional pentru Epizootii pentru sănătatea veterinară. În anul 1999 devine membru al Comisiei pentru Codul Alimentar pentru securitatea alimentară și – începând cu luna iulie 2006 a aderat la Convenția Internațională pentru Protecția Plantelor și la Organizația Europeană și Mediteraneană pentru Protecția Plantelor (OEPP). Conform datelor oferite de MAIA, până în prezent, Moldova și-a onorat la timp toate obligațiile financiare față de organisme internaționale.
- **Transparență.** Acordul SFS impune membrilor săi crearea centrelor de informare pentru oferirea răspunsurilor la

anumite întrebări, punerea la dispoziție a actelor privind măsurile SFS, precum și efectuarea altor cerințe de notificare. Centrul de informare al Moldovei pentru OMC în prezent îl reprezintă Ministerul Economiei.

- **Acordul SFS și restricțiile asupra comerțului.** Acordul SFS stabilește anumite cerințe de notificare și proceduri pentru consultații în cazurile de restricții SFS asupra comerțului. Un asemenea caz implică și exportul din Moldova. În anul 2001, România a interzis exporturile de carne și produse de carne, lapte și produse lactate și ouă, din Moldova. Produsele reprezentau 2,9 la sută din exportul total al Moldovei și în rezultat a avut loc o perturbare severă a pieței domestice pentru aceste produse. În mod verosimil, măsurile au fost luate atunci când România se pregătea pentru accesarea în Uniunea Europeană. Moldova a remis un “comunicat” la OMC, exprimându-și motivele de îngrijorare, invocând că măsurile contra sa erau în contradicție cu prevederile Acordului, deoarece acestea au fost luate anterior implementării de către România a măsurilor identice pentru piețele sale domestice²⁵. România și Moldova au organizat consultații bilaterale, măsurile fiind ulterior revocate, după aproximativ un an. După cum am menționat mai sus, și Moldova, în anumite situații a interzis importul unor produse, în special de origine animală din unele țări membre la OMC.

5.2. Evoluțiile calitative în reformarea sistemului sanitar și fitosanitar al Republicii Moldova în conformitate cu cerințele UE.

Moldova se află în proces de dezvoltare a unui sistem sanitar și fitosanitar modern, menit să asigure un echilibru corespunzător între promovarea comerțului și protecția sănătății și siguranței cetățenilor săi. Aceasta este o prioritatea a politicii agroalimentare a Moldovei. Sistemul SPS trebuie să corespundă cerințe-

²⁵ OMC “G/SFS/GEN/334.”

lor acordului OMC/SFS și să fie armonizat cu Acquis-ul Comunitar, adaptând legislația orizontală și verticală, în interesul Moldovei. Astfel, încât să se evite suprapunerea și dublarea funcțiilor, selectându-se sectoarele prioritare pentru dezvoltare. Sistemul legal pentru măsurile sanitare și fitosanitare din Moldova a suferit reforme considerabile din momentul destrămării Uniunii Sovietice. Parțial, aceste schimbări au fost determinate de accesarea Moldovei în OMC, fapt ce condiționează armonizarea de către Moldova a sistemului său SFS cu normele internaționale.

În conformitate cu Memorandumul de Înțelegere între Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană (în cadrul Programului de Securitate Alimentară), experții Direcției Generale Sănătatea Animală și Protecția Consumatorului (DG SANCO) a Uniunii Europene au efectuat o vizită de lucru în Republica Moldova, în perioada 23-27 mai 2005, în vederea evaluării generale a sănătății animalelor și situației siguranței produselor de origine animală, în contextul posibilului export al acestora în țările-membre ale UE. Astfel, au fost inspectate 18 întreprinderi și instituții din sistemul sanitar veterinar. În urma inspecțiilor au fost stabilite diverse deficiențe privind corespunderea cu cerințele și standardele UE, în urma cărui fapt au fost elaborate un șir de recomandări. Direcția Medicină Veterinară a elaborat și remis în adresa serviciilor Comisiei un Plan de acțiuni pentru redresarea deficiențelor constatate de experții DG SANCO. În conformitate cu acest Plan, MAIA a întreprins un șir de măsuri în vederea creării condițiilor pentru acceptarea Republicii Moldova în lista țărilor terțe privind exportul producției animaliere, inclusiv prin elaborarea normelor sanitare veterinare, armonizate cu prevederile actelor legislative și normative ale UE în domeniul sănătății și bunăstării animalelor și produselor de origine animală. Următoarea vizită a comisiei menționate a avut loc în luna martie 2008, însă succesele Moldovei de această au fost mai puțin decât modeste. Dacă până la această vizită, Moldova avea dreptul să exporte pe piața UE doar două produse de origine animală – pieile brute și miera de albi. Apoi în scurt timp după vizita comisiei Moldovei i s-a interzis exportul mierii din motivul

depistării în unele probe ale acestora a depășirii limitelor a unor substanțe. De această dată Moldovei i s-au înaintat altele 11 cerințe necesare de îndeplinit.

Printre evoluțiile cheie în domeniul sanitar-veterinar pot fi menționate măsurile de armonizare a legislației naționale și o serie de reforme structurale. Ne referim, la aprobarea Legii nr. 221-XVI, din 19.10.2007, privind activitatea sanitar-veterinară, publicată în MO la 14.03.2008 și a Hotărârii Guvernului nr. 1183 din 20.10.2008, cu privire la crearea Agenției veterinare pentru sănătatea animală și pentru siguranța alimentelor. Legea menționată stabilește principalele norme și cerințe din domeniul sanitar-veterinar. Ea stabilește drepturile și obligațiile statului; persoanelor fizice și juridice; procesul producerii, prelucrării, depozitării, transportului și comercializării animalelor vii și a produselor de origine animală. Scopul legii este asigurarea sănătății animalelor, prevenirea transmiterii bolilor de la animale la om, realizarea siguranței produselor destinate consumului uman, calitatea furajelor, testarea și autorizarea produselor medicinale de uz veterinar și a substanțelor utilizate în activitățile de diagnosticare.

În 2008 Guvernul a reorganizat Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare și instituțiile abilitate cu controlul și supravegherea în domeniul produselor alimentare. Astfel, MAIA prin intermediul Agenției Sanitar Veterinare și pentru Siguranța Produselor de Origine Animală îi revin competențele exclusive de supraveghere și control în domeniul circuitului produselor de origine animală pe întreg lanțul tehnologic, Ministerului Sănătății (MS), prin intermediul Serviciului Epidemiologic de Stat – competențele exclusive de supraveghere și control în domeniul circuitului produselor de origine non-animală pe întreg lanț tehnologic, în timp ce Serviciului Standardizare și Metrologie – competențele exclusive de supraveghere și control în domeniul etichetării produselor de origine animală pe lanțul producător-consumator, verificarea publicității pentru produsele de origine animală, soluționarea sesizărilor și reclamațiilor parvenite de la consumatori.

În cadrul modernizării Centrului Republican pentru Diagnostica Veterinară (CRDV), cu ajutorul financiar din partea Comisiei Europene, în 2008 a fost construit un nou edificiu al Laboratorului de testări a Produselor de Origine Animalieră, iar în anul 2009 o parte din laboratoarele centrului au fost reutilitate cu echipamente pentru diverse testări conform cerințelor UE, la fel cu suportul financiar al CE. Aceasta a permis divizarea direcțiilor de sănătate animală și siguranță alimentară. Modernizările vizează, de asemenea, secția de Necropsie și recepționare a probelor. Construcția noului laborator pentru siguranța alimentară asigură augmentarea gamei de analize efectuate și testărilor de monitorizare a reziduurilor de medicamente.

A fost elaborat conceptul Sistemului informațional INTRANET pentru a facilita accesul la informația despre baza legislativă și actele normative cu impact în domeniul industriei alimentare, iar în 2009 oficiile veterinare regionale au fost conectate la Directoratul Central al Medicinii Veterinare. În Moldova la scara națională se implementează Sistemul informațional automatizat de Identificare și Trasabilitate a Animalelor (SITA), (pct. 30 al Planului de Acțiuni UE - Republica Moldova), care a demarat în octombrie 2007. Sistemul de Identificare și Trasabilitate a Animalelor (SITA) este un sistem informațional-automatizat, datorită căruia este posibilă urmărirea vieții animalului pe întreg parcursul lanțului tehnologic "de la ferma până la consumator", asigurând astfel inofensivitatea alimentară și protecția consumatorului. Operator național al SITA, potrivit legislației în vigoare, este I.S. „Registrul Animalelor”. Toate animalele din speciile bovine, ovine, caprine, porcine, cabaline, toate exploatațile (gospodăriile) în care se întrețin sau se manipulează aceste animale, fie ferma, stână, târg, abator, vor fi identificate și înregistrate în Baza de Date a (SITA), ce constituie Registrul de Stat al Animalelor. În Baza de Date se va înregistra istoria vieții animalului, începând cu data și locul nașterii (exploatația în care a fost născut), măsurile veterinare efectuate pe tot parcursul vieții acestui animal, mișcările, contactul cu alte animale în diferite perioade de timp și locuri, și, până la urma, locul sacrificării, fie ca a

fost la abator, fie în condiții de casa. Scopul principal al SITA este securitatea alimentară a țării și asigurarea consumatorului cu produse de origine animală salubre. Pentru atingerea acestui scop, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a elaborat cadrul legislativ de resort: Legea nr.231-XVI din 20.07.06 privind identificarea și înregistrarea animalelor și "Regulamentul privind procedurile și documentele aferente Sistemului de Identificare și Trasabilitate a Animalelor", aprobat prin HG nr.1093 din 08.10.2007.

În contextul sprijinului oferit de către Comisia Europeană în cadrul programelor sectoriale, în luna noiembrie 2008 a demarat proiectul intitulat "Sprijin pentru promovarea exportului și atragerea investițiilor în Republica Moldova". Principalele domenii de intervenție ale proiectului sunt:

Componenta I - Suport Ministerului Economiei și Comerțului, cât și structurilor sale de resort, în coordonarea și îmbunătățirea sistemului de promovare a exporturilor și atragerea investițiilor în Moldova.

Componenta II - Suport Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare în consolidarea sistemului său de testare a laboratoarelor.

Componenta III - Suport întreprinderilor din Republica Moldova în accesarea finanțărilor pentru dezvoltare exporturilor

Componenta IV – Promovarea exporturilor

Component V – Promovarea investițiilor

În cadrul Componentei II se urmărește drept scop acordarea sprijinului tehnic necesar acreditării laboratoarelor de testare din subordinea MAIA conform standardului ISO. De menționat este faptul, că acestea sunt laboratoarele care au beneficiat de echipament achiziționat din proiectul Comisiei Europene „Îmbunătățirea capacităților exportului ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare”, valoarea totală a căruia este estimată la circa 2 milioane Euro. Unul din laboratoarele ce vor beneficia de asistență tehnică oferită în cadrul Proiectului "Sprijin pentru promovarea exportului și

atragera investițiilor în Republica Moldova” este Centrul Republican de Diagnostic Veterinar. Totodată cu suportul Proiectului Băncii Mondiale privind Controlul Gripei Aviare și Gradul de Pregătire în Caz de Pandemie Umană și Activitățile de Răspuns au fost reconstruite și renovate cu echipament modern laboratoare regionale de referință din Drochia și Cahul.

Sistemul fitosanitar al oricărei țări este bazat pe patru elemente de bază: legislație și reglementări, certificări, inspecții și testări (diagnostice). Printre evoluțiile cheie în domeniul fitosanitar pot fi menționate:

Aprobarea Legii nr. 226 – XVI, din 30 octombrie 2008, cu privire la crearea Inspectoratului General de Supraveghere Fitosanitară și Control Semincer. Inspectoratul General de Supraveghere Fitosanitară și Control Semincer a fost creat în rezultatul fuzionării: Inspectoratului de Stat pentru Protecția Plantelor, Inspectoratului Principal de Stat pentru Carantina Fitosanitară, Inspectoratului de Stat pentru Seminte, Inspectoratului de Stat pentru Produse Cerealiere și de Panificație, Agenția Agroindustrială “Moldova-Tutun” (producerea și controlul asupra produselor de tutun). Inspectoratul creat coordonează activitatea a două direcții de bază: Direcția Carantină fitosanitară cu Secția de carantină internă și Secția de carantină externă și Direcția Protecția plantelor cu Secția control produse de uz fitosanitar și Secția control fitosanitar. La nivel local sunt implicate Direcțiile de supraveghere fitosanitară și control semincer raionale/municipale și posturile fitosanitare pentru controlul producției de import.

Trebuie de menționat, că în prezent Laboratorul fitosanitar din Chișinău - Centrul de Carantină, Identificare și Expertize de Arbitraj coordonat de către MAIA este singurul laborator, care efectuează anumite analize de entomologie, bacteriologie și micologie pentru organismele de carantina care nu necesită un echipament performant de laborator. Capacitatea analitică a laboratorului, însă, este foarte slabă, datorită echipamentelor învechite.

Sistemul de control privind produsele de pro-

tecție a plantelor și reziduurile de pesticide în produsele de origine vegetală în Moldova se bazează pe:

- Legea nr. 612-XIV din 1 octombrie 1999 cu privire la protecția plantelor;
- Legea nr. 119-XV din 22.04.04 cu privire la produsele de uz fitosanitar și la fertilizanți;
- HG nr. 1045 din 05.10.05 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la importul, stocarea, comercializarea și utilizarea produselor de uz fitosanitar și a fertilizanților;
- HG nr. 897 din 08.12.94 cu privire la aprobarea și utilizarea în agricultură a produselor de uz fitosanitar și a fertilizanților;
- HG nr. 200 din 27.03.95 despre aprobarea Regulamentului cu privire la tarifele pentru executarea lucrărilor de cercetare-testare-experimentare a produselor de uz fitosanitar și a fertilizanților și modul de utilizare a mijloacelor bănești acumulate.
- Hotărârea Guvernului nr. 1543 din 29.11.02 cu privire la măsurile suplimentare pentru depozitarea centralizată și neutralizarea pesticidelor inutilizabile și interzise;
- Regulamentul privind gestionarea produselor de uz fitosanitar și a fertilizanților în economia națională, aprobat prin ordinul MAIA nr. 231 din 28.11.03 și înregistrat la Ministerul Justiției cu nr. 367 din 04.02.2003.

O atenție deosebită a fost acordată în ultima perioadă elaborării reglementărilor tehnice în baza Programului național de elaborare a reglementărilor tehnice aprobat prin HG nr. 873 din 30.07.2004, abrogată apoi prin HG 1103 din 29.09.08. Programul prevedea elaborarea a 31 de regulamente pentru diverse categorii de produse agroalimentare. Progresele realizate în elaborarea standardelor verticale pentru produsele agroalimentare au fost mult mai modeste. Departamentul pentru Regulamente Tehnice din cadrul Ministerului Agriculturii responsabil pentru elaborarea acestor regulamente a direcționat o parte a eforturilor sale unor instituții de cercetări științifice specializate în produsele respective, acestea asumându-și respon-

sabilitatea doar pentru elaborare și nicidecum pentru promovarea acestora până la aprobare de către Guvern. În rezultat, o bună parte din mijloacele financiare bugetare destinate elaborării reglementărilor tehnice au fost utilizate irațional. Totuși, Funcționarii de stat raportează, că progresele sunt lente pe motiv că duc lipsă de fonduri și servicii (inclusiv computere și accesul la internet) necesare pentru obținerea și traducerea setului complet de acte UE, pe care să se bazeze programul de armonizare. Circa 1800 de acte UE cuprind legi, directive, rezoluții, regulamente tehnice și indicatori ai calității din UE. La nivel minim, ministerul are nevoie de cel puțin 200 din aceste acte, atât în engleză, cât și în limba de stat.

În prezent, o serie de directive europene sunt preluate integral sau parțial și aplicate în R. Moldova. Printre acestea sunt:

- Directiva Comisiei 94/3 privind stabilirea unei proceduri pentru notificarea interceptării unui transport de marfă sau a unui organism dăunător din țări terțe și care prezintă un risc fitosanitar iminent.
- Directiva Comisiei 98/22/CEE privind condițiile minime necesare pentru efectuarea controlului fitosanitar în Comunitate, la punctele de inspecție, altele decât cele de la locul de destinație al plantelor, produselor vegetale și altor obiecte provenite din țări terțe.
- Directiva Comisiei 105/2004 privind stabilirea modelelor de certificate fitosanitare sau de certificate fitosanitare pentru reexport oficiale, care însoțesc plantele, produsele vegetale sau alte obiecte care provin din țări terțe și care sunt menționate în Directiva Consiliului 2000/29/CE.
- Directiva Comisiei 92/90 privind procedura de înregistrare a producătorilor și importatorilor de plante, produse vegetale sau alte obiecte și de stabilire a anumitor obligații pentru aceștia.
- Directiva Comisiei 95/44/CE pentru stabilirea condițiilor în vederea introducerii sau punerii în circulație în Comunitatea Europeană, în scopuri experimentale sau științifice și lucrări pentru selecții, a anumitor organisme de carantină dăunătoare, plante, produse vegetale și alte obiecte

prevăzute în anexele nr. I-V a Directivei Consiliului 2000/29/CE.

Reformele instituționale în domeniile sanitare și fitosanitare au fost fundamentate pe o situație instituțională confuză, în care două structuri cu atribuții de inspecție și control, ce coordonează domeniile respective, erau subordonate contradictoriu: Serviciul de Stat Protecția Plantelor - Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare și Serviciul de Stat pentru Carantina Fitosanitară – Guvernului. Finalități ce contraveneau practicilor comunitare, potrivit cărora aceste servicii sunt focusate într-o singură structură, în subordinea MAIA, abilitat de administrarea eficientă și mobilă a domeniilor în cauză, precum și asigurarea siguranței alimentare. Mai ales că, abolirea barierelor din comerțul internațional – în special, cu plante și produse vegetale – a condus la reexaminarea parțială a principiilor de carantină fitosanitară, a metodelor de evaluare a riscurilor fitosanitare și a procedurilor generale de carantină fitosanitară, în vederea unei armonizări a acestora.

Scopul principal al sistemului de certificare SFS din Moldova ar trebui să fie facilitarea comerțului, în paralel asigurându-se realizarea scopurilor publice în domeniile sănătății umane, animale și a plantelor. Odată cu introducerea noilor norme internaționale și europene aspectele sistemului de certificare trebuie să se schimbe. Spre regret, însă acesta continue să fie rigid. Actualmente sunt în vigoare patru tipuri de certificare în vederea asigurării calității și siguranței produselor alimentare: certificarea de calitate a produselor alimentare, certificarea igienică a produselor, certificarea veterinară, certificatul de conformitate. Prin urmare, se impune eliminarea suprapunerii cerințelor necesare obținerii acestor certificate prin stabilirea unui singur Certificat de Sănătate a produselor alimentare²⁶. Cu toate, că eforturile depuse de autorități într-o stabilire a unor sisteme sanitare și fitosanitare moderne la nivelul celor existente în UE se întetesc, acestea rămân cu mult în urma celor europene, ceea ce nu va permite beneficierea pe deplin de facilitățile pe care Moldova tinde să le obțină printr-un viitor ALS.

26

Cartea albă, 2009

CAPITOLUL VI.

BARIERELE NETARIFARE ÎN COMERȚUL EXTERIOR CU PRODUSE AGROALIMENTARE

Barierile netarifare sunt instrumente utilizate frecvent de către autoritățile statelor în realizarea politicilor comerciale și în mod direct sau indirect ținesc participanții la activitatea comercială externă. Instrumentele netarifare reprezintă un complex de măsuri și reglementări publice sau private, altele decât cele tarifare, menite să împiedice, să limiteze sau să deformeze fluxul internațional de bunuri și servicii în vederea protejării pieței interne de concurența străină și/sau echilibrarea balanței de plăți. Barierele netarifare sunt utilizate frecvent de majoritatea statelor, inclusiv a statelor dezvoltate, dar și a acelor în curs de dezvoltare. La începutul anilor 80 în bazele de date ale Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD) au fost înregistrate peste 21000 de cazuri de aplicare a barierelor netarifare de către statele dezvoltate și cele în curs de dezvoltare la nivelul pozițiilor tarifare de patru cifre a Nomenclatorului Consiliului de Cooperare Vamală (în prezent Organizația Mondială a Comerțului)²⁷. Conform datelor G.A.T.T. în anii 90, barierele netarifare influențau circa 18% din fluxurile de bunuri și servicii din comerțul internațional. Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) prezintă date, care atestă creșterea ponderii fluxurilor de bunuri și servicii din comerțul internațional afectate de barierele netarifare până la 27 la sută. Conform datelor BERD, țările dezvoltate utilizau barierele netarifare în raport cu 17% din totalul importurilor, inclusiv față de 44% din importurile de produse agricole, 50 la sută din importurile de metale negre, 25% de textile și 30% din importurile de unități de transport. Statele în curs de dezvoltare au utilizat mult mai intens aceste instrumente. Acestea au avut un impact asupra unei cote de 40 la sută din importuri, inclusiv 50% din importurile produselor ali-

27 Protectionism and Structural Adjustment „Non-tariff barriers affecting the Trade of developing countries and transparency in world trading conditions: the inventory of non-tariff barriers”: Rep. by the UNCTAD Secretariat. February 1983. / UNCTAD. TD/B/940. p.7.

mentare și circa 37% din produsele industriale²⁸.

În literatura de specialitate sunt prezentate mai multe definiții și clasificări a barierelor netarifare, dar nu există interpretări unice. OMC, UNCTAD, BERD, dar și mulți economiști de talie internațională propun diverse scheme de clasificare a barierelor netarifare. Astfel, clasificarea instrumentelor netarifare propusă de Secretariatul G.A.T.T. la începutul anilor 70, în prezent cooptează peste 800 de tipuri de bariere netarifare, care sunt incluse în 5 categorii distincte: restricțiile, cauzate de participarea statutului la activitatea comercială externă (subvențiile, și dozațiile acordate exportatorilor sau unor ramuri, care produc pentru substituirea exporturilor, comenzile de stat, politicile de achiziții publice, etc.), procedurile vamale și administrative distorsionate (procedurile de perfectare vamală complicate, metodele de determinare a valorii în vamă a mărfurilor și de determinare a originii mărfurilor, rigori exagerate față de actele necesare pentru perfectarea vamală), barierele tehnice (standarde și cerințe, conexe cu normele sanitare, veterinare, ecologice, fitosanitare, cerințe față de marcarea bunurilor și față de ambalaj, reguli aplicabile certificării producției), restricții cantitative și limitări similare administrative (cote la import, restricții la export, licențierea la import și export, restricții valutare), restricții bazate pe principiul asigurării plăților (impozite, taxe de compensare și antidumping, taxa în cascada, taxa de accize, taxele oculte, taxele portuare, taxele sanitare, statistice, consulare, etc.)²⁹.

Pe de altă parte, UNCTAD clasifică instrumentele netarifare utilizate în comerțul exterior după șapte

28 Дюмулен И.И. Всемирная Торговая Организация (включая деятельность ГАТТ - 1947 и ГАТТ -1994 и Генеральное Соглашение .по Торговле Услугами). - М.: ВАВТ, 1996. - С. 106.

29 Свиныхов, В. Г. Классификация мер нетарифного регулирования внешнеторговой деятельности России / В. Г. Свиныхов, Г. П. Щербина // Право и экономика. 2001. № 8. С. 23—31.

categorii: paratarifare, măsurile cu implicații asupra prețurilor, financiare, licențierea, măsurile de control cantitativ, măsurile tehnice și monopol.

Totuși, o clasificare reușită poate fi aceea, care cooptează toate instrumentele enumerate în prezent, dar și cele utilizate, dar invizibile pentru cei, care sunt influențați de acestea, dar și în ultima instanță de cei interesați să le depisteze. Am considerat utilă prezentarea clasificării barierelor netarifare într-o interpretare mai veche, dar actuală și în prezent³⁰. Conform acesteia, barierele netarifare pot fi grupate în câteva categorii majore:

A. restricțiile cantitative și limitările specifice similare.

1. cotele de import.
2. restricțiile la export.
3. licențele la import sau export.
4. limitările voluntare la export.
5. prohibițiile la import și export.
6. acordurile bilaterale discriminatorii.
7. schimbul valutar și alte instrumente financiare.
8. cerințe locale și combinate cu cele externe.
9. comerțul ilegal (sub tejghea).

B. Plăți netarifare și politici relevante ce afectează importurile.

1. impozite și taxe variabile;
2. cerințe de depozit în avans;
3. taxe antidumping;
4. măsuri compensatorii;
5. taxe de ajustări frontaliere.

C. Participarea guvernului la comerț, practici restrictive și politici prea generale.

1. subvenții și alte ajutoare;
2. politici de achiziții publice;
3. comerțul de stat, monopoluri de stat și franchising exclusive;
4. politici industriale guvernamentale și măsuri de dezvoltare regională;
5. cercetări și dezvoltări finanțate de guvern și alte politici tehnologice;
6. sisteme naționale de impozitare și asigurare;
7. politici macroeconomice;
8. politici de concurență;
9. politici de corupție străină;
10. politici de imigrare.

30 Deardorff, A.V. and Stern, R.M., Measurement of non-tariff barriers, Paris, OECD, 1997, Working Paper N° 179 quoted in Non-tariff measures with potentially restrictive market access implications emerging in a post-Uruguay Round context, Studies in Trade and Investment 40, New York, United Nations, 2000.

D. Procedurile vamale și administrative.

1. proceduri privind evaluarea în vamă;
2. proceduri privind clasificarea;
3. proceduri de perfectare vamală.

E. Bariere tehnice în calea comerțului:

1. regulamente sanitare și de sănătate și calitatea standardelor;
2. standarde și regulamente industriale și de securitate;
3. regulamente privind ambalarea și etichetarea, inclusiv mărcile comerciale;
4. regulamente privind publicitatea, reclama și mass-media.

O bună parte din aceste instrumente au fost aplicate sau sunt în prezent utilizate de instituțiile moldovenești, cu funcții de control în comerțul internațional. Cele mai frecvente sunt licențele la import sau export, limitările voluntare la export, politicile de achiziții publice, monopolurile, procedurile privind evaluarea în vamă, privind clasificarea mărfurilor, procedurile de perfectare vamală, etc.

Un exemplu clasic, de aplicare a restricțiilor cantitative și de monopolizare a unor fluxuri de mărfuri la importul producției agroalimentare este mecanismul prevăzut de Regulamentul cu privire la eliberarea autorizațiilor pentru importul de carne, organe comestibile, produse (preparate) din carne și produse lactate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1363 din 29.11.2006 cu privire la modalitatea eliberării autorizațiilor pentru importul de carne, organe comestibile, produse (preparate) din carne și produse lactate³¹. Conform acestuia, autorizația pentru import se elibera pentru un singur agent economic în parte și pentru un singur lot de marfă (carne și organe comestibile, clasificate la capitolul 02; produse (preparate) din carne - pozițiile tarifare 160100 și 1602 și produse lactate - pozițiile tarifare 040510 și 0406 ale Nomenclatorului Mărfurilor Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.54 din 26 ianuarie 2004 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.22-25, art.182)), și care nu depășește mai mult de, pentru:

- carne, organe comestibile - 110 tone;
- produse (preparate) din carne - 25 tone;
- produse lactate (unt, brânzeturi și cașuri) - 60 tone.

31 Abrogată prin Hotărârea Guvernului nr. 890 din 28.12.2009.

CAPITOLUL VII.

ESTIMAREA PLENARĂ ÎN TERMENI FINANCIARI ȘI POLITICI/SOCIALI A IMPACTULUI ASL ASUPRA SUB-SECTOARELOR PRINCIPALE SENSIBILE PE TERMEN SCURT ȘI MEDIU

Pentru elucidarea efectelor pozitive, dar în special a celor negative a viitorului ALS între Moldova și UE asupra sectorului agroalimentar în general și, schimburilor comerciale în particular, vom prezenta analiza SWOT (Strengths (puncte tari), Weaknesses (puncte slabe), Opportunities (oportunități), Threats (riscuri)). Această analiză ne va permite să evidențiem părțile tari dar și cele slabe ale sectorului agroalimentar al Moldovei, existente în prezent, dar și oportunitățile și, nu în ultimul rând riscurile și amenințările ce vor apărea odată cu semnarea ALS. Analiza SWOT permite concentrarea atenției asupra segmentelor cheie și realizarea de prezumții (presupuneri) în segmentele asupra cărora există cunoștințe

mai puțin detaliate. În urma acestei analize se poate decide dacă viitorul ALS își poate atinge obiectivele de bază, în special prin penetrarea piețelor UE, sporirea volumului și valorii exporturilor cu produse agroalimentare moldovenești, atragerea investițiilor și noilor tehnologii pentru creșterea productivității agricole și în final toate focusându-se la creșterea veniturilor și bunăstării producătorilor agricoli. Punctele forte și cele slabe sunt legate de nivelul de dezvoltare a sectorului agroalimentar și de potențialul acestuia, dar și nivelul de competitivitate a acestuia. Oportunitățile și amenințările vin dinspre mediul de piață și din direcția concurenței.

Tabelul 12. Analiza SWOT

Puncte forte	Oportunități
Producția și infrastructura agroalimentară	
<ul style="list-style-type: none"> - Condiții climatice favorabile și terenurile agricole de cea mai înaltă calitate; - Forța de muncă relativ ieftină (deocamdată) reprezintă avantaje competitive importante ale sectorului; - Producerea culturilor de valoare înaltă, în special a legumelor, fructelor și strugurilor, oferă cele mai înalte profituri; - Piețele conexe sectorului agricol – piața funciară, piața mijloacelor de producție, piața produselor agricole, piața financiară – funcționează și sunt în proces de dezvoltare continuă; - Proximitatea țărilor înalt dezvoltate și directa vecinătate cu UE - Dezvoltarea instituțională a sectorului asociativ, serviciilor de extensiune și instruire în domeniul afacerilor agricole reprezintă factori importanți ce susțin dezvoltarea sectorului agricol; - Calitatea Moldovei de membru la CEFTA și dispunerea de Preferințele comerciale Autonome. 	<ul style="list-style-type: none"> - Potențial major de producere și export, dar în mare măsură neexplorat și neutilizat pe deplin; - Îmbunătățirea climatului de afaceri și investițional ar permite sporirea investițiilor în sector, atât locale dar, în special străine, sporind competitivitatea și inovația prin transfer de <i>know-how</i>, crearea de noi calificări cerute de piață, modernizarea infrastructurii de piață și de irigare, precum și implementarea standardelor de calitate; - Transferul relativ rapid al tehnologiilor avansate (semințe, material săditor, fertilizanți, mașini și echipament etc.) care sporesc productivitatea sectorului; - Sporirea atractivității zonelor rurale prin dezvoltarea infrastructurii de drumuri și celei sociale va impulsi-ona migrațiunea afacerilor în spațiul rural și, respectiv, crearea noilor locuri de muncă în afara sectorului agricol;

Comerțul agroalimentar	
<ul style="list-style-type: none"> - Exporturile agroalimentare constituie 50-55% din totalul exporturilor țării, confirmând astfel dominația sectorului agroalimentar în economia țării; - Exportul produselor cu valoare adăugată sporită: vinurile și băuturile tari, fructele și legumele proaspete și prelucrate. - Poziționarea țării în top-ul primelor 10 țări din lume specializate în exportul de vinuri și primelor 20 în cel al fructelor legumelor și nucilor. - Eliminarea tarifelor vamale (după semnarea ALS); - Eliminarea cotelor la export (după semnarea ALS); 	<ul style="list-style-type: none"> - Diversificarea spectrului de produse agroalimentare orientate spre export; - Penetrarea piețelor noi în cadrul UE; - Sporirea volumului și valorii tranzacțiilor la produsele cu valoare adăugată sporită; - Accelerarea procesului de ajustare a cadrului regulator în comerțul extern la cerințele UE și simplificarea procedurilor în cadrul tranzacțiilor comerciale;
Puncte slabe	Riscuri
Producția și infrastructura agroalimentară	
<ul style="list-style-type: none"> - Dezvoltarea sectorului agroalimentar este lentă și instabilă; - Discrepanța imensă între productivitatea muncii și randamentul la hectar în Moldova comparativ cu cea din UE; - Sistemul de subvenționare rigid și insuficient; - Structura de producere curentă reflectă caracterul de subzistență al agriculturii Moldovei. - Infrastructura de producere și piață modernă este subdezvoltată în Moldova. Există o necesitate acută de capacități sporite de depozitare, puncte de colectare, echipamente de răcire în câmp, case de ambalare. - Progresul lent de tranziție de la sistemul de standarde bazat pe GOST-uri la cel bazat pe standardele internaționale; - Sistemul sanitar și fitosanitar neajustat pe deplin la cerințele și standardele UE; - Lipsa mecanismelor de atenuare a riscurilor în agricultură - țara este vulnerabilă la un șir de riscuri cu impact negativ asupra veniturilor rurale, inclusiv eroziuni, alunecări de teren, secete, ploi torențiale, grindină, înghețuri și inundații; - Sectorul vegetal dominat de culturile de valoare joasă, iar producerea culturilor de valoare înaltă s-a redus din cauza costurilor relativ înalte de producție și lipsei cronice de mijloace bănești. - Nivelul de producere jos și promovarea insuficientă a produselor ecologice, care reprezintă produse de valoare înaltă cu cerere sporită pe piețele externe, în special cele înalt dezvoltate. - Cota agriculturii în investițiile în capital fix este joasă și în descreștere. - Exodul populației în afara țării duce la depopularea satelor, îmbătrânirea rapidă a populației rurale și creează probleme sociale acute. - Sectorul animalier și Industria de prelucrare subdezvoltată 	<ul style="list-style-type: none"> - Incompetitivitatea produselor agroalimentare moldovenești ca rezultat al discrepanței între prețuri și calitate; - Nesatisfacerea cerințelor sanitare și fitosanitare stabilite în cadrul acordului OMC și probabil în viitorul ALS va limita exportul produselor agroalimentare; - Eșecul agriculturii primare de a atinge coordonarea pe verticală, stabilind legături puternice cu celelalte verigi ale lanțului valoric – retailerii, prelucrătorii, exportatorii, alți intermediari – va împiedica dezvoltarea sectorului; - Pătrunderea slabă a produselor moldovenești pe piețele de valoare înaltă; - Falimentarea micilor producători agricoli în rezultatul concurenței dure; - Pierderile de producție și, ca rezultat a piețelor din cauza calamităților naturale; - Agricultură va rămâne în continuare evitată de către investitorii străini, dacă nu au loc îmbunătățiri ale climatului de afaceri și investițional;
Comerțul agroalimentar	
<ul style="list-style-type: none"> - Asortimentul slab de produse agroalimentare oferit pentru export; - Imposibilitatea exportatorilor moldoveni de a oferi asortimentul de produse în cantitățile și perioadele solicitate; - Necoresponderea standardelor UE de calitate și inofensivitate alimentară atât la produsele de origine vegetală cât și de origine animală; - Numărul limitat al întreprinderilor agroalimentare ce pot oferi produse conform cerințelor UE. - Produsele agroalimentare exportate se află preponderent în segmentul de jos al piețelor-țintă. - Exporturile agroalimentare cresc mult mai încet decât importurile agroalimentare, acesta fiind un semnal că industria alimentară autohtonă satisface tot mai puțin cerințele crescânde ale consumatorilor locali. 	<ul style="list-style-type: none"> - Instabilitatea legislativă - Insuficiența financiară pentru ajustarea sistemelor sanitare și fitosanitare (dotarea laboratoarelor de referință) de siguranță alimentară la standardele UE și ca rezultat a limitării exporturilor - Concurența puternică între țările producătoare și exportatoare de produse agroalimentare similare pe piața UE și eliminarea exportatorilor din Moldova; - Creșterea semnificativă a importurilor, în special la produsele de origine animală; - Creșterea cererii la produsele alimentare de o calitate superioară pe piața internă, va substitui o parte din produsele autohtone cu cele de import, conducând astfel la falimentarea unor producători din sfera industriei alimentare.

Semnarea Acordul de Liber Schimb (ALS) dintre Moldova și UE va influența direct comerțul exterior dintre aceste 2 părți. Componenta de bază a acordului, menită să stimuleze schimburile comerciale constă în reducerea bilaterală a taxelor vamale. În acest context pe lângă avantajele, ce rezultă din semnarea acordului, pot să apară și anumite riscuri. Reducerea taxelor poate duce la majorarea importurilor pe segmente de piață, în care producătorii moldoveni au poziții destul de fragile. Un asemenea segment este cel al produselor agroalimentare. În vederea determinării influenței ALS asupra importurilor de produse agroalimentare, prin canalul taxelor vamale, s-a utilizat metode econometrice.

Prin model econometric urmărim determinarea legăturii statistice dintre o variabilă dependentă - y și o serie de factori, numiți variabile independente - x_i , unde $i = \overline{1, n}$. Ca rezultat obținem o expresie matematică de forma:

$$y = \alpha_0 + \alpha_1 x_1 + \alpha_2 x_2 + \dots + \alpha_n x_n + \varepsilon$$

$$y = \alpha_0 + \alpha_1 x_1 + \alpha_2 x_2 + \dots + \alpha_n x_n + \varepsilon \quad (1)$$

unde:

y - valoarea teoretică a variabilei dependente, obținută din model;

x_i - variabilele independente, $i = \overline{1, n}$;

α_i - parametrii regresiei;

ε - eroarea regresiei, obținută ca diferență dintre valoarea efectivă a variabilei dependente și valoarea sa teoretică.

În cazul nostru, am considerat că importul de produse agro-alimentare din UE poate fi exprimat ca funcție de 2 variabile:

Trend - componenta ce reflectă evoluția în timp a importului;

Tax - taxa vamală.

Pentru realizarea regresiei a fost selectat un eșantion de 22 de poziții tarifare cu un cod de 6 cifre, conform Sistemul Armonizat de codificare și descriere a mărfurilor - S. A. (vezi Anexa 1). Despre reprezentativitatea eșantionului ne vorbește faptul că importul acestor produse din UE reprezintă peste 50% din total importuri de produse agroalimentare din UE. Au fost efectuate observări anuale privind importul produse agroalimentare din UE, ex-

primat în mii lei, pe perioada 2005-2009. În calitate de taxe vamale au fost preluată taxa vamală medie pentru produse agro-alimentare, pe perioada anilor 2004-2008 și pentru anul 2009.³² Datele privind importul produselor au fost exprimate în prețurile anului 2005, iar în calitate de deflator a fost utilizat deflatorul PIB. Totuși, prezența unui număr mic de observări - perioada anilor 2005-2009, reprezintă un obstacol în realizarea unor modele factoriale simple.

Pe de altă parte datele referitoare la importul produselor agro-alimentare pot fi considerate date de tip panel. Datele de tip panel sunt combinații, ale datelor de profil și a seriilor de timp. Datele de tip profil - exprimă starea, pe care o au, într-o perioadă anumită, unitățile populației statistice. Putem echivala setul de produsele agroalimentare analizate cu o populație statistică, atunci și importul acestor produse, exprimă o caracteristică, pe care o au într-o perioadă anumită de timp, unitățile populației statistice. Concomitent datele anuale privind evoluția importului fiecărui produs sunt serii cronologice. De asemenea, în cazul unui număr mic de observări, se recomandă utilizarea un model cu date de tip panel.³³

Forma modelului de tip panel este următoarea:

$$Import_{it} = \alpha + \beta_i + \theta X + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

unde:

α - constanta modelului;

$Import_{it}$ - importul produsului i în anul t ;

β_i - efectele fix (presupune că pe lângă o singură constantă pe toată seria de date, vom avea un termen liber pentru fiecare categorie de mărfuri)

θ - matricea parametrilor modelului;

X - matricea variabilelor independente: trendul și taxa vamală;

ε_{it} - erorile modelului.

32 Moldova: Trade-at-a-Glance Table, World Trade Indicators 2009/10. Disponibil la http://info.worldbank.org/etools/wti/docs/Moldova_taag.pdf

33 Robert Yaffee, A Primer for Panel Data Analysis, 2003. Disponibil la http://www.nyu.edu/its/pubs/connect/fall03/yaffee_primer.html

Modelul final are următoarea formă:

$$Import_{it} = 41408,57 + \beta_i + 7127,05 \cdot Trend^{0,9} - 59575,59 \cdot Tax^{0,5} \quad (3)$$

Modelul redă o evoluție pozitivă a importurilor în timp și o relație inversă dintre modificarea importurilor și schimbarea taxelor vamale³⁴. Conform modelului creșterea cu un procent a taxei vamale duce, în mediu, la reducerea importului din UE a unui anumit produs agro-alimentar cu aproximativ 911 mii MDL. Prin canalul taxelor vamale, Acordul de Liber Schimb va contribui la creșterea importurilor de produse agro-alimentare din Uniunea Europeană cu 11,1-15,5%³⁵. Creșterea importurilor va fi neuniformă, ea variind între 0 – pentru produsele, care deja au o taxă vamală de 0% și 78 -140 % - pentru zaharuri³⁶. În mediu ritmul de creștere a importurilor va fi de 20-36%, pentru pozițiile tarifare, ce au taxe vamale diferite de 0%³⁷. Metoda aplicată nu a putut lua în considerație și alte efecte ale ALS.

Am putea asista la o creștere spectaculoasă a importului unor produse agro-alimentare din UE, care au acum o pondere mică în importul din UE. Un exemplu, în acest sens, ar putea fi băuturile alcoolice. Proximitatea geografică - în condițiile absenței taxelor vamale în comerțul cu UE, o parte din importatorii moldoveni s-ar putea orienta dinspre piețele estice: Rusia și Ucraina, spre țări apropiate de Moldova, care fac parte din UE: România, Bulgaria, Polonia. Semnarea mai târzie a ALS va face ca impactul acestui acord asupra importurilor să scadă. În principiu influența taxelor vamale asupra importurilor nu este extrem de puternică (criteriul T-statistic, care indică despre relevanța variabilei independente este nesatisfăcător – vezi Anexa 2). Importurile din UE vor continua să crească, în pofida menținerii taxelor actuale. În Moldova creșterea importurilor de produse agro-alimentare este cauzată de situ-

ția grea și posibilitățile limitate a agricultorilor autohtoni. Astfel, odată cu avansarea în timp majorarea adițională a importurilor din UE provocată de reducerea taxelor vamale va fi din ce în ce mai mică. Pe termen mediu și lung, ALS ar putea aduce avantaje:

- Creșterea concurenței pe segmentul de produse agro-alimentare, ce poate avea ca efect creșterea competitivității agenților economici și a produselor moldovenești.
- Diminuarea treptată a dependenței exporturilor moldovenești de piața estică.
- Diversificarea ofertei la export și a cererii la import.
- Creșterea influxurilor ISD în sectorul agroalimentar și modernizarea agriculturii și a unităților din industria prelucrătoare.
- Preluarea bunelor practice de gestiune a afacerilor de la partenerii europeni și implementarea acestora în Moldova.
- Modernizarea instituțiilor moldovenești cu funcții de monitorizare a fluxurilor comerciale externe de mărfuri.

34 Rezultatele estimării modelului și efectele fixe sunt prezentate în Anexa 2 și Anexa 3.

35 Valoarea de 11,1% se obține pe baza estimărilor modelului. Valoarea de 15,5% - se obține luând în considerație erorile de previziune a modelului.

36 Aceste valori se obțin pe baza estimărilor modelului, fără a lua în calcul erorile modelului și cu luarea în considerație a acestor erori.

37 Aceste valori se obțin pe baza estimărilor modelului, fără a lua în calcul erorile modelului și cu luarea în considerație a acestor erori.

CONSTATĂRI:

- Pentru producătorii agricoli din Moldova, semnarea unui ALS aprofundat cu Uniunea Europeană va însemna deschiderea unei vaste piețe de produse agroalimentare, caracterizate printr-un potențial mare de absorbție, putere de cumpărare ridicată, și stabilitate relativă a prețurilor. Pe această piață, concurența este și va fi extrem de dură sub raportul prețului și calității ofertei, dar și a politicilor de promovare a produselor.
- Procesul de deschidere va face ca economia Moldovei să devină mai atractivă pentru investitorii străini, ducând la creșterea afluxului valoric anual de investiții străine directe și a stocului de investiții străine directe din cadrul economiei. Pe termen mediu și lung, se estimează creșterea afluxului ISD și a investițiilor locale în sectorul agroalimentar și modernizarea agriculturii și a unităților din industria prelucrătoare.
- Extinderea facilităților de liber schimb (eliminarea contingentelor tarifare) asupra unor produse importante pentru economia Republicii Moldova exportate în Uniunea Europeană), cum ar fi băuturile alcoolice, zahărul, cerealele, o serie de produse animale, vor influența pozitiv creșterea schimburilor comerciale pe termen mediu și lung. În prezent, o bună parte din cotele oferite la export de UE nu sunt valorificate în totalitate.
- Produsele agroalimentare care și-au demonstrat potențialul pentru export de-a lungul anilor sunt cele cu valoare adăugată sporită cum ar fi vinurile și băuturile alcoolice tari, fructele, legumele și nucile, dar și producțiile culturilor cerealiere și tehnice, cum ar fi semințele de floarea soarelui și ulei preparat din acestea, semințe de rapiță și nu în ultimul rând produsele agroalimentare ecologice, dezvoltarea cărora se află abia la început de cale.
- Exporturile R. Moldova spre piețele din Uniunea Europeană și alte țări industriale sunt limitate nu doar din cauza dificultăților întâmpinate de către exportatori privind conformarea cu cerințele de calitate și securitate alimentară, dar și din cauza lipsei competitivității acestora. În prezent, randamentele în agricultura locală sunt cu mult sub media europeană, iar în comparație cu unele state membre ale UE, acestea sunt mai reduse de 2-3 ori.
- Față de concurenții din UE și statele vecine aflate într-o fază mai avansată de aderare la piața unică europeană, producătorii agricoli din Moldova sunt net dezavantajați în ceea ce privește starea și dinamica factorilor ce determină competitivitatea. Se are în vedere „handicapul” în ceea ce privește: starea factorilor fundamentali de producție (cu o posibilă excepție - calitatea resurselor funciare); potențialul economic și comportamentul (managerial, comercial, investițional, economico-financiar) al agenților economici; starea mediului concurențial; condițiile cererii (gama sortimentală și calitatea produselor solicitate preponderent, standarde de calitate); legăturile cu industriile de prelucrare (calitatea și prețul inputurilor).
- Costurile majore la inputuri pe unitate de produs și productivitatea joasă la hectar, suplinită în final cu calitatea joasă a unor produse agroalimentare, sunt factorii determinanți în competiția slabă pentru piața UE a produselor moldovenești. Prețurile locale de care beneficiază producătorii agricoli sunt cu mult mai scăzute decât cele internaționale, iar acest fapt afectează rentabilitatea agriculturii, care în prezent este cea mai puțin preferabilă din toate sectoarele economiei naționale. Astfel, în rezultatul distorsiunilor politicilor, imperfecțiunilor și ineficiențelor piețelor, au loc transferuri importante de profit de la fermieri spre alți subiecți ai rețelei comerciale. Prin efect cumulativ, aceste distorsiuni reduc veniturile agricole, condiționând o insuficiență de capital circulant și lipsa noilor investiții, care la rândul lor cauzează reducerea productivității și o calitate proastă a produselor - necompetitive pe piețele de export, fapt ce limitează și mai mult veniturile.

- Agricultura organică a fost identificată ca una din ramurile de bază ale sectorului cu valoare adăugată înaltă din Moldova cu un potențial înalt din punct de vedere economic și al exportului. Moldova are un șir de condiții favorabile pentru dezvoltarea agriculturii organice: apropierea de cel mai mare consumator de produse organice – UE, terenuri agricole cu un grad redus de chimizare, lipsa industriilor chimice dăunătoare, o industrie de prelucrare a producției agricole relativ bine dezvoltată, interesul mărit din afara țării și dezvoltarea cadrului legislativ.
- Sistemul sanitar și fitosanitar este neajustat pe deplin la cerințele și standardele UE. Cu toate, că eforturile depuse de autorități întru stabilirea unor sisteme sanitare și fitosanitare moderne la nivelul celor existente în UE se întăresc, acestea rămân cu mult în urma celor europene, ceea ce nu va permite beneficierea pe deplin de facilitățile pe care Moldova tinde să le obțină printr-un viitor ALS. De asemenea, este înregistrat un progres lent de tranziție de la sistemul de standarde bazat pe GOST-uri la cel bazat pe standardele internaționale.
- Infrastructura de producere și piață modernă este subdezvoltată în Moldova. Există o necesitate acută de capacități sporite de depozitare, puncte de colectare, echipamente de răcire în câmp, case de ambalare, logistică pentru pregătirea exporturilor.
- Exporturile agroalimentare cresc mult mai încet decât importurile agroalimentare, acesta fiind un semnal că industria alimentară autohtonă satisface tot mai puțin cerințele crescânde ale consumatorilor locali.
- După semnarea ALS, prin canalul taxelor vamale, Acordul de Liber Schimb va contribui la creșterea importurilor de produse agro-alimentare din Uniunea Europeană cu 11,1-15,5%³⁸. Creșterea importurilor va fi neuniformă, ea variind între 0 – pentru produsele, care deja au o taxă vamală de 0% și 78 -140 % - pentru zaharuri³⁹. În mediu, ritmul de creștere a importurilor va fi de 20-36%, pentru pozițiile tarifare, ce au taxe vamale diferite de 0%⁴⁰.
- Autorii estimează o creștere spectaculoasă a importului unor produse agro-alimentare din UE, care au acum o pondere mică în importul din Uniunea Europeană. Un exemplu, în acest sens, ar putea fi băuturile alcoolice.
- Proximitatea geografică - în condițiile absenței taxelor vamale în comerțul cu UE, o parte din importatorii moldoveni s-ar putea orienta dinspre piețele estice: Rusia și Ucraina, spre țări apropiate de Moldova, care fac parte din UE: România, Bulgaria, Polonia. Semnarea mai târzie a ALS va face ca impactul acestui acord asupra importurilor să scadă. În principiu influența taxelor vamale asupra importurilor nu este extrem de puternică. Importurile din UE vor continua să crească, în pofida menținerii taxelor actuale.
- În Moldova creșterea importurilor de produse agro-alimentare este cauzată de situația grea și posibilitățile limitate a agricultorilor autohtoni. Astfel, odată cu avansarea în timp majorarea adițională a importurilor din UE provocată de reducerea taxelor vamale va fi din ce în ce mai mică. Pe termen mediu și lung, ALS ar putea aduce avantaje:
 - Creșterea concurenței pe segmentul de produse agro-alimentare, ce poate avea ca efect creșterea competitivității agenților economici și a produselor moldovenești.
 - Diminuarea treptată a dependenței exporturilor moldovenești de piața estică.
 - Diversificarea ofertei la export și a cererii la import.
 - Creșterea influxurilor ISD în sectorul agroalimentar și modernizarea agriculturii și a unităților din industria prelucrătoare.
 - Preluarea bunelor practice de gestiune a afacerilor de la partenerii europeni și implementarea acestora în Moldova.
 - Modernizarea instituțiilor moldovenești cu funcții de monitorizare a fluxurilor comerciale externe de mărfuri.

38 Valoarea de 11,1% se obține pe baza estimărilor modelului. Valoarea de 15,5% - se obține luând în considerație erorile de previziune a modelului.

39 Aceste valori se obțin pe baza estimărilor modelului, fără a lua în calcul erorile modelului și cu luarea în considerație a acestor erori.

40 Aceste valori se obțin pe baza estimărilor modelului, fără a lua în calcul erorile modelului și cu luarea în considerație a acestor erori.

RECOMANDĂRI

Recomandările pentru procesul de negocieri privind Acordul de Liber Schimb și prevederile relevante sectorului agro-alimentar, care ar trebui promovate de Guvernul Republicii Moldova:

- În procesul negocierilor privind semnarea unui ALS aprofundat cu Uniunea Europeană, R. Moldova poate negocia creșterea contingentelor tarifare la produsele, care fac obiectul contingentelor tarifare anuale scutite de taxe vamale în baza ATP. În primul rând, ne referim la băuturile alcoolice, zahăr și cereale. Întreprinderile vinicole din Moldova, în anul 2010 beneficiază de o cotă de 80 mii hl, 100 mii hl în 2011 și 120 mii în 2012. În anii 2005-2006, România și Bulgaria au beneficiat de cote cu mult mai mari. La început, statul vecin a beneficiat de o cotă de 300 de mii de hl, care în scurt timp a crescut până la 345 de mii de hectolitri, iar Bulgaria, respectiv, de 680 de mii hl.
- Este prioritar de a negocia menținerea măsurilor protecționiste, agreeate cu OMC la importul zahărului. La nivel global piața zahărului nu este liberă, fiind aplicate măsuri protecționiste și acordate subvenții. În aceste condiții producerea și comercializarea zahărului în regim de comerț liber (fără protecția pieței interne) practic este imposibilă.
- Pentru creșterea exporturilor de produse agroalimentare, inclusiv pe piața Uniunii Europene, este prioritar de a crea condiții pentru creșterea randamentelor și a producțiilor globale a culturilor agricole. Aceasta, odată cu diminuarea costurilor de producere, care poate fi facilitată prin liberalizarea importurilor de input-uri agricole performante (materiale semincer, săditor și reproductiv, fertilizanți, preparate chimice pentru agricultură, tehnică agricolă).
- Pentru creșterea calității ofertei la export este necesar da a continua implementarea sistemelor de management al calității HACCP, ISO, EuroGAP pentru a corespunde standardelor europene de calitate și de siguranță a produselor alimentare.
- Sistemul SPS trebuie să corespundă cerințelor acordului OMC/SFS și să fie armonizat cu Acquis-ul Comunitar, adaptând legislația orizontală și verticală, în interesul Moldovei. Astfel, încât să se evite suprapunerea și dublarea funcțiilor, selectându-se sectoarele prioritare pentru dezvoltare.
- Eliminarea barierelor netarifare din calea exporturilor agroalimentare moldovenești, în special a limitărilor voluntare la export. Elaborarea și aprobarea unor reglementări privind procedurile simplificate de vămire, după exemplul reglementărilor comunitare (procedura declarației incomplete, procedura declarației simplificate și procedura de vămire la domiciliu).
- Crearea bazelor de date privind piețele externe de desfacere, simplificarea modului de obținere a vizelor și altor autorizații, stimularea importurilor tehnologiilor noi, utilajului și echipamentului industrial prin oferirea stimulentele fiscale și vamale la import, pregătirea și efectuarea investigațiilor sociologice privind respectarea de către organele de stat a procedurilor de înregistrare, eliberare a certificatelor, licențelor și autorizațiilor, eficiența politicilor promovate de stat în domeniul climatului investițional.
- Crearea și punerea în aplicare a unor instrumente similare cu cele utilizate de către UE („Trade Barriers Regulation”-TBR) pentru identificarea și eliminarea obstacolelor și practicilor comerciale neloiale cu care se confruntă exportatorii moldoveni pe terțe piețe.
- Crearea și aplicarea instrumentelor interactive de sprijinire a exportatorilor din R. Moldova (baze de date în sprijinul accesului companiilor moldovenești pe piețele terțe: date statistice, legislație, tarif vamal, furnizarea gratuita de studii, consultații).

Recomandările pentru actori relevanți de adaptare a sub-sectoarelor sensibile și cele competitive la condițiile de liber schimb cu UE în perspectiva scurtă și medie:

- Susținerea ofertei locale de produse agricole presupune și creșterea asortimentului de producție vegetală și animală. În condițiile R. Moldova pot fi relansate o serie de sectoare considerate în prezent secundare în agricultură, cum ar fi producerea plantelor aromatice, utilizate la producerea uleiurilor volatile și de plante medicinale, cunicultura, piscicultura, apicultura, etc.
 - Pentru a diminua decalajul existent între producțiile vegetale și randamentele medii a culturilor cerealiere, tehnice, pomice și legumicole obținute din țară cu cele înregistrate în statele europene este necesar de a moderniza aceste ramuri prin înzestrarea tehnică a entităților agricole, extinderea irigației, optimizarea structurii înființărilor agricole și mărirea spectrului de culturi agricole cultivate, crearea unităților de aprovizionare cu input-uri moderne și calitative pentru agricultură și celor de colectare a produselor agricole. Nu mai puțin important este extinderea pe scară mai largă a serviciilor de consultanță în agricultură, financiare-creditare și marketing agricol.
 - Creșterea producțiilor vegetale, a randamentelor și calității produselor agricole constituie elementul cheie în dezvoltarea entităților agricole ce activează în sectorul vegetal. Susținerea unor programe de instruire și de pregătire personală permanentă a agricultorilor va elimina vacuumul informațional ce împiedică agricultorii să se alinieze la practicile moderne agricole. Totodată, existența unui mecanism de control în comercializarea input-urilor agricole (material semincer și săditor, material reproductiv, fertilizanți și preparate chimice pentru agricultură) va încuraja pătrunderea în țară a input-urilor agricole valoroase și performante.
 - Creșterea producțiilor animale, a randamentelor și calității produselor animaliere poate fi realizată prin menținerea unui echilibru dintre sectorul vegetal și animal. Creșterea efectivelor și îmbunătățirea raselor de animale pentru carne și lapte
- necesită a fi realizată odată cu creșterea suprafețelor ocupate cu culturi furajere și proteice.
- Necesită atenție și măsurile de ameliorare a sortimentului viței de vie și orientarea acestuia spre obținerea unei producții vitivinicole solicitate pe piețele de desfacere, optimizarea structurii sortimentale a plantațiilor viticole sub aspectul regiunilor vitivinicole și direcțiilor de utilizare a strugurilor, revitalizarea sectorului de producere a strugurilor pentru masă, sporirea productivității plantațiilor și pepinierelor viticole prin implementarea tehnologiilor avansate, bazate pe aplicarea factorilor intensivi de producție, revitalizarea, dezvoltarea și modernizarea bazei de păstrare a strugurilor pentru masă și asigurarea unei perioade mai îndelungate de păstrare a acestora, încurajarea producătorilor mici de struguri în vederea creării unor exploatații viticole optime, cooperării pentru prestarea serviciilor de îngrijire a plantațiilor, condiționare, păstrare și transportare a strugurilor pentru masă.
 - Reprezentanții asociațiilor producătorilor și exportatorilor de fructe intervievați de autorii studiului afirmă, că produsele din Moldova nu întotdeauna satisfac cerințele impuse de piețele de produse de calitate din UE și astfel nu ajung pe piețele mari. Pentru ca fructele moldovenești să pătrundă pe segmentul de vârf al pieței, respondenții recomandă:
 - asigurarea condițiilor adecvate de păstrare a merelor pentru a menține valoarea produsului și pentru a putea efectua livrări pentru o perioadă mai mare de timp.
 - îmbunătățirea metodelor de sortare / calibrare pentru a evita amestecul fructelor de diferite dimensiuni, forme și calitate în cadrul aceluiași lot.
 - utilizarea ambalajului modern pentru a diminua pierderile în timpul manipulării și transportării fructelor.
 - schimbarea atitudinii față de relațiile de afaceri cu partenerii din România (deseori exportatorii din Moldova sunt considerați nu doar neserioși, dar și de neîncredere).

Anexa 1. Produsele agro-alimentare cu cea mai mare pondere în importul agricol din Uniunea Europeană.

Nr.	Denumirea produsului	Codul produsului conform S. A.	Import din UE în 2009 (mii MDL)	Ponderea importului produsului în total import de produse agro-alimentare din Uniunea Europeană în 2009, (%)
1	Ape, inclusiv minerale și apele carbogazoase, care conțin zahăr și alți îndulcitori sau aromatizanți și alte băuturi nealcoolice, cu excepția sucurilor de fructe sau de legume de la poziția 2009: altele.	220210	86809	4,4
2	Preparate alimentare nedenumite și necuprinse în altă parte: altele.	210690	65833	3,4
3	Cartofi, în stare proaspătă sau refrigerati: altele.	70190	61145	3,1
4	Pești marini din genul Urophycis: altele.	30379	58919	3
5	Păsări de curte din specia galinacee.	10511	56140	2,9
6	Tutunuri.	240120	54914	2,8
7	Piersici, inclusiv nectarine.	80930	54338	2,8
8	Pește congelat, exclusiv file și carne de pește de la poziția tarifară 0304.	30374	54152	2,8
9	Alte tutunuri.	240110	50070	2,6
10	Zahăr din trestie sau din sfeclă de zahăr și zaharoză pură din punct de vedere chimic, în stare solidă.	170199	45789	2,3
11	File de pește și carne de pește (chiar tocată), proaspătă, refrigerată sau congelată-altele.	30429	44466	2,3
12	Pește congelat, exclusiv file și carne de pește de la poziția tarifară 0304-Heringi.	30351	44083	2,3
13	Animale vii din specia porcină: de o greutate sub 50 kg.	10391	43830	2,2
14	Alte fructe cu coajă, proaspete sau uscate, chiar fără coajă sau decorticate.	80231	41570	2,1
15	Extracte, esențe și concentrate de cafea, de ceai sau de mate și preparate avînd la bază aceste produse sau avînd la bază cafea, ceai sau mate; cicoare prăjită și alți înlocuitori organici de cafea și extracte, esențe și concentrate din acestea.	210112	40732	2,1
16	Preparate pentru alimentația copiilor, condiționate pentru vânzarea cu amănuntul.	190110	33432	1,7
17	Alte legume preparate sau conservate altfel decât în oțet sau acid acetic, necongelate, altele decât produsele de la poziția tarifară 2006: măsline.	200570	31203	1,6
18	Semințe, fructe și spori, folosite pentru însămânțat: semințe de sfecla de zahar.	120910	30821	1,6
19	Semințe de floarea-soarelui, chiar sfărâmate.	120600	27015	1,4
20	Alte legume preparate sau conservate altfel decât în oțet sau acid acetic, necongelate, altele decât produsele de la poziția tarifară 2006: cartofi.	200520	24664	1,3
21	Margarină; amestecuri sau preparate alimentare din grăsimi sau uleiuri animale sau vegetale sau din fracțiuni de diferite grăsimi sau uleiuri prevăzute la acest capitol, altele decât grăsimi și uleiuri alimentare sau decât fracțiunile acestora de la poziția tarifară 1516.	151790	24000	1,2
22	Alte plante vii (inclusiv rădăcinile acestora), butași și altoi; spori de ciuperci: pomi, arbuști, tufișuri, cu fructe comestibile, altoiți sau nealtoiți.	60220	23008	1,2

Sursă: elaborat de autori, conform datelor Serviciului Vamal al Republicii Moldova.

Anexa 2. Prognoza privind evoluția importurilor de produse agroalimentare provenite din UE, după semnarea Acordului de Liber Schimb (scenariu ce nu ia în considerație erorile de previziune)

Nr.		Cod	Tarif vamal actual, exprimat în %	Valoarea importurilor în 2009, exprimat în MDL	Prognozare fara includerea erorii modelului							
					Prognoza importurilor, exprimat în MDL (ALS neimplementat)		Prognoza importurilor, exprimat în MDL (implementarea ALS)		Modificare absoluta, exprimată în MDL		Modificare procentuala, exprimată în %	
					2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
1	Ape, inclusiv minerale și apele carbogazoase, care conțin zahăr și alți îndulcitori sau aromatizanți și alte băuturi nealcoolice, cu excepția sucurilor de fructe sau de legume de la poziția 2009: altele	220210000	15	59270	107692	113102	118248	123658	10557	10557	9,8	9,3
2	Preparate alimentare nedenumite și necuprinse în altă parte: altele	210690980	15	44949	73715	79126	84272	89682	10557	10557	14,3	13,3
3	Cartofi, în stare proaspătă sau refrigerată: altele	70190900	5	41748	46835	52245	50875	56286	4041	4041	8,6	7,7
4	Pești marini din genul Urophycis: altele	30379980	0	40229	69223	74634	69223	74634	0	0	0	0
5	Păsari de curte din specia galinacee	10511990	0	38331	45888	51299	45888	51299	0	0	0	0
6	Tutunuri	240120900	5	37494	39007	44418	43048	48458	4041	4041	10,4	9,1
7	Piersici, inclusiv nectarine	80930900		37101	43408	48819	52778	58189	9370	9370	21,6	19,2
8	Pește congelat, exclusiv file și carne de pește de la poziția tarifară 0304	30374900	0	36974	60002	65413	60002	65413	0	0	0	0
9	Alte tutunuri	240110909	5	34187	61575	66985	65616	71026	4041	4041	6,6	6
10	Zahăr din trestie sau din sfeclă de zahăr și zaharoză pură din punct de vedere chimic, în stare solidă	170199900	10 si 75	31264	33352	38763	59638	69095	26286	30332	78,8	78
11	File de pește și carne de pește (chiar tocată), proaspătă, refrigerată sau congelată-altele	30429990	0	30360	42447	47857	42447	47857	0	0	0	0
12	Pește congelat, exclusiv file și carne de pește de la poziția tarifară 0304-Heringi	30351000	0	30098	44437	49848	44437	49848	0	0	0	0
13	Animale vii din specia porcina: de o greutate sub 50 kg	10391100	10	29926	32852	38263	40345	45756	7493	7493	22,8	19,6
14	Alte fructe cu coajă, proaspete sau uscate, chiar fără coajă sau decorticate	80231000	10	28383	54238	59649	61731	67142	7493	7493	13,8	12,6

15	Extracte, esențe și concentrate de cafea, de ceai sau de mate și preparate avînd la bază aceste produse sau avînd la bază cafea, ceai sau mate; cicoare prăjită și alți înlocuitori organici de cafea și extracte, esențe și concentrate din acestea	210112980	5	27811	41713	47124	45754	51165	4041	4041	9,7	8,6
16	Preparate pentru alimentația copiilor, condiționate pentru vînzarea cu amănuntul	190110000	0	22827	33943	39354	33943	39354	0	0	0	0
17	Alte legume preparate sau conservate altfel decît în oțet sau acid acetic, necongelate, altele decît produsele de la poziția tarifară 2006: masline	200570900	15	21304	55299	60710	65856	71267	10557	10557	19,1	17,4
18	Semințe, fructe și spori, folosite pentru însămînțat: seminte de sfecla de zahar	120910000	0	21043	56551	61962	56551	61962	0	0	0	0
19	Semințe de floarea-soarelui, chiar sfărîmate	120600990	10	18445	57112	62522	64604	70015	7493	7493	13,1	12
20	Alte legume preparate sau conservate altfel decît în oțet sau acid acetic, necongelate, altele decît produsele de la poziția tarifară 2006: cartofi	200520800	10	16840	40717	46128	48210	53621	7493	7493	18,4	16,2
21	Margarină; amestecuri sau preparate alimentare din grăsimi sau uleiuri animale sau vegetale sau din fracțiuni de diferite grăsimi sau uleiuri prevăzute la acest capitol, altele decît grăsimi și uleiuri alimentare sau decît fracțiunile acestora de la poziția tarifară 1516	151790990	15	16387	23320,25	28731,06	33877	39288	10557	10557	45,3	36,7
22	Alte plante vii (inclusiv rădăcinile acestora), butași și altoi; spori de ciuperci: pomi, arbuști, tufișuri, cu fructe comestibile, altoiți sau nealtoiți	60220900	0	15709	55065,48	60476,29	55065	60476	0	0	0	0

Sursa: estimările autorilor.

Anexa 3. Proгноza privind evoluția importurilor de produse agroalimentare provenite din UE, după semnarea Acordului de Liber Schimb (scenariu ce ia în considerare erorile de previziune)

Nr.	Cod	Tarif vamal actual, exprimat în %	Valoarea importurilor în 2009, exprimat în MDL	Proгноza cu includerea erorii modelului											
				Proгноza importurilor exprimat în MDL (ALS neimplementat)		Proгноza importurilor exprimat în MDL (ALS implementat)		Proгноza importurilor exprimat în MDL (in- plimentarea ALS)		Modificare absoluta, exprimată în MDL		Modificare procentuala, exprimată în %			
				2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011		
1	220210000	15	59270	93114	98523	103670	109080	10557	10557	11,3	10,7				
2	210690980	15	44949	59137	64548	69693	75104	10557	10557	17,9	16,4				
3	70190900	5	41748	32256	37667	36297	41708	4041	4041	12,5	10,7				
4	30379980	0	40229	54645	60056	54645	60056	0	0	0	0				
5	10511990	0	38331	31310	36721	31310	36721	0	0	0	0				
6	240120900	5	37494	24429	29839	28469	33880	4041	4041	16,5	13,5				
7	80930900		37101	28830	34241	38200	43611	9370	9370	32,5	27,4				
8	30374900	0	36974	45424	50834	45424	50834	0	0	0	0				
1.1.2	1.1.3	1.1.5	1.1.6	1.1.7	1.1.8	1.1.9	1.1.10	1.1.11	1.1.12	1.1.13	1.1.14	1.1.15	1.1.16	1.1.17	1.1.18
1.1.15	1.1.17	1.1.18	1.1.19	1.1.20	1.1.21	1.1.22	1.1.23	1.1.24	1.1.25	1.1.26	1.1.27	1.1.28	1.1.29	1.1.30	1.1.31
1.1.28	1.1.30	1.1.31	1.1.32	1.1.33	1.1.34	1.1.35	1.1.36	1.1.37	1.1.38	1.1.39	1.1.40	1.1.41	1.1.42	1.1.43	1.1.44
1.1.41	1.1.43	1.1.44	1.1.45	1.1.46	1.1.47	1.1.48	1.1.49	1.1.50	1.1.51	1.1.52	1.1.53	1.1.54	1.1.55	1.1.56	1.1.57
1.1.54	1.1.56	1.1.57	1.1.58	1.1.59	1.1.60	1.1.61	1.1.62	1.1.63	1.1.64	1.1.65	1.1.66	1.1.67	1.1.68	1.1.69	1.1.70
1.1.67	1.1.69	1.1.70	1.1.71	1.1.72	1.1.73	1.1.74	1.1.75	1.1.76	1.1.77	1.1.78	1.1.79	1.1.80	1.1.81	1.1.82	1.1.83

1.1.80	15	1.1.81	Extracțe, esențe și concentrate de cafea, de ceai sau de mate și preparate având la bază aceste produse sau având la bază cafea, ceai sau mate; ciocare prăjită și alți înlocuitori organici de cafea și extracte, esențe și concentrate din acestea	1.1.82	21012280	1.1.83	5	1.1.84	27811	1.1.85	27135	1.1.86	32546	1.1.87	31176	1.1.88	36567	1.1.89	4041	1.1.90	4041	1.1.91	149	1.1.92	124
1.1.93	16	1.1.94	Preparate pentru alimentația copiilor, condiționate pentru vânzarea cu amănuntul	1.1.95	190110000	1.1.96	0	1.1.97	22827	1.1.98	19365	1.1.99	24776	1.1.100	19365	1.1.101	24776	1.1.102	0	1.1.103	0	1.1.104	0	1.1.105	0
1.1.106	17	1.1.107	Alte legume preparate sau conservate altele decât în otet sau acid acetic, necongelate, altele decât produsele de la poziția tarifară 2006; masline	1.1.108	200570900	1.1.109	15	1.1.110	21304	1.1.111	40721	1.1.112	46132	1.1.113	51278	1.1.114	56689	1.1.115	10557	1.1.116	10557	1.1.117	259	1.1.118	229
1.1.119	18	1.1.120	Semințe, fructe și spori, folosite pentru înșămînțat; semințe de sfeclă de zahăr	1.1.121	120910000	1.1.122	0	1.1.123	21043	1.1.124	41973	1.1.125	47384	1.1.126	41973	1.1.127	47384	1.1.128	0	1.1.129	0	1.1.130	0	1.1.131	0
1.1.132	19	1.1.133	Semințe de fibree-scare-lui, chiar sfărâmate	1.1.134	120600900	1.1.135	10	1.1.136	18445	1.1.137	42533	1.1.138	47944	1.1.139	50026	1.1.140	55437	1.1.141	7493	1.1.142	7493	1.1.143	176	1.1.144	156
1.1.145	20	1.1.146	Alte legume preparate sau conservate altele decât în otet sau acid acetic, necongelate, altele decât produsele de la poziția tarifară 2006; cartofi	1.1.147	200520900	1.1.148	10	1.1.149	16840	1.1.150	26139	1.1.151	31550	1.1.152	33632	1.1.153	39043	1.1.154	7493	1.1.155	7493	1.1.156	287	1.1.157	237
1.1.158	21	1.1.159	Manganină, amestecuri sau preparate alimentare din grăsimi sau uleiuri animale sau vegetale sau din fracțiuni de diferite grăsimi sau uleiuri prevăzute la acest capitol, altele decât grăsimi și uleiuri alimentare sau decit fracțiunile acestora de la poziția tarifară 1516	1.1.160	151790900	1.1.161	15	1.1.162	16387	1.1.163	8742	1.1.164	14153	1.1.165	19299	1.1.166	24709	1.1.167	10557	1.1.168	10557	1.1.169	120,8	1.1.170	74,6
1.1.171	22	1.1.172	Alte plante vii (inclusiv rădăcinile acestora), butași și alți spori de ciuperci; pomi, arbuști, tufșuri, cu fructe comestibile, altoiți sau nealtoiți	1.1.173	602209000	1.1.174	0	1.1.175	15709	1.1.176	40487	1.1.177	45898	1.1.178	40487	1.1.179	45898	1.1.180	0	1.1.181	0	1.1.182	0	1.1.183	0

Sursa: estimările autorilor

Anexa 4. Rezultatele estimării modelului

Dependent Variable: IMPORT

Method: Panel Least Squares

Date: 07/20/10 Time: 16:31

Sample: 2005 2009

Cross-sections included: 22

Total panel (unbalanced) observations: 101

IMPORT=C(1)+C(2)*@TREND^0.9+C(3)*TAX^0.5

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	41408.58	549442.4	0.175365	0.5401
C(2)	7127.051	1648.371	4.323693	0.0000
C(3)	-59575.59	1624205.	-0.166680	0.5708

Effects Specification

Cross-section fixed (dummy variables)

R-squared	0.700278	Mean dependent var	34753.37
Adjusted R-squared	0.610750	S.D. dependent var	23366.23
S.E. of regression	14578.17	Akaike info criterion	22.21637
Sum squared resid	1.64E+10	Schwarz criterion	22.83778
Log likelihood	-1097.927	F-statistic	7.821931
Durbin-Watson stat	1.899457	Prob(F-statistic)	0.000000

Sursa: elaborat de autori utilizând pachetul informatic Eviews 5.0.0.1.

Notă: C(1) - constanta modelului;

C(2) și C(3) - parametrii modelului.

E+10 - Indică că numărul este de ordinul 10^{10}

Tabelul în cauză reprezintă criteriile (testele), ce caracterizează relevanța relației (3).

Toate testele statistice oferă informații privind capacitatea de predicție a regresiei, însă analizarea a trei criterii ne permite aprecierea relevanței relației:

- Coeficientul de determinație (R-squared) exprimă capacitatea regresiei de a reflecta corect fenomenul studiat. Pentru a considera regresia ca fiind una realistă, valorile coeficientului de determinație trebuie să fie cât mai aproape de 1;
- Criteriul t-Statistic indică asupra relevanței parametrilor regresiei, adică a capacității acestora de a reflecta legătura ce există în realitate între variabile incluse în regresie. Se recomandă ca t-Statistic să fie mai mare de 2, sau mai mic de -2.
- Testul Durbin-Watson (Durbin-Watson stat) arată asupra independenței repartizării valorilor reziduale ε (valorile reziduale nu sunt autocorelate). Prezența autocorelării erorilor indică asupra invalidității modelului. Dacă valoarea testului ia valori cât mai apropiate de 2, atunci ipoteza privind autocorelarea erorilor respinsă.

Anexa 5. Efectele fixe pentru model

Nr. produsului	Efectul fix asociat produsului
1	55883,3
2	21905,5
3	-4974,9
4	17413,6
5	-5921
6	-12802,8
7	-8401,1
8	8192,4
9	9765,2
10	-18457,2
11	-9362,8
12	-7372,1
13	-18957,6
14	2428,9
15	-10096,5
16	-17866,5
17	3490
18	4741,8
19	5302,1
20	-11092,4
21	-28489,2
22	3256

Sursa: elaborat de autori utilizând pachetul informatic Eviews 5.0.0.1

Notă: Modelul reflectă o relație generală dintre importul de mărfuri agro-alimentare pe de o parte și timp și taxă vamală, pe de altă parte. Este evident că importul fiecărui produs se află într-un raport particular cu variabilele timp și taxă vamală. Pentru a exprima acest raport, modelul generează așa-numitele „efecte-fixe”. Pentru determinarea relației particulare dintre importul unui bun i și variabilele timp și taxă vamală în regresia generală (relatia 3) efectul fix, ce corespunde produsului i , se adaugă la constanta modelului.

BIBLIOGRAFIE

1. Bael I. V., Bellis J-F. *Anti-Dumping and Other Trade Protection Laws of the EC*. Illinois, 1996.
2. Belu Mihai, Cosmin Joldeș, Laura Marinaș. *Sistemul vamal*. București: Editura Economică, 2003.
3. Bermann G. A., Goebel R. J., Davey W. J., Fox E. M. *Cases and Materials on European Community Law*. St. Paul, Minn., 1993.
4. Bariere tehnice în comerțul exterior cu produse agricole. Studiu legislativ. Coaliția pentru Dezvoltare Economică Rurală (CDER), Chișinău, 2003.
5. Craig P., De Burca G. *EU Law. Text, Cases and Materials*. 2nd edition. Oxford, 1998.
6. Georgeta Mincu. *Evaluarea angajamentelor Republicii Moldova față de Organizația Mondială a Comerțului*. Studiu realizat în cadrul proiectului “Planul de acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova: document accesibil publicului (etapa II)”. Implementat de Centrul Analitic EXPERT-GRUP și Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT cu sprijinul financiar al Fundației Soros - Moldova. Fundația Soros-Moldova, Centrul Analitic EXPERT-GRUP sau ADEPT, 2007.
7. Inama S., Vermulst E. *Customs and Trade Laws of the European Community*. Kluwer, 1999.
8. Kuilwijk K. J. *The European Court of Justice and the GATT Dilemma: Public Interests versus Individual Rights?* Nexed Editions Academic Publishers, 1996.
9. Krueger A.O., “Evaluating restrictionist trade regimes. Theory and measurement”, *Journal of Political economy*, 80, pg. 48-62, 1972.
10. Krugman, P., “Geography and Trade”, Cambridge, MA: MIT Press, p. 76, Cambridge1991.
11. Lasok D. *The Trade and Customs Law of the European Union*. The Hague, 1998.
12. Snyder F. *International Trade and Customs Law of the European Union*. London, 1998.
13. Eugen Hristev, Georgeta Mincu. *Relațiile comerciale și investiționale ale Republicii Moldova cu partenerii Pactului de Stabilitate*.
14. *Evoluții curente în comerțul exterior cu produse agricole*. Federația Națională a Fermierilor din Moldova (FNFM). Chișinău, 2008.
15. *Studiu comparativ în materie de comerț exterior*. Realizat de către Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” în cadrul proiectului „Campanie de advocacy în susținerea exportatorilor moldoveni de produse agricole”, finanțat de Fundația Soros - Moldova și Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională (SIDA). Chișinău, 2008.
16. *Studiu diagnostic a potențialului de export a complexului agroindustrial*. Realizat de către Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” în cadrul proiectului „Campanie de advocacy în susținerea exportatorilor moldoveni de produse agricole”, finanțat de Fundația Soros - Moldova și Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională (SIDA). Chișinău, 2008.
17. Weder, B., “Institutional Reform in Transition Economies: How Far Have They Come?”, quoted in IMF. *World Economic Outlook*. (p.136), October 2000.
18. Hickman B.G and Lau J. “Elasticities of substitution and export demands in a world trade model”. *European Economic Review*, vol4, 1973, pp.347-380
19. Дюмулен И. И. *Вопросы таможенно-тарифного регулирования (материалы лекций)*. Вып. 1, 2. М., 1989.
20. Капустин А. Я. *Европейский Союз: интеграция и право*. М., 2000.
21. Юмашев Ю. М. *Международно-правовые формы внешнеэкономических связей ЕЭС*. Москва, 1989.
22. <http://europa.eu.int>
23. <http://www.stabilitypact.org>
24. <http://www.wto.org>
25. <http://www.wnisefk.com>
26. <http://www.customs.ro>
27. <http://www.statistica.md>
28. <http://www.pca.md>
29. <http://www.customs.gov.md>
30. <http://www.vch.ru>
31. <http://www.imf.org>.
32. <http://www.cdep.ro>
33. <http://www.unibuc.ro>
34. <http://www.maia.gov.md/>
35. <http://www.mec.md/>

NOTE

